

Onderzoeksrapport

SJ441

Gevangen in je schulden

Schuldhulpverlening in de Penitentiare Inrichting Alphen aan den Rijn in samenwerking met de gemeente Alphen aan den Rijn

Hogeschool Leiden

Opleiding SJD

Lisa Boer – s1076211

Naam begeleidend docent: Eveline Prins

Klas: SJD4A

Naam onderzoeksdocent: Eijmert Mudde

Inleverdatum: 26-05-2016

Reguliere kans

Collegejaar 2015/2016

Opdrachtgever: Penitentiare Inrichting Alphen aan den Rijn, locatie

Maatschapslaan

Contactpersoon bij de opdrachtgever: Saskia Korteweg

Opdrachtnemer:

Lisa Boer

Vierdejaars student Sociaal Juridische Dienstverlening aan hogeschool Leiden

Opdrachtgever:

Penitentiare Inrichting te Alphen aan den Rijn, locatie Maatschapslaan

Bezoekadres:

Maatschapslaan 1

2404 CA Alphen aan den Rijn

Telefoonnummer: 088 072 8200

Externe organisatie:

Gemeente Alphen aan den Rijn

Bezoekadres:

Stadhuisplein 1

2405 SH Alphen aan den Rijn

E-mail: gemeente@alphenaandenrijn.nl

Hogeschool Leiden:

Bezoekadres:

Zernikedreef 11

2333 CK Leiden

Telefoonnummer: +31(0)71 5188 800

E-mail: info@hsleiden.nl

Onderzoeksdocent:

Eijmert Mudde

Begeleidend docent:

Eveline Prins

VOORWOORD

„Door al binnen de gevangismuren te beginnen met schuldhulpverlening gaat er geen tijd verloren. De gedetineerden gaan aan de slag met een positieve ontwikkeling in hun leven en blijven ook na hun celstraf hopelijk voor ons bereikbaar," zegt financieel hulpverlener Annelies Brasjen van Stadsring51. „Met deze pilot verlagen we voor gedetineerden de drempel om aan hun schuld te werken."¹

Bovenstaande komt uit een artikel van het Algemeen Dagblad van 13-11-2015. Hulpverleningsinstantie Stadsring51 in Amersfoort is een samenwerkingsverband gestart met Penitentiare Inrichting Nieuwegein.

Penitentiare Inrichting (PI) Alphen aan den Rijn wil gedetineerden meer ondersteuning bieden in het kader van schuldhulpverlening. PI Alphen aan den Rijn heeft gemeente Alphen aan den Rijn benaderd om, net als in Penitentiare Inrichting Nieuwegein, een samenwerkingsverband te starten.

Dit onderzoek is verricht in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening aan Hogeschool Leiden. Van januari 2016 tot mei 2016 heb ik onderzocht op welke wijze mijn opdrachtgever PI Alphen aan den Rijn de ondersteuning van gedetineerden bij het aanpakken van de schulden kan inrichten in samenwerking met de gemeente Alphen aan den Rijn om de re-integratie van gedetineerden na detentie te verbeteren. Hierbij is ook onderzocht wat er juridisch mogelijk is om schuldhulpverlening aan te bieden tijdens detentie.

Bij deze wil ik graag mijn begeleidster in de PI, Saskia Korteweg, bedanken voor de fijne begeleiding en ondersteuning bij het opzetten van dit onderzoek. Ik vond het erg lastig om een goed onderwerp te vinden en daar heeft zij mij goed bij geholpen. Daarnaast wil ik mijn ouders bedanken voor hun motiverende woorden tijdens het proces.

Ik wens u veel leesplezier.

Lisa Boer

Boskoop, 11 mei 2016

¹¹ Van den Boom, *Algemeen Dagblad*, 13-11-2015

SAMENVATTING

Uit landelijke cijfers van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) blijkt dat ruim zeventig procent van de (ex-)gedetineerden schulden heeft. Het hebben van schuldenproblematiek is een criminogene factor. Daarom zou er tijdens detentie meer ondersteuning geboden moeten worden om de schuldenproblematiek bij gedetineerden te verminderen en de recidivecijfers te verlagen.

Dit onderzoek is gericht op de schuldhelpverlening bij gedetineerden in de PI Alphen aan den Rijn (locatie Maatschapslaan), die in de gemeente Alphen aan den Rijn ingeschreven staan. De gemeente is verantwoordelijk voor de nazorg van ex-gedetineerden en is daarom gebaad bij een betere voorbereiding van de re-integratie op het gebied van schulden. Tijdens detentie zou al voorwerk gedaan kunnen worden, zodat de gedetineerde na detentie direct de schuldhelpverlening in kan, zodra hij van een uitkering geniet.

De centrale vraag luidt: Op welke wijze kan de ondersteuning op het gebied van schuldhelpverlening in PI Alphen aan den Rijn ingericht worden in samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn om de re-integratie van (ex-) gedetineerden te verbeteren?

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden zijn er deelvragen onderzocht. Allereerst zijn de juridische kaders onderzocht. Ook het beleid en de werkwijze van gemeente Alphen aan den Rijn in het kader van schuldhelpverlening zijn bestudeerd.

Naast de documentenanalyse is er ook gebruik gemaakt van dossieronderzoek om erachter te komen hoeveel gedetineerden in PI Alphen aan den Rijn uit gemeente Alphen aan den Rijn afkomstig zijn. Ook is de omvang van de schulden bij die gedetineerden geconstateerd. Opvallend is dat er maar zes gedetineerden afkomstig zijn uit de gemeente Alphen aan den Rijn, zij allen schulden hebben, maar de omvang daarvan onbekend is. De ondersteuning, die de vijftien casemanagers bieden aan de gedetineerden, is onderzocht door middel van semigestructureerde interviews. De casemanagers achten het aanpakken van de schulden de verantwoordelijkheid van de gedetineerde zelf. Er is verschil in de intensiviteit van de ondersteuning, wat de casemanagers bieden. De functieachtergrond van de casemanagers is hier van invloed op.

PI Nieuwegein en PI Zoetermeer zijn al een samenwerking gestart met gemeente Amersfoort en gemeente Zoetermeer. Om de inrichting van de samenwerkingsverbanden en de ervaringen van de medewerkers van die gemeenten en de casemanagers van betreffende PI's te achterhalen, zijn er interviews afgelegd. In PI Nieuwegein is

individuele begeleiding gestart. De uitvoering daarvan wordt gedaan door de plaatselijke schuldhulpverleningsinstantie. De ervaringen zijn tot nu toe goed. Belemmeringen waar zij tegenaan lopen zijn een tekort aan Amersfoortse gedetineerden en het ontbreken van motivatie bij de gedetineerden. In PI Zoetermeer wordt voorlichting gegeven door een medewerker van gemeente Zoetermeer. Gedetineerden van alle gemeenten kunnen zich daarvoor aanmelden. De voorlichting verloopt goed en kost weinig tijd. Echter worden de volgende stappen na de voorlichting gemist, het daadwerkelijk aanpakken van de schulden.

De voorlichting is een vrij simpele manier om op te zetten in PI Alphen aan den Rijn in samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn. De individuele begeleiding kan gestart worden door schuldhulpverleners van de gemeente Alphen aan den Rijn. De aanmelding voor schuldhulpverlening en het adviesgesprek, wat zij bieden aan hun burgers, kunnen tijdens detentie ingezet worden. De schulden worden dan in kaart gebracht en de mogelijkheden voor schuldhulpverlening na detentie worden geadviseerd. Zodra de voorlichting en de individuele begeleiding zijn opgezet, is het van belang dat de instanties en organisaties, die betrokken zijn bij de gedetineerden, op de hoogte worden gebracht van de samenwerking met de gemeente. De gedetineerden kunnen daardoor ook door hen gestimuleerd worden. Daarnaast kunnen de mogelijkheden voor individuele begeleiding aan gedetineerden uit alle gemeenten onderzocht worden, zodat de doelgroep groter wordt. Als laatste adviseer ik de PI om de casemanagers een kleine cursus te geven over de mogelijkheden van schuldhulpverlening tijdens detentie.

INHOUDSOPGAVE

NAW-gegevens

Voorwoord

Samenvatting

Afkortingenlijst	9
1. Inleiding	10
1.1 Opdrachtgever	10
1.2 Probleemanalyse	10
1.3 Afbakening van het onderzoek	13
1.4 Doelstelling en vraagstelling	14
1.5 Leeswijzer	15
2. Onderzoeksmethode	16
2.1 Methode van onderzoek	16
2.2 Kwaliteit van gegevens	18
2.3 Analyse van de gegevens	19
3. Juridisch kader	21
3.1 Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012)	21
3.2 Beleidsregels schuldhulpverlening gemeente Alphen aan den Rijn	22
3.3 Gedragscode schuldhulpverlening (NVVK)	26
3.4 Handreiking bij Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-) gedetineerde burgers	26
4. Maatschappelijk kader	27
4.1 Recidive	27
4.2 Re-integratie	27
4.3 Integrale schuldhulpverlening	28
4.4 Werkproces casemanagers m.b.t de aanpak van schulden	28
4.5 Werkwijze schuldhulpverlening gemeente Alphen aan den Rijn	29
5. Onderzoekresultaten	32
5.1 Resultaten dossieronderzoek DPAN	32
5.1.1 Deelconclusie	32
5.2 Resultaten interviews casemanagers PI Alphen aan den Rijn	33
5.2.1 Nagaan schulden	33
5.2.2 De mogelijkheden in detentie en de ondersteuning die de casemanagers bieden	33
5.2.3 Verantwoordelijkheid gedetineerde	35
5.2.4 Contact met de gemeente	36
5.2.5 Belemmeringen	37
5.2.6 Deelconclusie	
5.3 Resultaten interviews medewerkers gemeente Zoetermeer en gemeente Amersfoort	39
5.3.1 Vormgeving samenwerkingsverband	40
5.3.2 Ervaringen	42
5.3.3 Deelconclusie	43
5.4 Resultaten interviews casemanagers PI Zoetermeer en PI Nieuwegein	44
5.4.1 Deelconclusie	46

6. Conclusies en aanbevelingen	48
6.1 Conclusies	48
6.2 Aanbevelingen	50
Literatuurlijst	51
Bijlagen	55
Bijlage I	
Bijlage II	
Bijlage III	
Bijlage IV	
Bijlage V	
Bijlage VI	

AFKORTINGENLIJST

Awb	Algemene wet bestuursrecht
CJIB	Centraal Justitieel Incassobureau
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DPAN	Digitaal Platform Aansluiting Nazorg
D&R	Detentie- en Re-integratie
HvB	Huis van Bewaring
KVV	Kiezen Voor Verandering
MMD	Medewerker Maatschappelijke Dienstverlening
NVVK	Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet
PI	Penitenciaire Inrichting
TRA-plan	Terugkeeractiviteitenplan
UWV	Uitkeringsinstantie Werknemersverzekeringen
VenJ	ministerie van Veiligheid en Justitie
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTLB	Vrij Te Laten Bedrag
Wgs	Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012)

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 1.1 de opdrachtgever beschreven, namelijk de Penitentiare Inrichting Alphen aan den Rijn. Hierna geef ik een beschrijving in paragraaf 1.2 van het probleem: de schuldenproblematiek onder gedetineerden. De afbakening van dit onderzoek staat beschreven in paragraaf 1.3. Vervolgens is in paragraaf 1.4 de doelstelling van dit onderzoek beschreven en de bijbehorende vraagstelling. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer in paragraaf 1.5.

1.1 DE OPDRACHTGEVER

De Dienst Justitiële Inrichtingen zorgt voor de tenuitvoerlegging van straffen en vrijheidsbenemende maatregelen die door de rechter zijn opgelegd. Er zijn 59 vestigingen, waar in totaal 14.450 medewerkers werken. Er zijn verschillende soorten inrichtingen: Penitentiare Inrichtingen (gevangenis en huizen van bewaring) voor volwassenen, Justitiële Jeuginrichtingen, Forensische Psychiatrische Centra voor (tbs-) patiënten en detentiecentra voor vreemdelingen.²

De Penitentiare Inrichting Alphen aan den Rijn bestaat uit twee locaties: locatie Maatschapslaan en locatie Eikenlaan. Locatie Eikenlaan is met ingang van 20 oktober 2015 een opvangplaats voor vluchtelingen voor de duur van 6 maanden. Op de locatie Maatschapslaan zijn er naast gevangenisplaatsen ook cellen aanwezig voor het Huis van Bewaring (HvB). In het HvB zitten gedetineerden, die nog in afwachting zijn van de strafoplegging van de rechter. Daarnaast is er een afdeling Extra Zorgvoorziening (EZV) aanwezig. Hier worden kwetsbare gedetineerden geplaatst, die niet kunnen functioneren op een reguliere afdeling door lichamelijke- of psychiatrische problematiek.³

Naast de verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van straffen is de Dienst Justitiële Inrichting ook verantwoordelijk voor de dagelijkse verzorging van de gedetineerden en de voorbereiding op terugkeer in de maatschappij. Afdeling Detentie- en Re-integratie (afdeling D&R) ondersteunt gedetineerden bij een zo goed mogelijke re-integratie om recidive te verminderen. Dat is de taak van de casemanagers, werkzaam op de afdeling D&R. Het werkproces van de casemanagers is nader uitgewerkt in paragraaf 4.4.

1.2 PROBLEEMANALYSE

Jaarlijks stromen ongeveer 40.000 gedetineerden uit Nederlandse gevangenis. Ongeveer de helft van de ex-gedetineerden wordt binnen twee jaar opnieuw veroordeeld

² www.dji.nl, homepage → Organisatie. Geraadpleegd op: 06-03-2016

³ www.dji.nl, zoekterm: PI Alphen aan den Rijn → Maatschapslaan. Geraadpleegd op: 06-03-2016

en 33% keert terug in detentie. De kans op recidive (het opnieuw begaan van een strafbaar feit) is met name hoog in de eerste maanden na vrijlating.⁴ De onzekere en hectische periode na detentie zou dit kunnen verklaren. Veel ex-gedetineerden kampen met problemen op een of meerdere leefgebieden, zoals wonen, werk, schulden en relaties.⁵

Om de hoge recidivepercentages te verlagen, zijn alle Justitiële Inrichtingen in Nederland verplicht hulp en ondersteuning te bieden aan de gedetineerden in het kader van re-integratie en nazorg. De hulp en ondersteuning dient door de Penitentiaire Inrichtingen te worden geboden op de vijf basisvoorwaarden: werk en inkomen, onderdak, identiteitsbewijs, schulden en zorg.⁶ Deze afspraken zijn vastgelegd in het Convenant Re-integratie van (ex-)gedetineerden (10-12-2014). Het Convenant betreft een samenwerking tussen het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De afspraken sluiten aan bij de actuele praktijk van re-integratie en biedt richting aan de uitvoering van afspraken in de regionale en lokale praktijk. In het Convenant wordt de (ex-) gedetineerde zelf primair verantwoordelijk gemaakt voor zijn re-integratie. Het gevangeniswezen en de gemeenten zijn er om de (ex-) gedetineerde hierbij te ondersteunen.⁷

Uit landelijke cijfers van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) blijkt dat ruim zeventig procent van de (ex-)gedetineerden schulden heeft.⁸ Uit metingen uit 2010 komt naar voren dat 24,9% van de gedetineerden voor detentie een schuld heeft tussen de 10.000 en 50.000 euro (Zie tabel 1 bijlage 1).⁹ Tijdens (langdurige) detentie lopen de schulden hoger op door bijvoorbeeld een woning of abonnementen, als deze niet of te laat worden opgezegd. 6% van de ex-gedetineerden komt in de eerste zes maanden na detentie van zijn schulden af. Maar liefst 94% van de ex-gedetineerden behoudt zijn schulden.¹⁰ De ex-gedetineerden zijn tijdens detentie hun inkomen of uitkering verloren en moeten vaak nog kosten, zoals de advocaat, boetes, gerechtskosten en schadevergoeding voor de burgerlijke partij afbetalen.¹¹

De vijftien casemanagers in Penitentiaire Inrichting (PI) Alphen aan den Rijn, werkzaam op de afdeling Detentie- en Re-integratie (D&R), hebben onder andere de taak ondersteuning te bieden op de vijf basisvoorwaarden aan de gedetineerden in het huis van bewaring en in de gevangenis om de re-integratie te bevorderen en de recidivecijfers

⁴ Wartna, B.S.J., Tollenaar, N. & Blom, M., e.a. 2011, pag. 4.

⁵ Ramakers, A., e.a., Tijdschrift voor criminologie, 2014, pag. 67.

⁶ Richting aan Re-integratie: In de praktijk, handreiking convenant re-integratie van (ex-)gedetineerden 10-12-2014, pag. 4.

⁷ www.dji.nl, zoekterm: Re-integratie en nazorg → Uitvoering. Geraadpleegd op: 10-03-2016.

⁸ Noordhuizen, S. & Weijters, G. 2012-13, pag. 11.

⁹ Noordhuizen, S. & Weijters, G. 2012-13, pag. 72.

¹⁰ Noordhuizen, S. & Weijters, G. 2012-13, pag. 40.

¹¹ Varé P. De, Portthohello, 3 jan. 2016.

te verlagen. Het verminderen van de schuldenproblematiek van de gedetineerden is daar een belangrijk onderdeel van. Iedere casemanager heeft een hoge caseload, van ongeveer 35 gedetineerden. Het in kaart brengen van de schuldenproblematiek onder die gedetineerden kost veel tijd, wat de casemanagers onder de hoge werkdruk vaak niet hebben. Daarnaast is het niet altijd mogelijk voor de casemanagers om gedetineerden te helpen met de schulden vanwege het ontbreken van expertise. Er zijn ook gedetineerden die niet willen werken aan hun schuldenproblematiek, waardoor er geen acties worden ondernomen tijdens detentie.

De casemanagers ervaren dat de gedetineerden zelf weinig kennis hebben van schuldhulpverlening. Dit merken de casemanagers op als zij doorvragen in de gesprekken. De gedetineerden weten vaak niet waar zij terecht kunnen voor ondersteuning en weten niet wat de procedures zijn voor schuldsanering. Veel gedetineerden hebben geen schooldiploma en hebben de (procedurele) kennis over schuldhulpverlening van huis uit niet geleerd.

Sinds januari 2016 wordt de cursus 'Mijn geld, goed geregeld' gegeven. Gedetineerden die de training 'Kiezen voor verandering' hebben gevolgd, kunnen zich hiervoor opgeven. De training 'Kiezen voor verandering' duurt 3 – 6 weken. Tijdens de training 'Kiezen voor verandering' stelt elke deelnemer een TRA-plan op (Terugkeeractiviteitenplan). Hier kan de deelnemer in opstellen, dat hij wil leren omgaan met geld. Hij wordt dan op de wachtlijst van de cursus 'Mijn geld, goed geregeld' gezet. Deze cursus bevat 10 lessen. Er wordt naar gestreefd om deze cursus binnen 10 weken af te ronden. Deelname aan deze cursus is vrijwillig. De cursus 'Mijn geld, goed geregeld' is een initiatief waarin de deelnemers leren hoe zij beter met geld om kunnen gaan en wat zij kunnen doen om hun schulden aan te pakken. Het algemene doel van de cursus is: *"Na afloop van de cursus is de deelnemer in staat zelfstandig zijn financiële huishouden te voeren en tijdig hulp in te schakelen bij problemen."*¹²

Echter is dit alleen mogelijk voor gedetineerden, die minimaal 6 maanden in detentie verblijven, omdat zij eerst de training 'Kiezen voor verandering' moeten volgen om een TRA-plan op te stellen, en daarna moeten wachten tot er een cursus opgestart wordt. Hier gaat ongeveer een half jaar overheen. Gedetineerden die korter gestraft zijn, komen hier dus niet voor in aanmerking.

Uit overleg met een medewerker schuldhulpverlening, werkzaam bij gemeente Alphen aan den Rijn, kwam naar voren, dat de gemeente op dit moment geen probleem ervaart, maar het (maatschappelijke) probleem wel inziet. Voor een gedetineerde zijn primaire

¹² Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, 2015, pag. 2.

behoeften, zoals huisvesting, inkomen en eten, het belangrijkste na detentie. De schulden zijn op dat moment geen prioriteit, maar zorgen wel voor extra spanningen/stress door bijvoorbeeld het krijgen van brieven van deurwaarders. Armoede zorgt ervoor dat men moeilijk nieuwe vaardigheden aan kan leren en gebrek aan tijd zorgt ervoor dat men op de lange termijn steeds onverstandigere beslissingen neemt.¹³ Als gevolg van de schulden maken gedetineerden minder rationele keuzes en wordt er wederom een strafbaar feit gepleegd. Dit ziet de gemeente als een probleem, omdat zij ex-gedetineerden helpt bij de re-integratie, wat op die manier belemmerd wordt door de schulden. Op het moment dat de schuldensituatie van de gedetineerde gestabiliseerd is, zal hij minder last hebben van stress en wordt het recidiverisico, volgens bovenstaande theorie, verminderd.

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012) geeft gemeenten de verantwoordelijkheid voor schuldhulpverlening. De gemeenteraad stelt een plan vast dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening aan de inwoners van zijn gemeente (artikel 2 lid 1 Wgs). Gemeente Alphen aan den Rijn heeft nadere regels ter uitvoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de gedragscodes van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) opgesteld in Beleidsregels Schuldhulpverlening Gemeente Alphen aan den Rijn 2012. De NVVK is een brancheorganisatie op het gebied van schuldhulpverlening en sociaal bankieren.

Er kunnen zich belemmeringen voordoen in de situatie van de burger voor het krijgen van schuldhulpverlening. Belemmeringen, die relatief vaak voorkomen bij ex-gedetineerden zijn: Het ontbreken van een stabiele woonsituatie, onvoldoende inkomsten (minimaal bijstandsnorm)¹⁴ en het hebben van boetes, opgelegd door het CJIB (Centraal Justitieel Incassobureau).

Bovenstaande is verder uitgewerkt in het juridisch kader (paragraaf 3.2).

1.3 AFBAKENING VAN HET ONDERZOEK

Dit onderzoek is gericht op de schuldhulpverlening bij gedetineerden in de PI Alphen aan den Rijn (locatie Maatschapslaan), die in de gemeente Alphen aan den Rijn ingeschreven staan. De gemeente is verantwoordelijk voor de nazorg van ex-gedetineerden. Tussen de gemeente Alphen aan den Rijn en de Penitentiare Inrichting is, tijdens een door de onderzoeker bijgewoond overleg (op 24-02-2016), naar voren gekomen, dat de gemeente veel sneller schuldhulpverlening kan opstarten als er al voorwerk tijdens detentie gedaan wordt. Hoe sneller zij ex-gedetineerden hierin kunnen ondersteunen,

¹³ Mullainathan, S. & Shafir, E. 2014, Maven Publishing, pag. 188.

¹⁴ www.rijksoverheid.nl, zoekterm: hoogte uitkering → recht en hoogte uitkering (Participatiewet, informatie voor gemeenten) publicatie: 23-02-2016. Bijstandsnorm netto bedrag eenpersoonshuishouden €960,83.

hoe kleiner de kans dat de ex-gedetineerde recidiveert als gevolg van de grote schuldenproblematiek in de hectische periode direct na detentie.

PI Zoetermeer is onlangs begonnen meer ondersteuning te bieden op het gebied van schuldhulpverlening in samenwerking met de gemeente Zoetermeer. In het overleg tussen PI Alphen aan den Rijn en de gemeente Alphen aan den Rijn was een medewerker schuldhulpverlening van de gemeente Zoetermeer aanwezig. De medewerker schuldhulpverlening gaf aan, dat hij als schuldhulpverlener aan het werk is in PI Zoetermeer. Volgens hem wordt dit nieuwe initiatief goed opgevangen. Ook gemeente Amersfoort is een soortgelijke samenwerking begonnen in de vorm van een pilot met PI Nieuwegein.

In dit onderzoek is gekeken hoe PI Zoetermeer en PI Nieuwegein de nieuwe werkwijze hebben georganiseerd en welke problemen zij tegen zijn gekomen. Aan de hand daarvan zijn de mogelijkheden voor PI Alphen aan den Rijn onderzocht.

1.4 DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

Aan de hand van de resultaten uit dit onderzoek worden conclusies getrokken met betrekking tot de mogelijkheden van schuldhulpverlening in PI Alphen aan den Rijn in samenwerking met de gemeente Alphen aan den Rijn. Tevens worden er aanbevelingen in dit eindrapport opgesteld voor de opdrachtgever. Een samenwerkingsverband in het kader van schuldhulpverlening tussen de gemeente en de PI zal voor beide organisaties een groot deel van de huidige problemen die zij ervaren, zoals beschreven in de probleemanalyse (paragraaf 1.2), verminderen. Daarnaast is het doel, dat ook gedetineerden die kort gestraft zijn, en daardoor niet de training 'Mijn geld, goed geregeld' kunnen volgen, extra ondersteuning kunnen krijgen tijdens detentie op het gebied van schuldhulpverlening.

Als er tijdens detentie meer ondersteuning geboden wordt in het kader van schuldhulpverlening, bevordert dit de re-integratie van de gedetineerden en vervult de PI Alphen aan den Rijn zijn plicht om aan de re-integratie van de gedetineerden te werken.

Zodra een gedetineerde ontslagen is uit detentie en hij komt buiten, moet hij in staat zijn zelfstandig aan zijn schuldenproblematiek te kunnen werken. Het is van belang dat hij inzicht heeft in de omvang van zijn schulden en weet waar hij na detentie terecht kan voor ondersteuning. Daarnaast moet hij kennis hebben van de procedure van de schuldsanering, zodat hij zichzelf daarvoor kan aanmelden indien nodig. Het gat, waarin gedetineerden op dit moment in vallen als zij ontslagen worden uit detentie, zal op deze manier verkleind worden. Zodra de schuldenproblematiek van gedetineerden na detentie direct aangepakt wordt, bevordert dit het re-integratieproces van de gedetineerde en wordt de kans op recidive verkleind.

Hoofd- en deelvragen

Dit onderzoek geeft antwoord op de centrale vraag: *Op welke wijze kan de ondersteuning op het gebied van schuldhulpverlening in PI Alphen aan den Rijn ingericht worden in samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn om de re-integratie van (ex-) gedetineerden te verbeteren?*

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden, zijn de volgende deelvragen onderzocht:

1. Hoeveel gedetineerden in PI Alphen aan den Rijn staan ingeschreven in de gemeente Alphen aan den Rijn en wat is de omvang van de schuldenproblematiek onder die gedetineerden?
2. Wat is het beleid van de gemeente Alphen aan den Rijn bij de ondersteuning van burgers in het kader van schuldhulpverlening?
3. Welke ondersteuning bieden de vijftien casemanagers in PI Alphen aan den Rijn in de praktijk aan gedetineerden bij hun schuldenproblematiek?
4. A. Op welke wijze is de schuldhulpverlening in PI Zoetermeer en PI Nieuwegein in samenwerking met betrokken gemeenten ingericht?
B. Hoe ervaren de casemanagers uit PI Zoetermeer en PI Nieuwegein en de schuldhulpverleners van de betrokken gemeenten de samenwerking?

1.5 LEESWIJZER

Verder is in hoofdstuk 2 van dit onderzoeksrapport beschreven welke methoden er gebruikt zijn bij het uitvoeren van het onderzoek. Daarnaast wordt daarin ook beschreven welke maatregelen zijn genomen om de kwaliteit van de gegevens zo optimaal mogelijk te waarborgen en wordt er gereflecteerd op de kwaliteit van de gegeven. Tot slot wordt er in hoofdstuk 2 beschreven hoe de resultaten zijn geanalyseerd. In hoofdstuk 3 is het juridisch kader van het onderzoek weergegeven. De wet- en regelgeving, die van toepassing zijn op dit onderzoek, zijn daarin uitgewerkt. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 het maatschappelijk kader weergegeven. Hierin wordt aandacht besteed aan belangrijke aspecten/begrippen, die van belang waren in het onderzoek. De resultaten van het onderzoek zijn uitgewerkt in hoofdstuk 5. Daarin wordt aan het einde van elke paragraaf antwoord gegeven op de deelvragen. In hoofdstuk 6 wordt aan de hand van de onderzoeksresultaten en het juridisch- en maatschappelijk kader, antwoord gegeven op de hoofdvraag, de conclusie. Daarnaast zijn er aanbevelingen opgesteld, die worden voorgelegd aan de opdrachtgever.

2. ONDERZOEKSMETHODE

In paragraaf 2.1 wordt beschreven welke methoden zijn ingezet om de deelvragen te beantwoorden. In paragraaf 2.2 is de kwaliteit van de gegevens beschreven. Hierna is in paragraaf 2.3 uitgewerkt hoe de gegevens zijn geanalyseerd.

2.1 METHODE VAN ONDERZOEK

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van PI Alphen aan den Rijn. Echter is gemeente Alphen aan den Rijn veel betrokken bij dit onderzoek. Met de uitvoering van het onderzoek is er gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek, omdat het een doelgericht onderzoek is en het onderzoek in het 'veld' is uitgevoerd.¹⁵ Voor dit onderzoek zijn de volgende onderzoeksmethoden gebruikt:

- Dossieronderzoek
- Documentenanalyse
- Semigestructureerde interviews

Deelvraag 1 Aantal gedetineerden en omvang schuldenproblematiek

Om antwoord te krijgen op deze deelvraag heb ik dossieronderzoek gedaan. In het werkprogramma DPAN (Digitaal Platform Aansluiting Nazorg) staat van elke gedetineerde genoteerd in welke gemeente hij ingeschreven staat en is de omvang van de schulden globaal ingevoerd. Door in dat programma dossieronderzoek te doen, kan ik antwoord geven op de deelvraag. Door te onderzoeken hoeveel gedetineerden ingeschreven staan in gemeente Alphen aan den Rijn, kon ik inschatten hoeveel tijd gemeente Alphen aan den Rijn in de toekomstige samenwerking met PI Alphen aan den Rijn kwijt zal zijn. De omvang van de schuldenproblematiek is van belang om de intensiteit in te schatten. Daarnaast is er gekeken naar de soorten schulden. De omvang van de schulden was slecht ingevuld in de DPAN-dossiers. Daarom heb ik de CJIB-overzichten in de dossiers van de PI onderzocht, zodat de omvang van de CJIB-vorderingen vastgesteld kon worden.

Deelvraag 2 Beleid gemeente Alphen aan den Rijn

Om erachter te komen wat de gemeente Alphen aan den Rijn voor verantwoordelijkheden en taken heeft op het gebied van schuldhelpverlening aan burgers, heb ik de beleidsregels en werkwijzen met betrekking tot schuldhelpverlening onderzocht. Door de regelgeving te onderzoeken, ben ik te weten gekomen wat er juridisch gezien mogelijk is met betrekking tot schuldhelpverlening tijdens detentie. Bovenstaande is onderzocht in de vorm van documentenanalyse. De beleidsregels zijn uitgewerkt in het juridisch kader (paragraaf 3.2)

¹⁵ Verhoeven 2014, p. 147.

en de werkwijze van gemeente Alphen aan den Rijn is beschreven in het maatschappelijk kader (paragraaf 4.5).

Deelvraag 3 Ondersteuning casemanagers

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is het belangrijk om te weten wat de casemanagers, werkzaam in PI Alphen aan den Rijn, aan ondersteuning bieden aan gedetineerden in het kader van schuldhulpverlening. Dit is onderzocht aan de hand van interviews. Er is gekozen voor de methode semigestructureerd interviewen. Bij een semigestructureerd interview staan een aantal onderwerpen vast in een topiclist en wordt er doorgevraagd naar wat de respondent antwoordt. Het voordeel van dit type interview is dat iedere respondent naar dezelfde punten wordt gevraagd en dat er ook ruimte is om door te vragen.¹⁶

De resultaten van de interviews zijn in de conclusie vergeleken met de beschrijving van het werkproces van de casemanagers. Wat wordt er in de praktijk gedaan, wat zou er op papier gedaan moeten worden en in hoeverre hebben casemanagers de expertise om gedetineerden te helpen met het aanpakken van de schulden?

Deelvraag 4 A Schuldhulpverlening PI Zoetermeer en PI Nieuwegein

Om erachter te komen hoe de schuldhulpverlening in PI Zoetermeer en PI Nieuwegein is ingericht in samenwerking met de betrokken gemeenten (gemeente Zoetermeer en gemeente Amersfoort), heb ik beide gemeenten benaderd. Ik heb van beide gemeenten een medewerker, die betrokken is bij de samenwerking, geïnterviewd. De medewerker kan uitleggen op welke wijze de schuldhulpverlening in de PI is ingericht. Daarbij heb ik gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews.

Deelvraag 4 B Ervaringen casemanagers PI Zoetermeer en PI Nieuwegein

Ik heb semigestructureerde interviews ingezet om antwoord te krijgen op deelvraag 4 B. Ik wil weten hoe de werkwijze in PI Zoetermeer en PI Nieuwegein is ingericht, maar ik wil ook weten hoe de casemanagers de nieuwe werkwijze ervaren. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews, omdat dit geschikt is om ideeën en opvattingen over het onderwerp te achterhalen. Ik had van beide inrichtingen drie casemanagers willen interviewen. Echter was er in PI Nieuwegein maar één casemanager betrokken bij de samenwerking met gemeente Amersfoort en waren er maar twee casemanagers in PI Zoetermeer bereid om geïnterviewd te worden. Volgens hen zouden de ervaringen van alle casemanagers overeenkomen met elkaar.

¹⁶ De Bil 2011, p. 70.

Door te onderzoeken wat de knelpunten zijn in de werkwijze die beide organisaties hebben ingezet, kan er een geschikte werkmethode voor PI Alphen aan den Rijn worden geadviseerd. Deze techniek heet *best practice*.

2.2 KWALITEIT VAN GEGEVENS

Dossieronderzoek DPAN:

De gegevens in het programma DPAN worden ingevuld door de casemanagers aan de hand van de informatie, die de gedetineerde geeft tijdens de screening. De hoogte van de schulden is een ruime schatting, waardoor de betrouwbaarheid van het onderzoek minder is. Daarnaast kan het zijn dat de gedetineerde niet eerlijk aangeeft wat de omvang is van zijn schuldenproblematiek of kan het zijn dat hij er geen kennis van heeft. Om de gegevens betrouwbaarder te maken, heb ik de casemanagers gevraagd om alle gedetineerden in hun caseload, die ingeschreven staan in gemeente Alphen aan den Rijn, te spreken over de omvang van de schulden en dit (indien nodig) aan te passen in DPAN. Echter waren ook daarna de gegevens in de DPAN-dossiers niet volledig ingevuld. Vandaar dat ik de CJIB-overzichten van de gedetineerden uit gemeente Alphen aan den Rijn in de dossiers van de PI heb onderzocht. Hierdoor kan er een beter beeld geschetst worden van de omvang van de schulden. Daarnaast zaten er op peildatum 08-04-2016 maar zes gedetineerden in de PI. Dit is een klein aantal respondenten om conclusies over te trekken over de omvang van de schulden en het onvolledig invullen van de DPAN-dossiers.

Semigestructureerde interviews:

De interviews zijn opgenomen met audioapparatuur. Het is niet mogelijk om audioapparatuur te gebruiken in de PI. Daarom heb ik de casemanagers, die ik wil interviewen, uitgenodigd voor een interview buiten de inrichting om de betrouwbaarheid te waarborgen. De interviews zijn individueel uitgevoerd en verwerkt in een verslag. De verslagen zijn als bijlage in het eindrapport opgenomen. Bij het interview is gebruik gemaakt van een topiclist. De onderwerpen die besproken moeten worden, komen hierdoor bij elk interview aan bod.

Om de resultaten van de interviews zo betrouwbaar mogelijk te maken, heb ik de respondenten in PI Alphen aan den Rijn geselecteerd. Ik heb vier casemanagers geïnterviewd, die langer dan 8 jaar werkzaam zijn in de PI op de afdeling D&R. De andere vier casemanagers, die ik heb geïnterviewd, zijn minder dan 5 jaar op die afdeling werkzaam in de PI. De aantal werkzame jaren in de PI zou verschil kunnen maken in de mate van ondersteuning, die zij bieden aan gedetineerden in het kader van schuldhulpverlening. Echter bleek na het analyseren van de interviews, dat er geen verband is tussen de intensiviteit van ondersteuning en de aantal werkzame jaren. Wel bleek de

functieachtergrond van de casemanagers van invloed te zijn op de ondersteuning van gedetineerden bij hun schuldenproblematiek.

Uit PI Zoetermeer zijn drie casemanagers geïnterviewd en uit PI Nieuwegein is één casemanager geïnterviewd. De interviews zijn op dezelfde manier uitgevoerd als hierboven is beschreven. De casemanager van PI Nieuwegein, die ik heb geïnterviewd, gaf aan dat de andere casemanagers geen antwoord kunnen geven op mijn vragen. Zij zijn niet betrokken bij de samenwerking en hebben daarom ook geen ervaringen van de pilot. Door het kleine aantal respondenten is de betrouwbaarheid van mijn onderzoek minder.

De medewerkers van de gemeente Zoetermeer en de gemeente Amersfoort, die het meest betrokken zijn bij de samenwerking met de PI's zijn geïnterviewd. Hieruit bleek, dat PI Zoetermeer nog niet gestart is met het bieden van individuele begeleiding aan de gedetineerden. Hierdoor zijn er minder ervaringen over de individuele begeleiding in detentie meegenomen in dit onderzoek, wat de betrouwbaarheid van het onderzoek belemmert. Daarnaast zijn er nog geen trajecten afgerond in de pilot in PI Nieuwegein. De medewerker van de gemeente en de casemanager konden daarom nog geen conclusies trekken over het succes van de pilot.

2.3 ANALYSE VAN DE GEGEVENS

De DPAN-dossiers zijn geanalyseerd op een simpele manier. Door te zoeken naar gedetineerden uit gemeente Alphen aan den Rijn, heb ik de gedetineerden afkomstig uit gemeente Alphen aan den Rijn geselecteerd. Ik heb de DPAN-dossiers van deze gedetineerden afzonderlijk onderzocht om de omvang van de schuldenproblematiek te meten. Doordat deze vaak niet of niet volledig waren ingevuld, ben ik de CJIB-overzichten van deze gedetineerden gaan onderzoeken, zodat ik er een beter beeld van de omvang van de schulden geschetst kon worden. De gegevens uit het dossieronderzoek zijn geanalyseerd en in een schema in kaart gebracht. Deze is toegevoegd in de bijlage II.

De informatie uit de interviews zijn gelabeld. Dit is een kwalitatieve techniek, die wordt gebruikt bij het analyseren van de gegevens. De resultaten zijn op een schematische manier weergegeven, zodat het overzichtelijk is.

Om de interviews te analyseren, heb ik de volgende stappen ondernomen¹⁷:

1. De interviews helemaal uitgeschreven.
2. De interviews goed bestudeerd.
3. De niet-relevante teksten verwijderd.
4. De belangrijkste tekstfragmenten gearceerd.

¹⁷ Verhoeven 2014, pag. 317-319.

5. Die tekstfragmenten gelabeld met één of een paar woorden. → codering
6. Verbanden gelegd tussen de begrippen.
7. De labels in een schema geordend.

3. JURIDISCH KADER

In dit hoofdstuk worden de juridische aspecten van het onderzoek uitgewerkt. Wet- en regelgeving is bestudeerd om vast te kunnen stellen wat er juridisch gezien aan schuldhulpverlening geboden kan worden aan gedetineerden in detentie. In paragraaf 3.1 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012) uitgewerkt. Daarna zijn de Beleidsregels Schuldhulpverlening in gemeente Alphen aan den Rijn beschreven in paragraaf 3.2. Naast de wetgeving is ook regelgeving relevant voor dit onderzoek, namelijk: de Gedragscode schuldhulpverlening (NVVK) en de Handreiking Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-) gedetineerde burgers. De regelgeving is uitgewerkt in paragraaf 3.3 en paragraaf 3.4.

3.1 WET GEMEENTELIJKE SCHULDHULPVERLENING (2012)

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012) geeft de gemeenten de verantwoordelijkheid voor schuldhulpverlening. De wet geeft aan dat iedere gemeente de integrale schuldhulpverlening zelf vormgeeft en dit opstelt in een plan. De wet geeft de kaders weer waar de integrale schuldhulpverlening van de gemeenten aan moet voldoen. Het integrale karakter houdt in dat er niet alleen aandacht is voor het oplossen van de financiële problemen van een cliënt, maar ook naar eventuele andere problematiek. Dit kunnen psychosociale problemen, gezondheidsproblemen, problemen in de woonsituatie of bijvoorbeeld een verslaving zijn.¹⁸

Artikel 2 Wgs geeft weer waar het plan aan moet voldoen.

Artikel 2. Plan

1. De gemeenteraad stelt een plan vast dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening aan de inwoners van zijn gemeente.

2 De gemeenteraad stelt het plan telkens voor een periode van ten hoogste vier jaren vast. Het plan kan tussentijds gewijzigd worden.

3 Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid betreffende integrale schuldhulpverlening en het voorkomen dat personen schulden aangaan die ze niet kunnen betalen.

4 In het plan wordt in ieder geval aangegeven:

- a.** welke resultaten de gemeente in de door het plan bestreken periode wenst te behalen;
- b.** welke maatregelen de gemeenteraad en het college nemen om de kwaliteit te borgen van de wijze waarop de integrale schuldhulpverlening wordt uitgevoerd;
- c.** het maximaal aantal weken dat de gemeente nastreeft met betrekking tot de in artikel 4, eerste lid, genoemde periode, en
- d.** hoe schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen wordt vormgegeven.

5 In het plan kan de gemeenteraad aangeven onder welke voorwaarden het college de verzoeker verplicht over een basisbankrekening te beschikken.

¹⁸ www.divosa.nl → onderwerpen → schuldhulpverlening. Geraadpleegd op: 23-03-2016

Daarnaast geeft de Wgs de volgende bepalingen weer, die belangrijk zijn voor dit onderzoek:

- De gemeente kan schuldhulpverlening weigeren als een persoon al eerder gebruik heeft gemaakt van schuldhulpverlening (er is sprake van recidive).
- De gemeente mag een schuldenaar weigeren in geval van fraude. Er is sprake van fraude volgens artikel 3 lid 3 Wgs, wanneer er is voldaan aan het volgende:
 - o Wanneer de fraude heeft plaatsgevonden, is niet relevant.
 - o Er moet sprake zijn van fraude. Opzet is vereist en moet aangetoond worden.
 - o Er moet sprake zijn van financiële benadeling.
 - o De schuldenaar dient in verband met de fraude:
 1. Een onherroepelijke bestuurlijke sanctie opgelegd hebben gekregen; of
 2. Onherroepelijk strafrechtelijk zijn veroordeeld.
- Cliënten van de schuldhulpverlening hebben recht op een Basisbankrekening. Iedereen ouder dan 18 jaar met een bekend verblijfadres en geldig identiteitsbewijs kan een Basisbankrekening openen en gebruik maken van een pinpas.¹⁹ De gemeenteraad geeft in het plan weer onder welke voorwaarden het college de verzoeker verplicht over een basisbankrekening te beschikken.
- De wachttijd tussen de aanmelding en het eerste gesprek is maximaal vier weken.
- De cliënt dient zich te kunnen legitimeren met een geldig identificatiedocument.
- De wet plaatst de schuldhulpverlening onder de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Bezwaar en beroep tegen een besluit van de gemeente zijn daardoor mogelijk.²⁰

3.2 BELEIDSREGELS SCHULDHULPVERLENING GEMEENTE ALPHEN AAN DEN RIJN

In de Beleidsregels Schuldhulpverlening Gemeente Alphen aan den Rijn 2012 (hierna te noemen beleidsregels) en de beleidsnota 2011-2015 (hierna te noemen beleidsnota) staan regels opgesteld, over de inrichting van de integrale schuldhulpverlening in gemeente Alphen aan den Rijn. In de beleidsregels staat allereerst vermeld dat de verschillende vormen van schuldhulpverlening plaatsvinden conform de gedragscodes van de NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet). Ten tijde van het schrijven van het onderzoeksvoorstel was er nog geen nieuw beleid vastgesteld.

De centrale doelstelling van het schuldhulpverleningsbeleid is: *‘Voorkomen dat Alphense burgers in problematische schulden raken en om de problematische schuldensituaties,*

¹⁹ www.nvb.nl, zoekterm: basisbankrekening. Geraadpleegd op: 02-04-2016

²⁰ Meerendonk A. van de & Schut M., 2012, pag. 39.

*voor zover deze regelbaar zijn van diegenen die daar ondersteuning bij willen hebben, zo mogelijk op te lossen.*²¹

Om deze doelstelling te realiseren, heeft de gemeente Alphen aan den Rijn de volgende vijf uitgangspunten:²²

1. Door in te zetten op preventie, vroegsignalering en nazorg draagt de gemeente bij aan het realiseren van financiële zelfredzaamheid en het voorkomen van problematische schuldensituaties.
2. Motivatie om de eigen situatie aan te pakken is een belangrijke voorwaarde om de aanvraag in behandeling te nemen.
3. De gemeente kan alleen een schuldregeling treffen, die gericht is op het oplossen van de schulden als de schuldenaar zich aan afspraken houdt en het schuldenpakket geen schulden bevat, die vanwege hun juridische aard een belemmering vormen.
4. Als de schulden nog niet problematisch zijn²³ en de schuldenaar is wel gemotiveerd, biedt de gemeente een adviesgesprek, budgetbeheer of een betalingsregeling aan.
5. Als crediteuren op onredelijke gronden weigeren om mee te werken aan een schuldregeling, zet de gemeente een dwangakkoord in om medewerking af te dwingen. Het dwangakkoord kan ingezet worden als de schuldregeling bijna rond is, maar één schuldeiser niet akkoord gaat. De gemeente kan op dat moment de rechter verzoeken een dwangakkoord uit te spreken, waardoor de schuldeiser word gedwongen mee te werken.²⁴

Voordat de afwijzings- en beëindigingsgronden voor schuldhelpverlening in gemeente Alphen aan den Rijn worden uitgewerkt, worden eerst de niet-wettelijke –en wettelijke schuldregelingen uitgelegd (minnelijke schuldregeling en de WSNP).

Minnelijke schuldregeling

Gemeente Alphen aan den Rijn kan het instrument *minnelijke schuldregeling* inzetten. Bij een minnelijke schuldregeling wordt er berekend hoeveel geld er voldoende is om de vaste lasten te betalen. Het geld dat over blijft is het Vrij Te Laten Bedrag (VTLB). Dat bedrag wordt over een periode van drie jaar aangeboden aan de schuldeisers. Hen wordt gevraagd het bedrag tegen finale kwijting te accepteren en de restschuld kwijt te

²¹ Beleidsnota 2012-2015, pag. 12.

²² Beleidsnota 2012-2015, pag. 13.

²³ Definitie *problematische schulden* volgens de NVVK: de situatie waarin van een natuurlijke persoon redelijkerwijs is te voorzien dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden, of waarin hij heeft opgehouden te betalen. Deze definitie komt overeen met art. 284 Fw.

²⁴ Beleidsnota 2012-2015, pag. 28.

schelden na de periode. Als de schuldeisers het voorstel accepteren komt de minnelijke schuldregeling tot stand.

Er zijn twee vormen van de minnelijke schuldregeling: schuldbemiddeling en schuldsanering.

Schuldbemiddeling (artikel 9 Beleidsregels)

Bij een schuldbemiddeling wordt het bedrag, al het inkomen boven het VTLB, maandelijks gereserveerd. Na de periode van 3 jaar wordt het gehele afgesproken bedrag uitgekeerd aan de schuldeisers. Het percentage, dat van te voren is afgesproken, is een prognose. De uiteindelijke uitkering kan hiervan afwijken.²⁵

Schuldsanering/minnelijk traject

Het verschil met schuldbemiddeling is, dat voor het percentage van de schuld dat afgelost moet worden, een lening bij een kredietbank wordt afgesloten en de schuldeisers in één keer betaald worden. De schuldenaar lost vervolgens de lening bij de bank af. Het voordeel van deze vorm van minnelijke schuldregeling is, dat schuldeisers sneller akkoord gaan met dit voorstel, omdat de schuldenaar bij de schuldbemiddeling midden in het traject kan afhaken en de schuldeiser de schuld dan niet meer ontvangt.

De gemeente maakt zorgvuldig de afweging welke schuldenaar voor een schuldbemiddeling in aanmerking komt en welke schuldenaar voor de schuldsanering. Dit wordt aan de hand van het inkomen en de leefsituatie van de schuldenaar afgewogen.²⁶

Als niet alle schuldeisers akkoord gaan met het voorstel, is het alleen nog mogelijk om de schuldenaar door te sturen naar de wettelijke schuldsaneringsregeling: de uitvoering van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (WSNP). De gemeente geeft de WSNP-verklaring af. De rechter bepaalt of de persoon in aanmerking komt voor de wettelijke schuldsanering. Bij dit traject wordt een bepaald percentage van de totaalschuld aan de schuldeisers betaald.²⁷

Om te onderzoeken in hoeverre er schuldhulpverlening geboden kan worden aan personen tijdens detentie moeten de belemmeringen en uitsluitingsgronden voor schuldhulpverlening in kaart gebracht worden.

In artikel 13 van de Beleidsregels Schuldhulpverlening Gemeente Alphen aan den Rijn staan de afwijzings- en beëindigingsgronden opgesomd. De belemmeringen die relevant zijn voor gedetineerden zijn:

²⁵ www.schuldengids.nl → Schuldsanering → Minnelijk Traject. Geraadpleegd op: 10-03-2016

²⁶ Beleidsnota 2012-2015, pag. 20.

²⁷ Beleidsnota 2012-2015, pag. 27.

- Geen stabiele woonsituatie.
- Onvoldoende inkomsten (Bijstandsnorm netto bedrag eenpersoonshuishouden is €960,83 per maand).²⁸
- Partner verblijft in detentie.
- CJIB boetes: niet-saneerbare vorderingen zijn een belemmering.
- Uitgesloten voor schuldhulpverlening doordat de cliënt zich niet aan de afspraken gehouden heeft.
- Fraude gepleegd. Indien de klant gemotiveerd is, kan er wel een adviesgesprek plaatsvinden.

‘Het gemeentelijk beleid wordt bijna altijd aangesloten bij de precieze bewoording van artikel 3 lid 3 Wgs.’²⁹ Er is in de beleidsregels van gemeente Alphen aan den Rijn geen verdere uitleg gegeven aan deze belemmering. Daarom ga ik er in dit onderzoek vanuit, dat gemeente Alphen aan den Rijn fraude als belemmering ziet voor schuldhulpverlening, wanneer er is voldaan aan de voorwaarden, zoals beschreven in paragraaf 3.1.

Gemeente Alphen aan den Rijn onderscheidt twee groepen schuldenaren waarbij een schuldbemiddelingstraject niet effectief is: de niet-kunners en de niet-willers.

Niet-kunners: Mensen die door problematiek op andere gebieden (verslaving, licht verstandelijke beperking, psychiatrische problematiek) niet in staat zijn te voldoen aan de strenge eisen van een schuldbemiddelingstraject. Deze mensen moeten eerst geholpen worden door een instantie om de regie op hun leven terug te krijgen. Als bij de aanmelding naar voren komt dat de persoon tot de niet-kunners behoort, wordt hij doorverwezen naar een geschikte hulpverleningsinstantie.

Niet-willers: Mensen waarbij geen problematiek speelt op andere gebieden, maar die niet gemotiveerd zijn om aan de eisen van een schuldbemiddelingstraject te voldoen. Deze mensen komen niet hun afspraken na en maken nieuwe schulden tijdens het traject. Het is van belang, dat de schuldenaar zich wil inzetten om het traject te doorlopen.

De gemeente selecteert bij aanmelding wie in aanmerking komt voor een schuldbemiddelingstraject. Afgewezen worden mensen die niet gemotiveerd zijn en mensen met onregelbare schulden. Afhankelijk van de situatie vindt doorverwijzing plaats naar hulpverlening en/of financiële ondersteuning.³⁰

²⁸ www.rijksoverheid.nl, zoekterm: hoogte uitkering → recht en hoogte uitkering (Participatiewet, informatie voor gemeenten) publicatie: 23-02-2016.

²⁹ www.schulinck.nl, zoekterm: schuldhulpverlening fraude → water en vuur

³⁰ Beleidsnota 2012-2015, pag. 15.

3.3 GEDRAGSCODE SCHULDHULPVERLENING (NVVK)³¹

De Gedragscode schuldhulpverlening beschrijft de kaders die van toepassing zijn op de producten en diensten, die kunnen worden geboden door de leden van de NVVK. Er zijn algemene uitgangspunten opgenomen in de Gedragscode wat betreft schuldhulpverlening. Het inhoudelijke proces, dat door de leden van de NVVK wordt gehanteerd is er ook in opgenomen. Enige belemmeringen in de situatie van een burger voor het kunnen ontvangen van schuldhulpverlening staat hier niet in beschreven.

3.4 HANDREIKING BIJ SAMENWERKINGSMODEL NAZORG VOLWASSEN (EX-) GEDETINEERDE BURGERS (HOOFDSTUK 8 SCHULDEN)³²

Tijdens detentie lopen de schulden vaak op, doordat er geen betalingsafpraak gemaakt kan worden, de kosten buiten de gevangenis oplopen en de gedetineerde geen inkomen heeft. Na detentie loopt de ex-gedetineerde tegen de schulden aan, wat een belemmering is voor de re-integratie. Het Samenwerkingsmodel streeft er naar om schulden al tijdens detentie in kaart te brengen en daarvoor een schuldsaneringsplan op te stellen.

In het model staat dat de casemanager contact opneemt met de gemeentelijke kredietbank en met het CJIB. Als er sprake is van schulden, wordt er al tijdens detentie een schuldhulpverleningstraject gestart of wordt ervoor gezorgd dat de schulden niet verder oplopen. Als er al voor detentie een traject liep, wordt dit tijdens detentie stopgezet. De regie ligt bij de gemeente. In de praktijk is het vaak niet mogelijk om een schuldhulpverleningstraject te starten tijdens detentie nu de gedetineerde geen inkomen heeft.

Het Samenwerkingsmodel geeft aan dat het starten met het in kaart brengen van de schuldensituatie en het op orde hebben van de administratie van belang is, zodat de schuldhulpverlening na detentie direct gestart kan worden.

In paragraaf 3.2 is beschreven dat het hebben van niet-saneerbare CJIB-boetes een belemmering is voor het aangaan van een schuldregeling. Het convenant van CJIB en het NVVK maakt afbetaling van CJIB-boetes mogelijk. De schuld bij het CJIB kan meegenomen worden in een minnelijke schuldregeling. Het CJIB ontvangt een maandelijkse afbetaling van de vordering. De restschuld na het 3 jaar durende traject moet de schuldeiser alsnog betalen.³³

³¹ NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, mei 2015.

³² Hartogh V. den, 2009, pag. 43-45

³³ Hartogh V. den, 2009, pag. 44.

4. MAATSCHAPPELIJK KADER

Om een duidelijk beeld te krijgen van de kaders, die in dit onderzoek van belang waren, wordt in dit hoofdstuk aandacht besteed aan relevante aspecten/begrippen in dit onderzoek. In paragraaf 4.1 is het begrip recidive uitgewerkt. Vervolgens is de re-integratie van gedetineerden beschreven in paragraaf 4.2 en is het begrip integrale schuldhulpverlening uitgewerkt in paragraaf 4.3. Daarnaast wordt het werkproces van de casemanagers in PI Alphen aan den Rijn beschreven in paragraaf 4.4, gericht op het ondersteunen van gedetineerden bij de schuldenproblematiek. De werkwijze van gemeente Alphen aan den Rijn in het kader van schuldhulpverlening is in paragraaf 4.5 uitgewerkt.

4.1 RECIDIVE

Het WODC-recidivemonitor maakt onderscheid in zes typen recidive: Algemene-, ernstige-, zeer ernstige-, onvoorwaardelijke vrijheidsstraf-, speciale- en specifieke recidive. In dit onderzoek worden de criteria van de 'algemene recidive' bedoeld met het begrip 'recidive'. Het WODC-recidive monitor geeft de volgende beschrijving: *Nieuwe, geldige justitiecontacten naar aanleiding van enig misdrijf, ongeacht de aard en ernst van de gepleegde delicten.* Geldige justitiecontacten zijn zaken die zijn afgedaan door het Openbaar Ministerie, die zijn geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter en zaken die nog niet zijn afgedaan.³⁴ Elk geldig justitiecontact, dat gevolg is van een misdrijf, wordt in dit onderzoek gezien als recidive.

4.2 RE-INTEGRATIE

Het recidiverisico onder ex- gedetineerden is hoog, ongeveer de helft van de ex-gedetineerden wordt binnen twee jaar opnieuw veroordeeld en 33% keert terug in detentie. Veel gedetineerden kampen met meervoudige problematiek na detentie. Zij kampen bijvoorbeeld met psychiatrische problemen, een verslaving, geen huisvesting, geen opleiding, geen inkomen, hoge schulden of een verkeerde omgeving.³⁵ Een goede re-integratie van (ex-)gedetineerden is één van de middelen om recidive terug te dringen. Het Gevangeniswezen investeert hierin en ondersteunt gedetineerden bij een goede terugkeer in de maatschappij in samenwerking met gemeenten en ketenpartners. Het is belangrijk dat de vijf basisvoorwaarden zijn gerealiseerd voordat de gedetineerde terugkeert in de maatschappij. De vijf basisvoorwaarden zijn:

1. Een geldig identiteitsbewijs
2. Onderdak direct na ontslag uit detentie

³⁴ WODC, 12 aug. 2011.

³⁵ Summeren, F. van, 24 nov. 2013.

3. Inkomen uit werk of een (tijdelijke) uitkering om na detentie in het eerste levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet beschikbaar is een vorm van dagbesteding
4. Inzicht in schuldenproblematiek
5. Het realiseren van (continuïteit van) zorg en een zorgverzekering³⁶

De (ex-) gedetineerde is primair zelf verantwoordelijk voor zijn re-integratie. Het Gevangeniswezen is verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning en de gemeenten zijn dat na detentie.³⁷

4.3 INTEGRALE SCHULDHULPVERLENING

Integrale schuldhelpverlening is het actief ondersteunen van een inwoner bij het vinden van een oplossing voor zijn financiële problemen en ook bij het vinden van een oplossing voor de eventuele oorzaken hiervan of voor omstandigheden die verhinderen dat de financiële problemen kunnen worden opgelost. Die omstandigheden kunnen bijvoorbeeld psychosociale problemen zijn, problemen rond de woonsituatie/gezinssituatie, verslavingsproblematiek of problemen met de gezondheid van de cliënt.³⁸ Integrale schuldhelpverlening houdt ook in dat zoveel mogelijk voorkomen wordt, dat problematische schulden ontstaan (preventie) en terugkomen (nazorg).³⁹

4.4 WERKPROCES CASEMANAGERS M.B.T DE AANPAK VAN SCHULDEN

Casemanagers organiseren, samen met de gedetineerden, de re-integratie en nazorg in samenwerking met ketenpartners. Zodra een gedetineerde in detentie wordt geplaatst, wordt hij binnen twee weken gescreend door zijn toegewezen casemanager. De casemanager screent de gedetineerde op de vijf basisvoorwaarden. Als naar voren komt, dat er problemen zijn op één of meerdere basisvoorwaarden (werk en inkomen, onderdak, identiteitsbewijs, schulden en zorg), helpt de casemanager de gedetineerde om die problemen op orde te krijgen tijdens de detentie. De situatie van de gedetineerde met betrekking tot de vijf basisvoorwaarden wordt gerapporteerd in het programma DPAN. DPAN is een informatie-uitwisselingssysteem met alle gemeenten, zodat zij inzicht hebben in de situatie van de inwoners en er tijdig aandacht besteed kan worden aan eventuele vervolgtacties of afspraken met instanties.⁴⁰

Er worden regelmatig betalingsregelingen met schuldeisers aangevraagd door de casemanagers voor de gedetineerden (meestal met het CJIB).

³⁶ www.dji.nl, zoekterm: Re-integratie en nazorg → Uitvoering. Geraadpleegd op: 11-03-2016.

³⁷ Ministerie van Veiligheid en Justitie en de Vereniging Nederlandse Gemeenten, 10 dec. 2014, pag. 3.

³⁸ www.divosa.nl → onderwerpen → schuldhelpverlening. Geraadpleegd op: 11-03-2016

³⁹ NVVK Vereniging voor schuldhelpverlening en sociaal bankieren, mei 2012, pag. 7.

⁴⁰ www.dji.nl, zoekterm: Re-integratie en nazorg → Uitvoering. Geraadpleegd op: 05-03-2016.

In de *Handreiking bij samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex)-gedetineerde burgers gemeenten – Justitie* staat in het kort beschreven wat de casemanagers in detentie moeten doen aan de schulden. De schuldenproblematiek moet geïnventariseerd worden en er moet samen met de gedetineerden uitgezocht worden welke problemen er spelen en welke stappen er gezet kunnen worden, zie paragraaf 3.4.

Er is geen eenduidige werkwijze waarin staat beschreven welke stappen de casemanagers precies moeten verrichten om gedetineerden te ondersteunen bij het aanpakken van de schulden.⁴¹

4.5 WERKWIJZE SCHULDHULPVERLENING GEMEENTE ALPHEN AAN DEN RIJN

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft de schuldhulpverlening voor een deel uitbesteed aan Plangroep. Plangroep is een organisatie, die gespecialiseerd is in schuldhulpverlening en werkt in opdracht van gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente indiceert welk instrument er ingezet gaat worden en behoudt de regie op de trajecten.

De 6 instrumenten, die gemeente Alphen aan den Rijn in kan zetten zijn:

- Eenmalig adviesgesprek
- Adviestraject waarin cliënten een aantal begeleidingsgesprekken krijgen
- Minnelijk traject schuldhulpverlening
- WSNP (in principe alleen bij aanvraag mogelijk na mislukken minnelijk traject)
- Budgetbeheer met budgetcoaching
- Cursus 'uitkomen met inkomen'

De schuldhulpverleners, in dienst van de gemeente, voeren de volgende taken uit:

- Het geven van informatie en advies. Dit kan gegeven worden aan cliënten met of zonder schulden. Er is een mogelijkheid om een financieel overzicht te maken door middel van budgetopzet. De cliënten worden geholpen om zelfstandig betalingsafspraken te maken met schuldeisers. De schuldhulpverlener maakt een inschatting van de problematiek en gaat kijken welke van de 6 instrumenten ingezet kan/kunnen worden.
- De aanmelding. De situatie van de cliënt wordt besproken. Aan de hand daarvan worden de mogelijke belemmeringen achterhaald. De schuldhulpverlener adviseert de cliënt.
- Crisisinterventie. Indien er sprake is van crisis, bijvoorbeeld dreigende ontruiming woning, afsluiting van gas, water en elektra of er is beslag gelegd op de inboedel, wordt er een crisisinterventie ingezet door de gemeente.
- Intakefase (fase 1 van het schuldhulpverleningstraject). De cliënten worden getoetst op motivatie en krijgen begeleiding bij het werken aan een kloppend

⁴¹Duijvenbooden, K. van & Pattje, W., 01 sept. 2010, pag. 9.

budget. Samen met de cliënt worden er doelen bepaald en wordt er een plan van aanpak opgesteld. Hierin staat welke instrumenten Plangroep moet inzetten. Tijdens deze fase wordt er geen contact opgenomen met schuldeisers.

- Budgetcursus. De gemeente biedt 4 keer per jaar een budgetcursus aan haar inwoners. Dit is verplicht voor klanten van schuldhulpverlening en/of budgetbeheer.

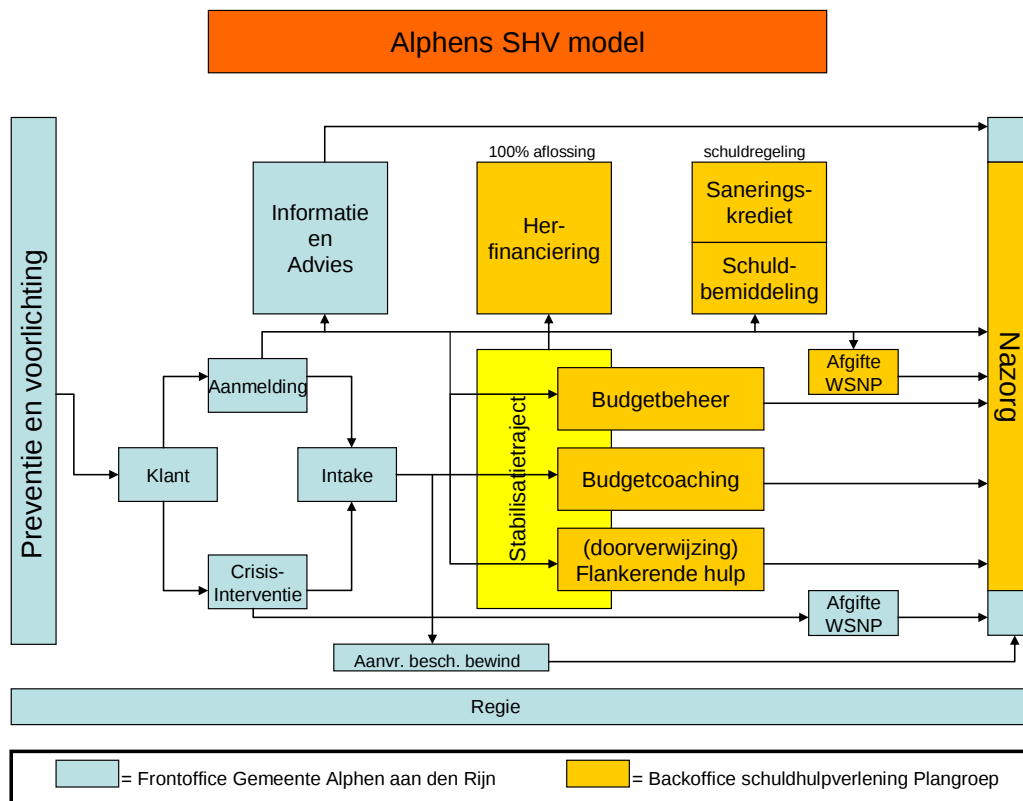
Plangroep voert fase 2 en 3 van het schuldhulpverleningstraject uit en het budgetbeheer.

- Minnelijke schuldregeling (fase 2). Er zijn drie mogelijkheden voor de minnelijke schuldregeling: schuldbemiddeling, saneringskrediet en herfinanciering. Alleen schuldbemiddeling en saneringskrediet kunnen ingezet worden in gemeente Alphen aan den Rijn. Tijdens de intakefase wordt bepaald welk instrument mogelijk is.
- Fase 3. Plangroep doet jaarlijks een controle indien er een schuldbemiddeling tot stand is gekomen. De schuldeisers krijgen daarvan een bericht.
- Nazorg. Na beëindiging van de schuldhulpverlening wordt er bij de cliënt gecontroleerd of de financiële situatie stabiel is. Zodra dit niet zo is, wordt de cliënt terugverwezen naar de gemeente.

Indien er geen schuldhulpverlening via de gemeente mogelijk is (de schuldeisers gaan niet akkoord met het voorstel of er is sprake van crisis) dan wordt er WSNP aangevraagd door de gemeente of Plangroep. De WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen) is de laatste redmiddel om uit de schulden te komen en wordt door de rechter uitgesproken.⁴²

⁴² Werkwijze schuldhulpverlening gemeente Alphen aan den Rijn, pag. 6

Een schema, waarin duidelijk te zien is welke onderdelen/fases van schuldhulpverlening door de gemeente worden uitgevoerd en welke door Plangroep.

5. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de verschillende onderzoeksmethoden beschreven en wordt er antwoord gegeven op de deelvragen. In 5.1 worden de resultaten uit het dossieronderzoek weergegeven. In paragraaf 5.2 tot en met 5.4 zijn de resultaten aan de hand van semigestructureerde interviews uitgewerkt. Aan het einde van elke paragraaf is een deelconclusie geschreven. De resultaten van de ervaringen van de betrokken gemeenten (paragraaf 5.3.2) zijn meegenomen in de deelconclusie van deelvraag 4 B (paragraaf 5.4.1).

5.1 RESULTATEN DOSSIERONDERZOEK DPAN

In deze paragraaf wordt door middel van het dossieronderzoek antwoord gegeven op de vraag hoeveel gedetineerden in PI Alphen aan den Rijn ingeschreven staan in gemeente Alphen aan den Rijn en wat de omvang is van de schuldenproblematiek.

Uit het dossieronderzoek in het programma DPAN kwam naar voren dat er op de peildatum 08-04-2016 zes gedetineerden uit gemeente Alphen aan den Rijn, in PI Alphen aan den Rijn gedetineerd zaten. De resultaten van het dossieronderzoek staan in een schema genoteerd, zie bijlage II.

Bij alle zes gedetineerden is er sprake van schuldenproblematiek. Eén van de zes gedetineerden heeft geen vordering bij het CJIB open staan. De vorderingen bij het CJIB van de andere vijf gedetineerden lopen uiteen van €474.- tot €20.679.-.

Van twee gedetineerden is het niet bekend of hij schulden heeft bij andere schuldeisers. Bij vier gedetineerden is het bekend dat hij schulden heeft bij andere schuldeisers, waarvan er bij één een schatting is gemaakt van de omvang van de schulden (meer dan €50.000). Van die vier gedetineerden is er bij één iemand beschreven om welke schuldeisers het gaat, maar is de omvang van de schulden onbekend.

5.1.1 DEELCONCLUSIE

Uit de resultaten van het dossieronderzoek blijkt, dat er op de peildatum 08-04-2016, zes gedetineerden uit gemeente Alphen aan den Rijn in PI Alphen aan den Rijn verblijven. In de zes onderzochte dossiers, die onderzocht zijn, staat aangegeven, dat de gedetineerde schulden heeft. De omvang van de schuldenproblematiek is moeilijk in te schatten, omdat er maar in één dossier een grove schatting is gemaakt van de schulden. Bij de vijf gedetineerden, die CJIB-vorderingen open hebben staan, is wel bekend wat de omvang van die boetes zijn. Deze lopen uiteen van €474.- tot €20.679.-.

Er kan geconcludeerd worden, dat de DPAN-dossiers niet volledig worden ingevuld door de casemanagers of geen onderzoek wordt gedaan naar de schuldeisers en de omvang van de schuldenproblematiek.

5.2 RESULTATEN INTERVIEWS CASEMANAGERS PI ALPHEN AAN DEN RIJN

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de vraag welke ondersteuning de vijftien casemanagers in PI Alphen aan den Rijn in de praktijk bieden aan gedetineerden in het kader van schuldhulpverlening. De resultaten zijn uitgewerkt aan de hand van acht interviews. Deze staat uitgewerkt in bijlage IV, aan de hand van de labels is een schema gemaakt, zie bijlage V.

Bij het analyseren van de interviews heb ik kernlabels opgesteld, zodat de resultaten geordend zijn. Per kernlabel worden de resultaten weergegeven.

5.2.1 NAGAAN OMVANG SCHULDEN

Alle acht respondenten geven aan bij de screening na te gaan of de gedetineerde schulden heeft. Dit doen zij aan de hand van het programma DPAN. Daarin komt het leefgebied "schulden" aan bod. De gedetineerde wordt gevraagd hoeveel schulden hij heeft en of hij weet bij welke schuldeiser(s). Daarnaast vragen vijf van de acht respondenten een CJIB-overzicht op zodra een gedetineerde in hun caseload geplaatst wordt. Op deze manier wordt er nagegaan hoeveel schulden de gedetineerde heeft bij het CJIB. Eén respondent geeft het CJIB-overzicht mee aan de gedetineerde. Tijdens het interview is niet doorgevraagd naar het doel ervan.

5.2.2 DE MOGELIJKHEDEN IN DETENTIE EN DE ONDERSTEUNING DIE DE CASEMANAGERS BIEDEN

Vijf van de acht respondenten vinden dat er niet veel mogelijk is qua schuldhulpverlening tijdens de detentie. Het ontbreken van inkomsten wordt als grootste belemmering ervaren. Respondent 1 geeft de volgende acties aan, die de casemanagers tijdens detentie kunnen uitvoeren om de schuldensituatie in kaart te brengen:

"De schulden kunnen in kaart worden gebracht (label 4.1) en de administratie van de gedetineerde kan naar binnen gehaald worden via de post. (label 4.2) Dan kan er gekeken worden hoe groot de schuld is. Dit gebeurt overigens niet vaak vind ik." (label 4.3)⁴³

Zes van de acht respondenten gaan een gesprek aan met de gedetineerde over de schuldensituatie. Twee respondenten vragen de gedetineerde tijdens een gesprek om op

⁴³ Bijlage IV, pag. 58

te schrijven welke schulden hij heeft en vraagt hem contact te zoeken met zijn familie om te vragen of de post opgezocht kan worden. De gedetineerde wordt uitgelegd, dat het verstandig is om de schuldeisers te benaderen en worden doorverwezen naar het re-integratiecentrum.

Drie respondenten proberen de schulden van de gedetineerden in kaart te brengen tijdens de detentie en twee daarvan maken een dossier aan om alle gegevens te verzamelen. Echter geeft respondent 7 het volgende aan wat betreft het in kaart brengen van de schuldenproblematiek:

"Graag zou ik de schulden in kaart willen brengen, maar vaak zijn niet alle schuldeisers bekend." (label 4.8)⁴⁴

Twee respondenten vragen de gedetineerde om de post naar de inrichting te halen. Volgens hen is het vaak moeilijk is om de nodige papieren binnen te halen. Eén respondent laat een gedetineerde ook wel eens inschrijven in de PI, zodat de post naar de inrichting wordt verstuurd.

Vanuit de PI is het mogelijk om contact te leggen met schuldeisers. De schuldeisers kunnen verzocht worden de schulden te bevroren, zodat de situatie stabiel blijft. Ook kan er een betalingsregeling aangevraagd worden en kunnen kleine schulden opgelost worden.

Volgens twee respondenten hebben de casemanagers een begeleidende rol. Respondent 6 legt dat als volgt uit:

"Maar dan geef ik altijd aan: nee we doen een verzoek, maar de rest zal je op den duur zelf moeten regelen. Daar begeleid je ze wel in. Want velen hebben er geen kaas van gegeten en hebben geen idee hoe het werkt en hebben het nooit aangeleerd. De begeleiding is wel de rol van de casemanager." (label 6.13)⁴⁵

Verder kaart één casemanager aan, dat de casemanager een dienstverlenende rol heeft en geen hulpverlener is. De dienstverlening betekent, dat je de situatie kan beperken, minimaliseren en stabiliseren.

⁴⁴ Bijlage IV, pag. 83

⁴⁵ Bijlage IV, pag. 78

'Ik zou wel meer willen doen, dus meer de schuldenproblematiek aanpakken. Maar binnen onze functie mogen we dat niet, want we zijn dienstverlenend en niet hulpverlenend. En de dienstverlening is puur, dat je het kan beperken, het minimaliseren en zorgen dat het niet hoger oploopt. Echt schuldhulpverlening hoort niet tot het takenpakket van de casemanager.' (label 6.12)⁴⁶

Het stabiliseren van de schuldensituatie wordt door een aantal respondenten aangekaard.

Volgens een aantal respondenten zit er verschil in de intensiviteit van de ondersteuning, wat de casemanagers bieden. Dit heeft te maken met de functieachtergrond van de casemanager. Een voormalig MMD'er (Medewerker Maatschappelijke Dienstverlener) vindt het vanzelfsprekender om aandacht te besteden aan de schuldenproblematiek dan een voormalig BSD'er (Bureau, Selectie en Detentie). Ook weten zij beter welke wegen te bewandelen en leggen zij makkelijker contact met de gemeente.

"De casemanagers hebben niet genoeg kennis", zeggen vijf respondenten. Zij zijn niet opgeleid als schuldhulpverlener en weten niet goed welke wegen zij kunnen bewandelen tijdens detentie en wat er wel mogelijk is, ondanks het ontbreken van een inkomen. Ook wordt er gezegd dat er verschil in kennis zit tussen een oud-MMD'er en een oud-BSD'er. Respondent 1 vindt, dat er wel verschil zit in de intensiviteit van de ondersteuning op het gebied van schulden bij de verschillende functieachtergronden, maar denkt wel dat de casemanagers voldoende weten hoe ze de schulden aan moeten pakken.

Op dit moment wordt er volgens respondent 3 weinig ondersteuning gegeven op het gebied van schuldhulpverlening. Als casemanager leg je uit wat de gedetineerde kan doen, maar hij voert het in eerste instantie zelf uit.

Eén respondent probeert bij zorginstellingen, waar de gedetineerde eerder heeft verbleven, informatie te verzamelen over de schuldensituatie. Gedetineerden kunnen ook doorverwezen worden naar het juridisch loket of zijn advocaat als er sprake is van een ingewikkelde situatie. Er kan uiteindelijk ook doorverwezen worden naar de schuldhulpverlening.

5.2.3 VERANTWOORDELIJKHEID GEDETINEERDEN

De casemanagers achten het aanpakken van de schuldenproblematiek voor het grootste gedeelte de verantwoordelijkheid van de gedetineerden zelf.

⁴⁶ Bijlage IV, pag. 78

*'En de intentie moet altijd zo zijn, dat hij alles zelf in kaart moet brengen, dat hij moet weten hoe hij aan de schulden is gekomen, en wat hij eraan zou willen doen. (label 3.7) En vanuit die context zouden wij kunnen kijken wat we ermee kunnen doen.'*⁴⁷

Het wordt geacht, dat gedetineerden het initiatief nemen om de schulden aan te pakken. Zodra de casemanagers de bereidheid en motivatie zien, haken zij daarop in en wordt de gedetineerde ondersteund.

De helft van de respondenten wijst de gedetineerde door naar het re-integratiecentrum, waar zij zelf contact kunnen opnemen met de schuldeisers. De gedetineerden kunnen de schuldeisers informeren over de detentie, kunnen de schuldeiser verzoeken om de schulden te bevroren en kunnen een minimale betalingsregeling aanvragen.

Respondent 8 zegt het volgende over de eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerde:

'Ik verwijs hem door naar het re-integratiecentrum om contacten te leggen met de schuldeisers. (label 2.3 / label 3.1) Komt hij hier niet uit of heeft hij verdere hulp van mij nodig dan zal ik hem waar ik kan helpen. (label 2.4) Als hij niet gemotiveerd is en niet laat merken dat hij zelf van plan is eraan te werken, ga ik ook niks voor hem doen.' (label 6.4)⁴⁸

Een gedetineerde met een licht verstandelijke beperking wordt de casemanagers extra ondersteund, als hij bereid is de schulden aan te pakken.

5.2.4 CONTACT MET DE GEMEENTEN

Vier respondenten maken afspraken met de gemeente van herkomst van de gedetineerde. Die vier respondenten zijn allen voormalig MMD'er. De afspraken met de gemeenten worden meestal gemaakt voor het aanvragen van een uitkering. Dat is het belangrijkste voor een gedetineerde als hij uit detentie is. Volgens een aantal respondenten gaan de afspraken eigenlijk nooit over de schuldenproblematiek van een gedetineerde. Wel wordt er contact opgenomen met de gemeente als er een schuldsaneringstraject loopt. Die moet stopgezet worden tijdens de detentie. Respondent 2 geeft aan de problematiek van een gedetineerde te communiceren met de gemeente, zodat er afgesproken kan worden wat de casemanager tijdens de detentie kan doen en wat de gemeente na detentie kan oppakken. Schuldhulpverlening kan pas na detentie opgezet worden, zodra er sprake is van een inkomen.

Respondent 8 geeft aan geen ervaring te hebben met het maken van afspraken met gemeenten. Twee respondenten achten de terugkoppeling vanuit DPAN 'erg summier'.

⁴⁷ Bijlage IV, pag. 75

⁴⁸ Bijlage IV, pag. 85

5.2.5 BELEMMERINGEN

Een aantal belemmeringen zorgen ervoor dat het lastiger is voor de casemanagers om de gedetineerden te ondersteunen bij het aanpakken van de schulden. Zo geeft respondent 1 aan dat zij, als casemanager, beperkt zijn in de communicatie. Zij kunnen alleen via de e-mail en telefonisch contact opnemen met een schuldeiser. Een schuldhelpverlener buiten de inrichting kan een schuldeiser persoonlijk benaderen en kan een gesprek voeren over de schuld en een eventuele regeling. Een andere belemmering, die vier respondenten ervaren, is het ontbreken van het zicht in de schulden. Gedetineerden weten vaak niet bij welke schuldeisers zij vorderingen hebben openstaan en wat de omvang daarvan is.

Vier respondenten geven aan te weinig tijd te hebben. Respondent 4 zegt daar het volgende over:

"Uh, ja, maar daar heb je meer tijd voor nodig. De schulden zouden meer in kaart gebracht moeten worden, daar moet de tijd voor genomen worden. Samen met zo'n gedetineerde kunnen bellen, zo veel mogelijk proberen om ervoor te zorgen dat hij in ieder geval niet met meer schulden de deur uitgaat. Hier is gewoon geen tijd voor."
(label 6.8)⁴⁹

Sommige casemanagers vragen de gedetineerden om de post naar de inrichting te halen. Echter ervaren een aantal casemanagers dat het lastig is om de benodigde papieren binnen te halen.

"Uh, dat hij geen woonadres heeft, geen postadres heeft. Uh jarenlang niet gereageerd heeft op schuldeisers en dat is moeilijk, want zonder papieren kun je ook helemaal niks."
(label 7.3)⁵⁰

Ook het aangaan van een betalingsregeling roept belemmeringen op. Zo werken schuldeisers niet mee of doet het CJIB moeilijk over een minimale betalingsregeling. Het CJIB zou meer open moeten staan voor een minimale betalingsregeling, omdat de schuldenproblematiek van de gedetineerden alleen maar groter wordt. Meer dan een minimale betalingsregeling kan een persoon in detentie niet betalen.

Het ontbreken van motivatie bij gedetineerden voor het aanpakken van de schulden is een grote belemmering.

⁴⁹ Bijlage IV, pag. 70

⁵⁰ Bijlage IV, pag. 62

*'Daarnaast geven zij er ook niet veel om, dat ze schulden hebben. (label 7.4) Een reactie die ik vaak van gedetineerden krijg is: Van een kale kip kan je niet plukken.'*⁵¹

Als een persoon zelf niet aan zijn schulden wil werken, kunnen de casemanagers niks voor hem betekenen. De casemanagers hebben toestemming nodig van de gedetineerde om bijvoorbeeld een betalingsregeling aan te vragen. Er zijn gedetineerden die het prima vinden dat ze schulden hebben en willen er niet aan werken.

Eén respondent geeft aan, dat ze als casemanager niet de middelen hebben om schuldhelpverlening te bieden.

*'Dan spreek ik meer over de mandaten, de bevoegdheid, om stappen te ondernemen. Dat ligt buiten onze macht, als je echt binnen de vier muren blijft kijken. (label 7.8) Ik denk dat het echt een meerwaarde zou zijn als dat wel de inrichting in zou komen.'*⁵²

5.2.6 DEELCONCLUSIE

Alle casemanagers gaan op dezelfde manier na of een gedetineerde schulden heeft, dit vragen zij tijdens de screening aan de hand van het programma DPAN. Doordat gedetineerden geen inkomsten hebben in detentie, kan er niet veel gedaan worden aan schuldhelpverlening tijdens detentie.

De casemanagers achten het aanpakken van de schuldenproblematiek voor het grootste gedeelte de verantwoordelijkheid van de gedetineerden zelf. De gedetineerde dient initiatief te nemen, gemotiveerd te zijn en de casemanager zelf te benaderen als hij hulp nodig heeft. In het re-integratiecentrum kunnen de gedetineerden zelf contact opnemen met schuldeisers en mogelijk de schulden laten bevriezen of een kleine betalingsregeling aangaan.

Twee respondenten geven aan, dat je als casemanager een begeleidende rol hebt. Daarvan vindt één respondent, dat het bieden van schuldhelpverlening niet in het takenpakket van de casemanager hoort. Als casemanager kan je de schulden beperken, minimaliseren en stabiliseren.

Uit de resultaten van de interviews kan worden geconcludeerd, dat de intensiviteit van de ondersteuning en de kennis qua mogelijkheden verschilt onder de casemanagers. De functieachtergrond van de casemanager is onder andere van invloed op de mate waarin zij gedetineerden ondersteunen op het gebied van schulden. Een aantal respondenten kaarten dit ook aan. Een voormalig MMD'er weet beter welke wegen er bewandeld

⁵¹ Bijlage IV, pag. 83

⁵² Bijlage IV, pag. 79

kunnen worden om de schulden aan te pakken. De vier respondenten, die afspraken maken met de gemeente van herkomst van de gedetineerde, zijn allen voormalig MMD'er. Vijf respondenten vinden dat de casemanagers onvoldoende kennis hebben voor het bieden van schuldhulpverlening, volgens hen zij zijn niet opgeleid als schuldhulpverlener en weten niet goed welke mogelijkheden er allemaal zijn tijdens de detentie. Respondent 1 denkt dat de casemanagers wel voldoende kennis hebben wat betreft het aanpakken van de schulden.

Volgens respondent 3 wordt er weinig ondersteuning geboden op dit gebied: als casemanager leg je het één en ander uit, maar de gedetineerde voert dit in eerste instantie zelf uit in het re-integratiecentrum.

Vier respondenten geven aan geen zicht te hebben in de schulden, omdat de schuldeisers onbekend zijn. Om alle schulden in kaart te brengen, hebben de casemanagers te weinig tijd. De motivatie van de gedetineerde ontbreekt, de schuldeisers werken niet mee en het is lastig om de benodigde papieren van de inrichting in te krijgen. Dit zijn belemmeringen, die de casemanagers ervaren.

De volgende acties worden maar door één of twee respondenten ondernomen om de schulden aan te pakken:

- Een CJIB-overzicht meegeven bij de screening.
- Dossier aanmaken en de schulden in kaart brengen.
- Post binnenhalen.
- Gedetineerde in PI Alphen aan den Rijn in laten schrijven, zodat de nieuwe post naar de PI wordt gestuurd.
- Informatie verzamelen bij zorginstellingen, waar de gedetineerde heeft verbleven.
- Gedetineerde doorverwijzen naar het juridisch loket of naar zijn advocaat in geval van een ingewikkelde situatie.

5.3 RESULTATEN INTERVIEWS MEDEWERKERS GEMEENTE ZOETERMEER EN GEMEENTE AMERSFOORT

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag 4A Op welke wijze is de schuldhulpverlening in PI Zoetermeer en PI Nieuwegein in samenwerking met betrokken gemeenten ingericht? In subparagraaf 2 wordt deels antwoord gegeven op deelvraag 4B Hoe ervaren de casemanagers uit PI Zoetermeer en PI Nieuwegein en de schuldhulpverleners van de betrokken gemeenten de samenwerking? De ervaringen van de medewerkers van beide gemeenten zijn in deze paragraaf beschreven, omdat het resultaten zijn uit de interviews van de medewerkers van beide gemeenten. De

resultaten zijn uitgewerkt aan de hand van twee interviews, zie bijlage VII. Aan de hand van de labels is een schema gemaakt. Deze is in bijlage VIII toegevoegd.

5.3.1 VORMGEVING SAMENWERKINGSVERBAND

Gemeente Zoetermeer in samenwerking met PI Zoetermeer

Gemeente Zoetermeer is een samenwerking gestart in het kader van schuldhulpverlening met PI Zoetermeer. De samenwerking betreft op dit moment voorlichting. De contactpersoon van gemeente Zoetermeer heeft de functie Preventiemedewerker. Daarnaast is een medewerker schuldhulpverlening van de gemeente betrokken bij de samenwerking. Er zijn twee casemanagers waar de gemeente veel contact mee heeft gehad.

De voorlichting

De gemeente Zoetermeer geeft één keer in de twee maanden een voorlichting in PI Zoetermeer. Alle gedetineerden, ook uit andere gemeenten, kunnen zich hiervoor aanmelden. Er is niet vastgesteld hoe lang de detentieduur van de gedetineerde maximaal mag zijn, maar het is niet de bedoeling dat de persoon nog een aantal jaren in detentie zit.

De voorlichting wordt gegeven aan groepen van 7 tot 8 deelnemers. De gedetineerden hebben ruimte om vragen te stellen. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan bewustwording, bijvoorbeeld de hoogte van een uitkering. De voorlichting is door respondent 10 uitgeschreven in een leidraad. Naast het geven van de voorlichting kost het de medewerker verder geen tijd.

De individuele begeleiding

De individuele begeleiding is opgezet door de medewerker schuldhulpverlening van de gemeente, maar is nog niet gestart in PI Zoetermeer. De respondent vermoedt dat er nog geen gesprekken hebben plaatsgevonden met gedetineerden, omdat er sprake is van sluiting van de PI. De bedoeling van de individuele begeleiding is, dat er al voorwerk tijdens de detentie wordt verricht voor schuldhulpverlening direct na detentie. Dit is alleen bedoeld voor gedetineerden uit gemeente Zoetermeer. De casemanagers hebben aangegeven, dat zij ervoor kunnen zorgen dat de benodigde stukken en papieren van de gedetineerden naar binnen gehaald worden. De stukken zijn nodig om het voorwerk te verrichten. De respondent zegt het volgende over het voorwerk wat gedaan kan worden:

*'Dus aan voorbereiding kan er tijdens detentie een dossier worden opgemaakt, contact worden gezocht met de partner en als het kan met een schuldhulpmaatje. De casus leren kennen. Daarnaast is het ook belangrijk dat de administratie bijgehouden wordt. Op het moment dat ze vrijkomen, heb je ze dan beet.'*⁵³

Gemeente Amersfoort in samenwerking met PI Nieuwegein

Gemeente Amersfoort is een pilot gestart met PI Nieuwegein. Deze pilot betreft individuele begeleiding bij het aanpakken van de schuldenproblematiek onder Amersfoortse gedetineerden. Het initiatief is ontstaan, omdat er geconstateerd is dat veel gedetineerden schulden hebben, maar weinig gedetineerden bij Stadsring 51 (de plaatselijke schuldhulpverleningsinstantie) aankloppen na detentie. De contactpersoon van gemeente Amersfoort heeft de functie Procesondersteuner nazorg ex-gedetineerden. De praktische uitvoering in de PI wordt gedaan door Stadsring 51. Gemeente Amersfoort heeft hiervoor gekozen, omdat Stadsring 51 de kennis bezit. Eén casemanager uit de PI draait mee bij de intake en medewerkers van het re-integratiecentrum kunnen eventueel acties uitvoeren.

De individuele begeleiding

De medewerker van de gemeente selecteert gedetineerden die schulden hebben en nog ongeveer drie maanden in detentie verblijven. De casemanager in de PI benadert die gedetineerden. Ongeveer drie maanden voor het einde van de detentie vindt de intake/screening plaats. Respondent 9 zegt het volgende over de screening:

*'Zij hebben een instrument ontwikkeld, waarmee ze iemand helemaal gaan screenen en daaruit komt de beste oplossing voor die persoon om met de schulden om te gaan. Ze maken een soort foto van de stand van zaken.'*⁵⁴

Het instrument, dat de medewerkers van Stadsring 51 gebruiken, is een soort vragenlijst, die gericht is op alle leefgebieden van de gedetineerde. Aan de hand van 'de foto' wordt een plan van aanpak opgesteld en wordt er gekeken naar welke mogelijkheden voor schuldhulpverlening er zijn voor de persoon. Er wordt een advies gegeven aan de gedetineerde.

Tijdens detentie kunnen de volgende vormen van voorwerk voor schuldhulpverlening na detentie gedaan worden:

- In kaart brengen van schulden
- Stabilisatie van de schulden
- Contact opnemen met een schuldhulpmaatje

⁵³ Bijlage VII, pag. 97

⁵⁴ Bijlage VII, pag. 91

- Bewindvoering aanvragen
- Schuldsanering aanvragen: Er kunnen nog geen afspraken gemaakt worden met schuldeisers door het ontbreken van inkomsten.

Het traject wordt opgestart tijdens de detentie en loopt door bij Stadsring 51 als de gedetineerde vrij komt. De gedetineerde blijft bij dezelfde contactpersoon van Stadsring 51.

Voorlichting

Algemene voorlichting over schuldhulpverlening wordt gegeven in het re-integratiecentrum. Er wordt geen voorlichting gegeven door Stadsring 51.

5.3.2 ERVARINGEN

Ervaringen van gemeente Zoetermeer

Respondent 10 heeft goede ervaringen van het geven van de voorlichting in de PI. De deelnemers deden de hele bijeenkomst goed mee en stelden veel vragen.

*'Ik denk dat de gedetineerden een beter beeld krijgen van hoe de schuldhulpverlening werkt en waar zij terecht kunnen. Ook leren ze hoe ze een kasboekje bij moeten houden.'*⁵⁵

De collega medewerker schuldhulpverlening had minder goede ervaringen. Volgens de respondent ontstond er weerstand bij de collega, doordat hij het meer had over de schuldhulpverlening en de belemmeringen die er spelen, dan er in de leidraad beschreven staat. Daarnaast had hij zich minder goed voorbereid op wat de bedoeling van de voorlichting was. De collega was het daarmee eens.

De respondent acht een combinatie van voorlichting en individuele begeleiding de beste manier om de gedetineerden te ondersteunen. Met de voorlichting zullen zij kennis vergaren over schuldhulpverlening en vervolgens kunnen zij aan de slag met het voorwerk, wat tijdens detentie gedaan kan worden.

Ervaringen van gemeente Amersfoort

Respondent 9 geeft aan, dat de pilot positief verloopt. Eén persoon heeft na detentie geen contact heeft opgenomen met Stadsring 51. Er lopen nu ongeveer tien trajecten bij Stadsring 51. Op dit moment zijn er nog geen trajecten afgerond, dus verder valt er nog weinig te concluderen over het succes van de pilot.

⁵⁵ Bijlage VII, pag. 95

De gemeente ervaart, dat veel Amersfoortse gedetineerden niet verblijven in PI Nieuwegein, maar elders in het land. Daarnaast hebben de casemanagers aangegeven, dat veel gedetineerden niet gemotiveerd zijn om deel te nemen aan een traject.

*"Sommige zeggen ja ik ga me gewoon nergens inschrijven na detentie en dan vinden de schuldeisers me toch niet. Dat vinden ze dan makkelijker dan een traject doorlopen."*⁵⁶

Hierdoor doen minder gedetineerden mee aan de pilot dan de gemeente had verwacht.

In de toekomst zouden de casemanagers de uitgebreide screening mogelijk kunnen overnemen van Stadsring 51. De gedetineerde kan dan na detentie met het advies, opgesteld aan de hand van de screening, zich aanmelden bij Stadsring 51.

5.3.3 DEELCONCLUSIE

PI Zoetermeer is een samenwerking gestart met de gemeente Zoetermeer. De samenwerking betreft een voorlichting. Eén keer in de twee maanden geeft een medewerker van de gemeente een voorlichting aan alle gedetineerden, die in PI Zoetermeer verblijven, maar niet nog jaren in detentie moeten zitten. Er zijn twee casemanagers van de PI betrokken bij de samenwerking en twee medewerkers van de gemeente. De voorlichting wordt gegeven aan groepen van zeven of acht deelnemers. De voorlichting is uitgeschreven in een leidraad. Naast het geven van de voorlichting kost het verder geen tijd.

De individuele begeleiding is nog niet gestart in de PI, maar is wel opgezet door de gemeente. Deze is alleen bedoeld voor gedetineerde uit gemeente Zoetermeer. Met de individuele begeleiding kan er voorwerk gedaan worden tijdens detentie. De casemanagers hebben aangegeven de nodige administratie binnen te halen en te verzamelen.

PI Nieuwegein is een samenwerking gestart in het kader van schuldhelpverlening met de gemeente Amersfoort in de vorm van een pilot. De pilot betreft individuele begeleiding aan Amersfoortse gedetineerden, die nog ongeveer drie maanden in detentie verblijven. Er is één contactpersoon van gemeente Amersfoort en één casemanager van de PI betrokken. De praktische uitvoering wordt door Stadsring 51 gedaan. Medewerkers van het re-integratiecentrum kunnen daarnaast eventuele acties uitvoeren.

De gemeente selecteert de gedetineerde, deze wordt benaderd door de casemanager. Ongeveer drie maanden voor het einde van de detentie vindt de screening plaats. De situatie van de gedetineerde wordt in kaart gebracht en er wordt een plan van aanpak

⁵⁶ Bijlage VII, pag. 93

opgesteld. De medewerker gaat na welke passende mogelijkheden er zijn voor schuldhulpverlening (na detentie) en brengt een advies uit. Tijdens detentie kunnen de schulden al in kaart worden gebracht, gestabiliseerd worden, kan er contact opgenomen worden met schuldeisers en kan er bewindvoering of schuldsanering aangevraagd worden. Na de detentie loopt het traject door bij Stadsring 51.

5.4 RESULTATEN INTERVIEWS CASEMANAGERS PI ZOETERMEER EN PI NIEUWEGEIN

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag 4 B Hoe ervaren de casemanagers uit PI Zoetermeer en PI Nieuwegein en de schuldhulpverleners van de betrokken gemeenten de samenwerking? De resultaten zijn beschreven aan de hand van één interview met een casemanager van PI Nieuwegein en twee interviews met een casemanager van PI Zoetermeer. De interviews staan uitgewerkt in bijlage X. In bijlage XI staat een schema opgesteld, dat gemaakt is aan de hand van labels.

Ervaringen casemanagers PI Zoetermeer

De voorlichting wordt volgens de twee respondenten goed bezocht door de gedetineerden. De voorlichting wordt door de gedetineerden als "fijn" beoordeeld.

*'De gedetineerden heb daar op een vrij simpele en laagdrempelige manier best veel aan'*⁵⁷

De casemanagers ervaren de voorlichting als een goed initiatief. De gedetineerden leren hoe de schuldhulpverlening in elkaar zit. De aanmelding van de gedetineerden verloopt voorspoedig.

De casemanagers geven aan, dat zij als casemanager en de gedetineerde zelf, de volgende stap na de voorlichting missen. De persoonlijke schulden worden niet aangepakt na de voorlichting. Daarom zijn zij bezig met het opzetten van een loket, waar schuldhulpverlening geboden kan worden.

De samenwerking met gemeente Zoetermeer verloopt goed. Respondent 12 zegt daar het volgende over:

*'Het verloopt ook vrij soepel de samenwerking met de gemeente. Zij komen gewoon binnen en dat gaat allemaal goed. Wij als casemanagers hoeven er weinig aan te doen, behalve de gedetineerden informeren, motiveren en dan aanmelden.'*⁵⁸

⁵⁷ Bijlage X, pag. 103

⁵⁸ Bijlage X, pag. 105

De rol van de gemeente is groter dan die van de casemanagers bij het geven van de voorlichting. De voorlichting is goed voorbereid door de gemeente. Daarnaast kan de medewerker van de gemeente de gedetineerde doorverwijzen.

De respondenten vinden, dat de stappen, die na de voorlichting gemaakt moeten worden, nu worden gemist. Dat duurt te lang, wat volgens respondent 11 te maken heeft met de onzekerheid waar de PI zich in bevindt, wat betreft mogelijke sluiting van de inrichting. Respondent 12 raadt PI Alphen daarom het volgende aan:

*'Als je het in Alphen op wil zetten, zou je de voorlichting en de individuele begeleiding sneller na elkaar op moeten zetten, zodat de gedetineerden die de voorlichting volgen er ook daadwerkelijk wat mee kunnen doen.'*⁵⁹

Naast de onzekerheid, waar de PI zich op dit moment in bevindt, hebben de casemanagers een te hoge werkdruk om daarnaast individuele begeleiding of een loket op te zetten in het kader van schuldhulpverlening.

Respondent 11 ervaart ook praktische belemmeringen: Het op orde brengen van een dossier en het in kaart brengen van de schulden. Dat moet eerst op orde gebracht worden, voordat er verdere stappen ondernomen kunnen worden.

Ervaringen casemanager PI Nieuwegein

De respondent geeft aan, dat het voordeel van de individuele begeleiding is, dat er tijdens de detentie al het één en ander in kaart gebracht wordt. Ook kunnen er bepaalde zaken, zoals het bevrozen van schulden, worden opgepakt door Stadsring 51, die door de casemanager over het hoofd zijn gezien. Het verloop van een traject hangt af van de gedetineerde zelf. Veel gedetineerden twijfelen over het aangaan van het traject. Sommigen hebben liever geen "check" op hun geldzaken, de motivatie ontbreekt of de gedetineerde heeft geen vertrouwen in instanties. Ook vinden sommigen het niet fijn om na detentie nog "in de teugels" gehouden te worden. Soms doen gedetineerden wel mee met het traject als zij uitleg en motiverende woorden hebben gehad van Stadsring 51. De respondent geeft aan, dat het goed is dat iemand bewust wordt van de problematiek. Daarnaast merken de gedetineerden, dat er een plan wordt opgesteld en zij echt geholpen worden door Stadsring 51. Dit is ook goed om het vertrouwen in instanties op te bouwen.

Een aantal gedetineerde hebben een intakegesprek gehad, maar zijn niet naar het vervolgesprek geweest. Dat is zonde. Om dit op te lossen, wil de respondent het volgende doen:

⁵⁹ Bijlage X, pag. 105

*'En nu dachten we om hulpverlening in te schakelen bij het vervolgggesprek. En als dat dan buiten plaatsvindt, dat de hulpverlening de persoon er dan aan kan helpen herinneren. Want de gedetineerden gebruiken zelf geen agenda, dus dat ze dat dan eventueel met een hulpverlening samen doen. Zodat de gedetineerde ook gestimuleerd wordt om naar het gesprek te gaan. Omdat ze het toch vergeten of te veel aan hun hoofd hebben, noem maar op.'*⁶⁰

De respondent ervaart, dat de doelgroep kleiner is dan dat zij voor het starten van de pilot had verwacht. Dit komt doordat er gedetineerden zijn die niet open staan voor een traject en er worden Amersfoortse gedetineerden in andere PI's geplaatst. Zij kunnen daardoor niet mee doen met de pilot. Om de doelgroep te verbreden, zou er breder gekeken moeten worden dan alleen de gemeente Amersfoort, volgens de respondent. De omliggende dorpen kunnen er bijvoorbeeld bij betrokken worden.

Een belemmering, wat de respondent ervaart, is dat de Reclassering de gedetineerden nog niet willen aanmelden bij Stadsring 51. Daarom vindt de respondent het belangrijk dat er kenbaar wordt gemaakt bij andere partijen en instanties, wat Stadsring 51 te bieden heeft tijdens de detentie.

Er is maar één casemanager betrokken bij de samenwerking. Zij werkt samen met het re-integratiecentrum van de PI. Deze samenwerking verloopt goed.

5.4.1 DEELCONCLUSIE

PI Zoetermeer

De ervaringen van de voorlichting zijn zowel positief van de casemanagers als van de medewerker van de gemeente Zoetermeer. De voorlichting wordt goed bezocht. De gedetineerden krijgen een beter beeld van schuldhulpverlening en het is laagdrempelig. De aanmelding van de gedetineerden verloopt voorspoedig. Echter missen de casemanagers en de medewerker van de gemeente de volgende stap na de voorlichting. De PI is bezig met het opzetten van een schuldhulpverleningsloket/individuele begeleiding, maar dat duurt te lang. Een combinatie van voorlichting en individuele begeleiding zou het beste werken, zodat er na het vergaren van kennis over schuldhulpverlening, daadwerkelijk iets gedaan kan worden. De schulden moeten daarvoor wel in kaart worden gebracht, wat als praktische belemmering wordt ervaren door de casemanager van PI Zoetermeer.

⁶⁰ Bijlage X, pag. 109

PI Nieuwegein

De pilot verloopt positief. Eén persoon heeft na detentie geen contact opgenomen bij Stadsring 51. Op dit moment lopen er 10 trajecten. Er zijn nog geen trajecten afgerond, waardoor er nog geen conclusies getrokken kunnen worden over het succes van de pilot. De casemanager ziet de individuele begeleiding als een voordeel: de schulden worden in kaart gebracht tijdens de detentie. Het verloop van het traject ligt aan de gedetineerde zelf. Het ontbreken van motivatie, geen vertrouwen in instanties en geen check willen van de geldzaken (na detentie), zijn factoren die een rol spelen bij het weigeren van een traject. Het motiveren van de gedetineerde heeft ervoor gezorgd, dat een aantal gedetineerden overstag zijn gegaan. De casemanager ervaart, dat niet alle gedetineerden na de detentie verder gaan met het vervolgggesprek. Daarnaast is de doelgroep kleiner dan verwacht, doordat veel Amersfoortse gedetineerden in andere PI's verblijven en de motivatie vaak ontbreekt. De Reclassering wil geen gedetineerden aanmelden bij Stadsring 51. De casemanager acht het daarom van belang, dat de pilot wordt uitgelegd aan de Reclassering en andere betrokken instanties.

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk staat het beantwoorden van de centrale vraag centraal. De conclusies worden getrokken aan de hand van de belangrijkste resultaten en staan beschreven in paragraaf 6.1. Aansluitend bij de resultaten en conclusies worden er in paragraaf 6.2 aanbevelingen geformuleerd voor de opdrachtgever, PI Alphen aan den Rijn.

6.1 CONCLUSIES

Om de centrale vraag 'op welke wijze kan de ondersteuning op het gebied van schuldhulpverlening in PI Alphen aan den Rijn ingericht worden in samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn om de re-integratie van (ex-) gedetineerden te verbeteren?' te kunnen beantwoorden, zijn er deelvragen opgesteld (zie paragraaf 1.4). Door middel van dossieronderzoek, documentenanalyse en semigestructureerde interviews zijn de resultaten opgesteld en de deelvragen beantwoord. Aan de hand van die gegevens en het juridisch- en maatschappelijk kader worden er conclusies getrokken en wordt er antwoord gegeven op de centrale vraag.

In artikel 13 van de Beleidsregels Schuldhulpverlening Gemeente Alphen aan den Rijn staan de afwijzings- en beëindigingsgronden opgesomd. Het ontbreken van een stabiele woonsituatie, onvoldoende inkomsten (minder dan €960,83 per maand bij een eenpersoonshuishouden) en het hebben van CJIB-boetes zijn belemmeringen, waarvan de eerste twee belemmeringen gelden voor iedere gedetineerde. Schuldhulpverlening in de vorm van een minnelijke schuldregeling is daardoor per definitie niet mogelijk tijdens detentie.

Het Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-)gedetineerde burgers streeft ernaar om schulden al tijdens detentie in kaart te brengen en daarvoor een schuldsaneringsplan op te stellen. De casemanagers nemen, volgens het Samenwerkingsmodel, contact op met de gemeentelijke kredietbank en met het CJIB. Als er sprake is van schulden, wordt er al tijdens detentie een schuldhulpverleningstraject gestart of wordt ervoor gezorgd dat de schulden niet verder oplopen. De regie ligt bij de gemeente. Het samenwerkingsmodel geeft aan dat het starten met het in kaart brengen van de schuldensituatie en het op orde hebben van de administratie van belang is, zodat de schuldhulpverlening na detentie direct gestart kan worden. Uit het dossieronderzoek blijkt, dat de DPAN-dossiers niet volledig ingevuld worden. De schuldeisers en de omvang van de schulden zijn vaak onbekend. De informatie-uitwisseling met gemeente Alphen aan den Rijn is daardoor niet optimaal. Als de gemeente de regie wil hebben bij het aanpakken van de schuldenproblematiek van gedetineerden, is het van belang dat de communicatie en de uitwisseling van informatie goed verloopt en volledig is. Niet alle casemanagers maken afspraken met de gemeente over de ondersteuning van de gedetineerde bij zijn

problematiek. Het valt op, dat de voormalig MMD'ers wel contact zoeken met de gemeente. De functieachtergrond van de casemanager heeft dus invloed op de ondersteuning, die zij de gedetineerden bieden.

De casemanagers leggen de verantwoordelijkheid vooral bij de gedetineerde neer. De motivatie van de gedetineerde is nodig, maar ontbreekt vaak. De gedetineerden kunnen in eerste instantie aan de slag in het re-integratiecentrum. Hierdoor wordt er weinig ondersteuning geboden door de casemanagers.

Als er een samenwerkingsverband met de gemeente Alphen aan den Rijn opgezet wordt, is het opstarten van een voorlichting, zoals gegeven in PI Zoetermeer, het gemakkelijkste om op te zetten. Daarnaast zijn de ervaringen van de betrokken medewerkers positief. De leidraad, die door de gemeente Zoetermeer wordt gebruikt, is al geschreven. Alle gedetineerden komen hiervoor in aanmerking en het is laagdrempelig om aan deel te nemen. Het is voor hen een gemakkelijke stap om kennis te maken met schuldhulpverlening. Zoals de casemanagers van PI Zoetermeer aangeven, is het belangrijk dat het daadwerkelijk aanpakken van de schulden na de voorlichting plaatsvindt, zodat er ook wat met de opgebouwde kennis gedaan wordt.

Gemeente Alphen aan den Rijn biedt een adviesgesprek aan, als er nog geen sprake is van problematische schulden. Budgetbeheer of een betalingsregeling aangaan is tijdens detentie niet mogelijk, door het ontbreken van inkomsten. Echter, een adviesgesprek is wel mogelijk in detentie. Bij de aanmelding wordt de situatie van de cliënt in kaart gebracht en bepaalt de gemeente of de persoon in aanmerking komt voor een schuldbemiddelingstraject. Afhankelijk van de situatie vindt doorverwijzing plaats naar hulpverlening en/of financiële ondersteuning. In de Wgs staat beschreven, dat de wachttijd tussen de aanmelding en het eerste gesprek maximaal vier weken is. Door de aanmelding in de laatste fase van detentie te laten plaatsvinden, is de situatie van de gedetineerde in kaart gebracht en kan hij direct na detentie naar de passende hulpverlening. Tijdens een adviesgesprek of de aanmelding kan de gemeente constateren of er sprake is van een niet-kunner, zoals beschreven in paragraaf 3.2. Indien daar sprake van is, kan de cliënt doorverwezen worden naar passende hulpverlening. De volgende stap 'de intake' kan niet worden gedaan in detentie, omdat er in die fase gewerkt moet worden aan een kloppend budget, wat er niet is. De praktische uitvoering van bovenstaande acties wordt gedaan door medewerkers van de gemeente en worden niet uitbesteed aan de schuldhulpverleningsorganisatie Plangroep. Waardoor de samenwerking alleen tussen de gemeente Alphen aan den Rijn en PI Alphen aan den Rijn hoeft plaats te vinden. Het is van belang, dat de communicatie en de uitwisseling van informatie tussen beide partijen goed verloopt en de taken verdeeld worden. Het in kaart

brengen van de schulden kan door de gemeente gedaan worden. De casemanagers hebben tevens te weinig tijd om daar optimaal aandacht aan te besteden. Op de peildatum 08-04-2016 zaten zes gedetineerden uit Alphen aan den Rijn vast in de PI Alphen aan den Rijn, bij allen is er sprake van schulden. Dit zijn kleine aantallen, waardoor er gediscussieerd kan worden of het genoeg is om de individuele begeleiding te starten. Daarnaast dienen deze zes gedetineerden ook nog gemotiveerd te zijn om aan hun schuldenproblematiek te werken.

Door de gedetineerde wegwijs te maken in de schuldhulpverlening door middel van de voorlichting, de schulden in kaart te brengen en de volgende stappen na detentie vast te stellen bij de individuele begeleiding, kan de gedetineerde na detentie direct door naar de passende schuldhulpverlening. Hierdoor is de re-integratie van de gedetineerde beter voorbereid en wordt de kans op recidive verkleind (zie hoofdstuk 1).

6.2 AANBEVELINGEN

Allereerst adviseer ik de opdrachtgever, PI Alphen aan den Rijn, de mogelijkheden voor individuele begeleiding voor gedetineerden uit alle gemeenten te onderzoeken. De doelgroep wordt hierdoor erg uitgebreid en alle gedetineerden komen op deze manier in aanmerking voor individuele begeleiding. De verschillende beleidsregels van de gemeenten maakt het lastig om één schuldhulpverlener in te zetten, maar zal de kwantiteit van de ondersteuning verbeteren.

Als tweede adviseer ik PI Alphen aan den Rijn een presentatie te geven aan alle betrokken instanties en organisaties, zoals de Reclassering, zodra de ondersteuning op het gebied van schuldhulpverlening in samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn is ingericht. Het is van belang dat alle betrokken instanties en organisaties op de hoogte zijn van de extra ondersteuning die geboden wordt in de PI, zodat de gedetineerden vanuit alle disciplines gemotiveerd en gestimuleerd kunnen worden om hun schuldenproblematiek aan te pakken. Daarnaast kan er overlegd worden met de Reclassering of het volgen van de voorlichting en/of het deelnemen aan de individuele begeleiding als voorwaarde voor een vervolgtraject opgesteld kan worden. Hierdoor wordt de gedetineerde extra gestimuleerd.

Tevens adviseer ik een korte 'opfris'-cursus voor de casemanagers om de mogelijkheden van schuldhulpverlening tijdens detentie voor alle casemanagers helder te krijgen. Daarnaast is het belangrijk dat de casemanagers op één lijn zitten qua de ondersteuning die zij bieden, zodat er geen verdeeldheid ontstaat tussen de gedetineerden. Zodra de individuele begeleiding opgezet wordt, zullen de taken met de gemeente verdeeld moeten worden en zal het in kaart brengen van de schulden onder de individuele begeleiding vallen.

LITERATUURLIJST

Boeken:

De Bill 2011.

Bil, P. de, *Onderzoek in 15 stappen*, Uitgeverij Nelissen, 2011.

Mullainathan, S. & Shafir, E. 2014, Maven Publishing.

Mullainathan, S. & Shafir, E., *Schaarste*, Maven Publishing 2014.

Verhoeven 2014.

Verhoeven, N., *Wat is onderzoek?*, Den Haag: Boom Lemma 2014.

Rapporten:

Derks, H.M.E., 9 juli 2012.

Derks, H.M.E., *Nazorg aan (ex-)gedetineerden*, 9 juli 2012.

Dijk, M. van, april 2013.

Dijk, M. van, *Schuldenproblematiek van ex-gedetineerden*, Eindscriptie, Vrije Universiteit Amsterdam, april 2003.

Dirkzwager, A.J.E. Nieuwbeerta, P. & Fiselier, J.P.S., 2009.

Dirkzwager, A.J.E. Nieuwbeerta, P. & Fiselier, J.P.S., *Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen*, Tijdschrift voor Criminologie, 51, 21-41, 2009

Duijvenbooden, K. van & Pattje, W., 01 sept. 2010.

Duijvenbooden, K. van & Pattje, W., *Stand van zaken Implementatie Samenwerkingsmodel Nazorg binnen het Gevangeniswezen en binnen gemeenten*, 01 september 2010.

Hartogh V. den, 2009.

Hartogh V. den, *Handreiking bij samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex)-gedetineerde burgers gemeenten - Justitie*, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Den Haag juni 2009.

Linckens & De Loof, juli 2014.

Linckens & De Loof, *Gevangeniswezen in getal 2009-2013*, Dienst Justitiële Inrichtingen, juli 2014.

Madern, T., sept. 2015.

Madern, T., *Handreiking Bevorderen van gezond financieel gedrag*, Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, Utrecht, september 2015.

Meerendonk, A. van de & Schut M., 2012.

Meerendonk, A. van de & Schut, M., *Verkenning regievoering schuldhulpverlening*, Divosa, Den Haag/Utrecht, mei 2012.

Ministerie van Veiligheid en Justitie en de Vereniging Nederlandse Gemeenten, 10 dec. 2014.

Ministerie van Veiligheid en Justitie en de Vereniging Nederlandse Gemeenten, *Richting aan Re-integratie: In de praktijk*, handreiking convenant re-integratie van (ex-)gedetineerden, 10-12-2014.

Molleman, T., cahier 2014-18.

Molleman, T., *Zelfredzame gedetineerden, mogelijkheden binnen de muren*, WODC, cahier 2014-18.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, 2015.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, *Docentenhandeling Budgetcursus 'Mijn Geld, Goed geregeld'*, Utrecht, 2015.

Noordhuizen, S. & Weijters, G., 2012-13.

Noordhuizen, S. & Weijters, G., *Derde nameting van de monitor nazorg ex-gedeteneerden*, WODC, Den Haag, cahier 2012-13.

NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, mei 2015.

NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, *Gedragscode schuldhulpverlening*, mei 2015.

NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, mei 2012.

NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, *Leidraad Wet gemeentelijke schuldhulpverlening NVVK*, mei 2012.

Summeren, F. van, 24 nov. 2013.

Summeren, F. van, *Het voorkomen van herhalingscriminaliteit door een sluitende aanpak van ex-gedeteneerden*, Studiecentrum voor Bedrijf en Veiligheid, 24 nov. 2013.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N. & Blom, M., e.a. 2011.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N. & Blom, M., Alma, S.M., Bregman, I.M. & Essers, A.A.M., *Ontwikkelingen in de strafrechtelijke recidive van Nederlandse justitiabelen*, WODC, factsheet 2011-5.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N & Blom, M., 2011.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N & Blom, M, *De WODC-Recidivemonitor*, Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, 2011.

WODC, 12 aug. 2011.

WODC, *Vaste criteria WODC-recidivemonitor*, 12 aug. 2011.

Tijdschriften:

Van den Boom, *Algemeen Dagblad*, 13-11-2015.

Boom, I. van den, 'Proef om in gevangenis schulden weg te werken', *Algemeen Dagblad*, 13-11-2015.

Ramakers, A., e.a. 2014.

Ramakers, A., Nieuwbeerta, P. Van Wilsem, J., Dirkzwager, A.J.E. & Reef, J. *Werk (kenmerken) en recidiverisico's na detentie in Nederland*, Tijdschrift voor Criminologie (56), pp. 67 – 89, 2014.

Varé, P., *De Portthohello*, 3 jan. 2016.

Varé P. De, 'Hulpverleningsnetwerken tijden en na detentie', *portthohello*, 3 jan. 2016.

Websites:

- <http://www.divosa.nl>
- <http://www.dji.nl>
- <http://www.nvvk.eu>
- <http://rijksoverheid.nl>
- <http://www.schuldengids.nl>
- <http://www.nvb.nl>
- <http://www.schulinck.nl>

Wetgeving:

- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, 2012
- Faillissementswet
- Penitentiaire Beginselenwet, 1998

Beleidsstukken:

- Gemeente Alphen aan den Rijn Beleidsregels Schuldhulpverlening, 2012.
- Beleidsnota 2012-2015, *Schuldhulpverlening – De Alphense aanpak*, Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling, oktober 2011.
- Werkwijze Schuldhulpverlening Gemeente Alphen aan den Rijn.

BIJLAGE I

Topiclist interview casemanagers PI Alphen aan den Rijn

- Hoe lang bent u werkzaam als casemanager, en als u MMD'er bent geweest, hoe lang in totaal?
- Als u een gedetineerde in uw caseload krijgt, hoe gaat u dan na of hij schulden heeft?
- Wat voor stappen onderneemt u als er sprake is van schulden?
- Wijken de stappen die u onderneemt af van de werkwijze?
- Hoe is het contact met de gedetineerde over zijn schuldenproblematiek? Hoe kijken zij daar over het algemeen tegenaan?
- Hoe is het contact met de betreffende gemeente over de schulden van de gedetineerden, bijvoorbeeld met gemeente Alphen aan den Rijn?
- Worden er afspraken gemaakt met de gemeente over stappen na detentie?
- Zijn er acties die je zou willen nemen om de gedetineerde te ondersteunen, maar die niet mogelijk zijn?
- Wat zijn belemmeringen?
- Wat vind je van de huidige ondersteuning, die op dit moment geboden wordt aan gedetineerden in het kader van gedetineerden?
- Wat kan beter? Wat zijn dingen die u zou willen om gedetineerden beter te kunnen ondersteunen op het gebied van schuldhulpverlening, maar die niet kunnen of er niet zijn?
- En hoe denkt u dat het dan het beste ingericht kan worden in de PI?
- In DPAN wordt de omvang van de schulden genoteerd, doet u en de andere casemanagers dit op een serieuze manier?

BIJLAGE II

Interviews casemanagers PI Alphen aan den Rijn

Casemanager (respondent 1)

Hoe lang bent u werkzaam als casemanager?

Sinds deze functie bestaat. Dus dat is nu bijna 2 jaar.

Was u daarvoor MMD'er, zo ja, hoelang bent u dan in totaal werkzaam als MMD'er en casemanager?

Uhm ik ben in totaal 6 jaar MMD'er geweest. Dus in totaal 8 jaar.

Hoe gaat u bij een gedetineerde na of hij schulden heeft?

Screening

Daar is **de screening (label 1.1)** voor. Elke gedetineerde wordt binnen 14 dagen na binnenkomst gescreend. We vragen dan algemene dingen over de vijf leefgebieden, schulden, zorg, huisvesting, inkomen en identiteitsbewijs. Dan komt gelijk aan bod of de gedetineerde schulden heeft. Daarnaast wordt er ook direct **een CJIB-overzicht opgevraagd**

CJIB-overzicht

(label 1.2) om te kijken hoeveel boetes hij open heeft staan. Wat meestal vrij veel is. **Als de gedetineerde mee wil werken, wordt er dan een**

Betalingsregeling CJIB

betalingsregeling aangevraagd (label 2.1).

Welke stappen onderneemt u als er inderdaad sprake is van schuldenproblematiek?

Gedetineerde er op wijzen
Schuldeisers informeren verstandig
Zelfstandig

Dan wijs ik hem op het gegeven dat hij schulden heeft (label 2.2) en dat het verstandig is om schuldeisers te informeren over detentie. (label 2.3)

Dit kunnen ze in principe zelf doen in het RIC. (label 3.1) Dat is het re-integratiecentrum. Natuurlijk let ik er dan wel op of de gedetineerde in staat is dat zelfstandig te doen. **Anders help ik hem daarbij. (label 2.4)**

Zo nodig helpen

Maar als hij schuldeisers geïnformeerd heeft over zijn detentie en dus geen inkomen heeft, **kan hij de schuldeiser vragen of de schulden**

Schuldeisers verzoeken bevroren schulden

bevroren kunnen worden. (label 3.2) Dit noem ik damage controle. Dit is eigenlijk een soort good will laten zien, zodat de schuldeisers na detentie meer open zullen staan voor een kleine betalingsregeling.

Wat kan er tijdens detentie gedaan worden aan de schuldenproblematiek van de gedetineerde?

In kaart brengen

De schulden kunnen in kaart worden gebracht (label 4.1) en de

Administratie binnenhalen

administratie van de gedetineerde kan naar binnen gehaald worden via

de post. (label 4.2) Dan kan er gekeken worden hoe groot de schuld is.

Niet vaak

Dit gebeurt overigens niet vaak vind ik. (label 4.3) Ik vind dat het grootste gedeelte van de verantwoordelijkheid bij de gedetineerde zelf ligt (label 3.3. Bij LVB'ers ligt dat anders (label 3.4), maar over het algemeen moeten ze zelf initiatief tonen (label 3.5), ik ga er dan niet achteraan.

Grootste deel
verantwoordelijkheid
gedetineerde
LVB niet
Initiatief gedetineerde

Hoe is het contact met de gedetineerde over de schuldenproblematiek?

Vaak bereidwillig

Het contact is prima. Ze schrikken vaak zelf van de hoeveelheid schulden en zijn dan vaak wel bereid om er aan te werken (label 3.6). Dus door zelf naar het RIC te gaan en schuldeisers te bellen.

Is er verschil in het ondersteunen van gedetineerden tussen de casemanagers denkt u?

Verschillen
intensiviteit CM

Ja, ik denk wel dat het per casemanager verschilt hoe intensief je daarmee bezig bent. Dat heeft ook met achtergrond te maken. (label 6.1)

Achtergrond MMD

Een casemanager, die jarenlang MMD'er is geweest, vindt het belangrijker en vanzelfsprekender dat er veel aan gedaan moet worden. (label 6.2)

Expertise genoeg

Iemand die BSD heeft gedaan, dat is meer het juridische gedeelte van de casemanager, die is daar veel minder mee bezig. Dat zit er gewoon niet in. Ik denk dat iedereen wel weet hoe je het moet aanpakken (label 6.3),

Schuldhelpverlening
niet mogelijk

maar het probleem is dat er geen inkomen is en schuldhelpverlening niet mogelijk is. (label 7.3) Je kan dus eigenlijk ook weinig qua schuldhelpverlening.

Hoe is het contact met de betreffende gemeente over de schulden?

Dat verschilt per gemeente. Vooral Den Haag werkt goed. Zij werken met MJD, die zitten op de schuldhelpverlening. MDJ staat voor Materieel Juridische Dienstverlening. Zij geven hulp en advies aan mensen met materiële en juridische problemen. Zij kunnen gedetineerden ook helpen met hun schuldenproblematiek. Daarnaast komt Nazorg Den Haag elke week in de PI om gedetineerden uit Den Haag te helpen. Dit gaat echt goed. Nazorg van gemeente Alphen komt ook binnen in de PI, maar minder intensief. Dat is ook logisch, aangezien er van die gemeente minder in de PI zitten.

Worden er afspraken gemaakt met de gemeente over stappen na detentie?

Afspraken voor na detentie

Vanuit mij worden er wel afspraken gemaakt met de gemeente over schuldhulpverlening na detentie (label 5.1), maar weet niet wat er daarna gebeurt. Dat is nou eenmaal zo. Ik weet niet of het werkt of dat het eigenlijk geen zin heeft. Als de gedetineerde buiten is, hoor je er niks meer van. De afspraken zijn meestal voor het aanvragen van een uitkering, zodra de gedetineerde buiten is. (label 5.2) De afspraken gaan niet zo vaak over schulden. Wel is er af en toe contact met de gemeente als de gedetineerde in de schuldsanering zit, dat wordt dan stopgezet. (label 5.3)

Aanvragen uitkering

Schuldsanering stopzetten

Zijn er acties die u zou willen nemen om de gedetineerde te ondersteunen, maar die niet mogelijk zijn?

Het daadwerkelijk afbetalen van de schulden tijdens detentie zou voor de gedetineerden heel fijn zijn, maar dat kan niet, puur door het ontbreken van inkomen. In Duitsland is het anders ingericht. Daar maken ze verschillende potjes van het geld wat zij verdienen tijdens detentie. Zij verdienen ook wat meer. Van één potje kunnen ze dan bijvoorbeeld schulden afbetalen en praktische zaken regelen, zoals een identiteitsbewijs. Dat vind ik een goed systeem, omdat de re-integratie van de gedetineerde op die manier veel beter is, omdat ze vaak gewoon geen geld hebben als ze buiten komen.

Wat zijn belemmeringen?

Alleen via mail en telefoon

De schuldhulpverlener werkt buiten de muren en wij kunnen alleen maar via de mail en de telefoon werken. (label 7.1) Dat is wel echt een belemmering. Anders zou je zelf langs kunnen gaan bij schuldeisers om een gesprek te hebben over de schulden en een eventuele regeling treffen. Schuldhulpverleners buiten hebben veel meer mogelijkheden. Wat ik ook als een belemmering ervaar, is dat gedetineerden vaak zelf niet weten waar ze schulden hebben. (label 7.2)

Gedetineerden weten niet welke schuldeisers

Wat zou je willen opzetten, zodat de gedetineerden meer kunnen doen aan hun schulden tijdens detentie?

Een schuldhulpverlener, die in de PI de gedetineerden gaat ondersteunen lijkt me een heel goed idee. Van een kleine gemeente is er misschien meer mogelijk, omdat iedereen elkaar kent etcetera. Het is

persoonlijker, waardoor een schuldeiser eerder een uitzondering wil maken denk ik. Maar een schuldhelpverlener kan de gedetineerde ook helpen bij het in orde maken van de papieren en kan helpen onderzoeken waar de schulden precies zitten.

Casemanager (respondent 2)

Hoelang bent u werkzaam in PI Alphen aan den Rijn?

In PI Alphen sinds 2000 als BSD'er. En daarvoor nog 5 jaar in PI Almere.

En vanaf wanneer bent u dan casemanager of eventueel MDD'er?

Uhm even kijken. In 2008 ben ik MMD'er geworden en in 2014 casemanager. In 2014 werden de functies MMD, BSD en Trajectbegeleider samen casemanager.

Wat voor stappen onderneemt u als u een gedetineerde in uw caseload krijgt en je gaat je richten op de schulden?

De screening

Natuurlijk **de screening (label 1.1)** in het begin. Eerst kijken heeft hij schulden. **Overzicht van de boetes opvragen (label 1.2)** en dan **met meneer in gesprek van wat hij ermee wil gaan doen. (label 2.5)**

Overzicht boetes opvragen
Gesprek aangaan

Oke, u gaat het CJIB-overzicht opvragen.. Wat doet u als de gedetineerde zegt: Ik wil er niet aan werken.?

Gedetineerde wil niet: geen ondersteuning

Heel nuchter: dan kan ik er ook niks mee. (label 6.4) Ik heb overal zijn toestemming voor nodig. Tenzij hij een bewindvoerder heeft, dan kan ik met hem contact opnemen.

Welke stappen worden er ondernomen als de gedetineerde er wel voor open staat om aan zijn schulden te werken?

Papieren verzamelen

Dan vraag ik hem om alle papieren naar de inrichting te laten komen. (label 2.6) **Ga ik een mapje met hem aanmaken van welke schulden heb je. (label 2.7)** Daar gaan we dan eerst op insteken.

Dossier aanmaken

Wat zijn dingen waar je tegenaan loopt als je die stappen wil ondernemen?

Papieren moeilijk te krijgen

Uh, dat hij geen woonadres heeft, geen postadres heeft. Uh jarenlang niet gereageerd heeft op schuldeisers en dat is moeilijk, want zonder papieren kun je ook helemaal niks. (label 7.3) Het wordt vaak eigenlijk zo moeilijk dat je weinig kunt. Wat ik dan nog wel eens als oplossing zie is **meneer laten inschrijven in PI Alphen, want dan staat hij in het GBA ingeschreven en dan komen de rekeningen hier vanzelf binnen. (label 4.5)** Het belangrijkste is om meneer er zelf het nut ervan in te laten zien.

In laten schrijven in PI Alphen

Hoe doet u dat?

Motiveren

Motiveren om er wat mee te doen. Positieve toekomst.

Hoe is het contact met de gemeenten in het kader van schuldhulpverlening, bijvoorbeeld met gemeente Alphen aan den Rijn?

Problematiek doorgeven

Nou je stuurt een bericht van deze problemen zie ik. Na detentie moet dat aangepakt worden en tijdens detentie kan ik dit doen. (label 5.4)

In kaart brengen
Betalingsregeling aanvragen
Kleine schulden oplossen
Schulden bevroren

Maar echte schuldhulpverlening begint pas als hij inkomen heeft buiten. Dus ja, je kan het in kaart brengen (label 2.9), kleine schulden oplossen (label 4.6), betalingsregelingen aanvragen (label 2.1), schulden bevroren (label 4.7), maar dan houdt het wel op.

Dit is het perfecte plaatje van hoe het zou moeten. Hoe denk jij dat schuldenproblematiek over het algemeen door casemanagers wordt aangepakt?

MMD-achtergrond maakt verschil intensiviteit

Nou ik hoop dat het zo gebeurt door iedereen. Maar je moet hier ook actief in zijn en als je een hoge caseload hebt, komt het wel in het laadje van ik heb geen tijd. Ik denk dat mijn MMD-achtergrond een verschil maakt met het actief bezig zijn met schulden. (label 6.2) Casemanagers die alleen een BSD-achtergrond hebben, steken minder energie in de schuldenproblematiek, omdat ze dat van nature niet gewend zijn. Ook omdat het belang van de nazorg te weinig is uitgewerkt in de functie casemanager.

Wordt er ook met gedetineerden besproken wat er na detentie gedaan kan worden aan de schulden? Wat er nodig is?

Schulden in kaart brengen
Dossier aanmaken

Dat probeer ik door de schulden in kaart te brengen (label 2.11), het inzichtelijk te maken met een mapje. (label 2.7) Van te voren contact te leggen met de gemeente, van deze meneer komt buiten, kunnen jullie deze oppakken. (label 5.1) Kan er een afspraak gemaakt worden. Dit wordt meestal goed opgevangen.

Afspraak gemeente maken

Wat zijn dingen die u zou willen om gedetineerden beter te kunnen ondersteunen op het gebied van schuldhulpverlening, maar die niet kunnen of er niet zijn?

Ik zou willen dat de schuldhulpverlening gelijk begint na detentie. Dat alles klaar ligt en er na detentie direct een uitkering aangevraagd kan worden en er direct gestart kan worden met schuldhulpverlening. Een

half jaar wachten heeft helemaal geen zin, want dan zijn er nieuwe schulden gemaakt en zit hij weer binnen.

Ik heb ook een dagje met schuldhulpverlening meegelopen bij de gemeente en dan zie je ook het nut ervan. Het moet niet een half jaar wachten.

En hoe denkt u dat dat dan het beste ingericht kan worden in de PI?

Ja, wat de gemeente Den Haag ook doet. Zij komen ook tijdens detentie binnen en die pakken dingen op. Nazorg Den Haag. Dat hoeft niet per se een schuldhulpverlener te zijn. Zij kunnen ook advies vragen aan schuldhulpverlener.

Wat vindt u van voorlichting?

Ik vind dat heel goed. Want de kortgestraften komen nu niet aan bod met de cursus, maar juist zij hebben die aandacht nodig. Je hebt kort te tijd om dingen te regelen en komen vaak opnieuw binnen door bijvoorbeeld schuldenproblematiek. Juist zij hebben extra hulp nodig tijdens detentie.

Naast voorlichting, wat zouden zij nog meer goed kunnen gebruiken?

Daadwerkelijke hulp. Schuldmaatje. Wat heb je buiten hebt met schuldhulpmaatjes zou je ook binnen al kunnen opstarten.

Hoe ziet u de taakverdeling daarvoor? Is dat iets voor de gemeente of voor de casemanagers?

Ik vind wel dat de casemanagers het overzicht moeten houden. Die moeten wel goed weten wat een schuldhulpmaatje is, want anders zit je in elkaars vaarwater. Maar ik denk dat samenwerken goed mogelijk is. Zeker met een hoge caseload is het fijn als iemand wat kan overnemen.

Is de ondersteuning, die nu geboden wordt, voor u voldoende?

Ik denk dat je er te weinig tijd voor hebt. (label 6.8) Ik heb ook altijd gevraagd om een opleiding voor schuldhulpverlening te mogen doen. Want ik denk zeker dat het goed is dat één persoon in de PI daarvoor vrijgemaakt wordt. Dat is zeker niet overbodig.

Te weinig tijd

Casemanager (respondent 3)

Hoelang bent u werkzaam als casemanager, en als u ook MMD'er bent geweest, hoeveel jaar in totaal?

Ik ben sinds 2014 casemanager, toen werden de drie functies MMD, BSD en TR samengevoegd. Ik was daarvoor 8 jaar BSD'er.

Als u een gedetineerde in uw caseload krijgt, hoe gaat u dan na of hij schulden heeft?

De screening

Tijdens de screening (label 1.1) komen de schulden aan bod. Dan vraag ik gewoon of hij schulden heeft en als dat zo is vraag ik hem een

CJIB-overzicht opvragen

schatting te maken. Ik vraag ook een CJIB overzicht op. (label 1.2) Dan kan ik nakijken of hij erg veel schulden heeft qua boetes. Verder vraag ik altijd waar hij schulden heeft, vaak zijn dat telefoonmaatschappijen of een zorgverzekeraar.

Als er sprake is van schulden, welke stappen onderneemt u dan?

Doorverwijzen RIC

Als de gedetineerde aangeeft schuldeisers te hebben, verwijs ik hem door net het re-integratiecentrum. (label 2.9) Daar kan hij contact opnemen

Contact opnemen schuldeisers

met de schuldeiser en kan hij aangeven dat hij in detentie zit en dus geen inkomen heeft. (label 3.1) De vraag is dan of de schuldeiser de schuld wil

Schulden bevrozen

bevrozen, zodat de schulden niet verder oplopen in detentie. (label 4.7)

In principe doe ik niet zoveel aan de schulden van de gedetineerde. Ik leg hem uit wat hij kan doen, bijvoorbeeld zijn schulden zelf eerst maar in kaart brengen (label 3.7) en zo nodig contact opnemen met familie voor de post. (label 4.2) Ik leg de verantwoordelijkheid altijd zo veel mogelijk bij de gedetineerde. (label 3.3)

Post binnenhalen

Wat kan er volgens u gedaan worden aan de schuldenproblematiek tijdens detentie?

Zoals ik al zei, kan de gedetineerde in het re-integratiecentrum zelf aan de slag. Ik vind ook dat het belangrijk is dat de gedetineerde leert om zelf schuldeisers te bellen. Ik moet het ook zelf doen en hij na detentie ook. En vaak zie je, als de gedetineerde dan gebeld heeft, dat hij zich dan goed voelt. Hij laat zichzelf dan ook zien dat hij het wel kan. Dus de schuldeisers kunnen benaderd worden. Als zij meewerken de schulden te

Schulden bevrozen
Betalingsregeling
aanvragen

bevrozen (label 3.2) of een kleine betalingsregeling aangaan als het mogelijk is (label 3.8), dan is dat al heel wat. Verder kan er niet veel

Kan weinig gedaan worden
Niet weten of er meer gedaan kan worden

gedaan worden (label 4.9) of doe ik in ieder geval niet. Ik zou in ieder geval niet weten wat ik of de gedetineerde nog meer kan doen. (label 6.9)

Hoe is de werkwijze opgesteld door de PI om gedetineerden te ondersteunen bij het aanpakken van de schulden? Wijkt dit af van wat u zelf doet om de gedetineerde te ondersteunen?

Ik heb eerlijk gezegd geen idee waar dat staat beschreven. Misschien komt dat ook doordat ik geen MMD-achtergrond heb, maar ik heb werkelijk geen idee. Ik denk dat hoe ik de gedetineerden ondersteun, dat dat gewoon goed is.

In DPAN wordt de omvang van de schuldenproblematiek ingevuld, wordt dit serieus gedaan?

Uhm, nou ik vul altijd een schatting in, wat de gedetineerde zelf aangeeft tijdens de screening en als hij het weet vul ik ook in waar hij schulden heeft. Ik ga er verder niet heel erg op door, omdat je toch niet zo veel kunt doen en als de gedetineerde er zelf aan wil werken, komt hij er zelf wel mee. Ik denk dat andere casemanagers het net zo invullen als ik. Het zou wel beter en preciezer kunnen, zodat de gemeente beter weet waar en hoeveel schulden de gedetineerde heeft.

Hoe is het contact met de betreffende gemeente over de schulden?

Vooraf met gemeente Den Haag hebben we goed contact. Bureau Nazorg van Den Haag komt hier wekelijks binnen om de gedetineerden te ondersteunen. Ze informeren de betreffende casemanager dan ook goed en overleggen ook veel. Het gaat dan niet zo zeer over schulden. Met andere gemeenten heb ik minder contact, maar dat komt ook doordat er van Den Haag de meeste gedetineerden hier zitten. Het contact over schulden is eigenlijk vrij weinig. (label 5.5)

Vrij weinig over schulden

Worden er afspraken gemaakt met de gemeente over stappen na detentie?

Er worden wel afspraken gemaakt over huisvesting, uitkering aanvragen en dergelijk, maar niet echt over de schulden van de gedetineerden. Dit is denk ik niet echt een prioriteit en wordt minder aandacht aan besteedt. (label 6.6) De gedetineerde kan in het re-integratiecentrum zelf stappen

Geen prioriteit

Verantwoordelijkheid gedetineerden ondernemen als ze schulden willen aanpakken. Dat is hun eigen verantwoordelijkheid vind ik. (label 3.3) Na detentie kunnen ze dan bij de gemeente aankloppen.

Zijn er acties die je zou willen nemen om de gedetineerde te ondersteunen, maar die niet mogelijk zijn?

Te weinig tijd Wij als casemanagers hebben niet echt tijd om de schulden helemaal in kaart te brengen en de gedetineerden er intensief bij te ondersteunen. (label 6.8) Zoals ik als zei, kunnen ze het zelf ook doen. Schuldeisers werken ook vaak niet mee. (label 7.7)

Wat zijn belemmeringen?

Niet veel mogelijk Ik weet niet zo goed wat nu de belemmeringen zijn. Vooral het tijdgebrek van de casemanagers. We kunnen er niet intensief mee aan de slag. Ook is er gewoon niet veel mogelijk. (label 4.9) Gedetineerden hebben geen inkomen, dus echt aflossen gaat ook niet. (label 7.6) Als ik het goed heb is echt schuldhulpverlening van buiten ook alleen mogelijk met een inkomen en huisvesting. (label 4.4) Dat is tijdens detentie dan ook niet mogelijk.

Wat vind je van de huidige ondersteuning, die op dit moment geboden wordt aan gedetineerden in het kader van gedetineerden?

Weinig ondersteuning Er wordt op dit moment weinig aan ondersteuning gegeven. (label 6.10) Ik leg uit wat de gedetineerde kan doen, maar hij doet het in eerste instantie gewoon zelf. De gedetineerden komen vaak buiten met schulden. Het zou wel goed zijn om dit te veranderen en daadwerkelijk al wat aan de schulden te doen door het in kaart te brengen of iets. Dan kan de gedetineerde buiten bij instanties terecht en kunnen zij daar al mee aan de slag wat hier binnen niet kan.

Wat vindt u van een samenwerkingsverband met de gemeente Alphen?

Gemeente Alphen komt erg bereidwillig over. Ze hebben ook al aangegeven meer aan ondersteuning te willen doen qua schuldhulpverlening. De medewerker Nazorg neemt regelmatig contact met ons op over een gedetineerde om dingen te regelen. Dat contact is verder goed.

Casemanager (respondent 4)

Hoelang bent u werkzaam als casemanager, en als u ook MMD'er bent geweest, hoeveel jaar in totaal?

Ik ben begonnen als BSD'er en toen ben ik volgens mij in 2011 MMD'er geworden en vanaf 2013 trajectbegeleider en na de reorganisatie in 2014 casemanager.

Hoe ga je na of een gedetineerde in jouw caseload schulden heeft?

De screening

Dat komt eigenlijk bij **de screening** (label 1.1) naar boven. Dus je gaat alle leefgebieden af en dan kom je ook bij het kopje schulden en dan bespreek je of hij die heeft en waar hij die heeft.

Vervolgafpraak

Wat doe je als naar voren komt, dat hij inderdaad schulden heeft?

Dan maak ik vaak een vervolgafpraak met hem (label 2.5) en dan geef ik hem een opdracht mee om voor zichzelf op te schrijven wat hij heeft en of hij naar huis kan bellen of hij misschien spullen opgestuurd kan krijgen om het in kaart te brengen. (label 3.7)

Gedetineerde zelf schulden in kaart brengen

Wat voor spullen heb je dan nodig?

Uh, bankafschriften, brieven van schuldeisers, onbetaalde rekening uh, dat soort dingen.

Kom je dan belemmeringen tegen?

Nodige papieren moeilijk te verzamelen

Ja, **vaak hebben ze minder contact met thuis, als ze al thuis wonen. Of de spullen zijn niet waar ze horen te liggen, uh of de spullen zijn ergens opgeslagen. Soms hebben ze alles in de achterbak van een auto liggen en weten ze eigenlijk ook niet zo goed hoe ze erbij moeten komen. Er zijn ook mannen, die de papieren gewoon weggooien. Dat ze denken nou dan is het er niet meer, beetje struisvogelgedrag. (label 7.3)**

Welke mogelijkheden heb jij dan als casemanager nog als de spullen niet geregeld kunnen worden?

Niet veel mogelijk Doorverwijzen RIC

Nou niet veel. (label 4.9) Je probeert natuurlijk wel om hem naar het re-integratiecentrum te sturen. (label 2.9) Daar mag hij bellen en op Internet om op die manier alle schuldeisers apart te benaderen. (label 3.1)

Schuldeisers benaderen

Verantwoordelijkheid
gedetineerde

In hoeverre laat je de verantwoordelijkheid bij de gedetineerde?

Ja best veel. Dat hoort ook bij de gedetineerde. (label 3.3) Ik geef alleen maar handvaten, wat hij zou kunnen doen om zijn schulden aan te pakken.

Doorverwijzen naar
advocaat of juridisch
loket

Wat kan je als casemanager doen als het de gedetineerde ook niet lukt om iets met schuldeisers te regelen?

Nee weinig. Ik kan hem naar zijn advocaat verwijzen. Als het heel erg ingewikkeld is, verwijs ik hem naar het juridisch loket, die kunnen meer en die hebben meer mogelijkheden dan die ik heb als casemanager. (label 2.15)

Wat kunnen zij dan meer dan wat jij als mogelijkheden hebt?

Uh, nou ze zijn er meer in onderlegd. Zij zijn ervoor opgeleid dus de sociale kaart van hun is groter dan die van mij.

Ontbreken kennis

Hoe denk jij dat de aanpak van schulden over het algemeen door de casemanagers gedaan wordt?

Ik denk dat er veel meer gedaan zou moeten, maar ik denk dat de kennis bij ons allemaal ontbreekt. (label 6.7) We weten allemaal wel iets, maar niet genoeg. Ik denk niet dat iedereen weet wat je tijdens detentie eraan allemaal kan doen aan de schulden. In hoeverre je tijdens detentie eraan kan werken. De gedetineerden hebben geen inkomen, dus ja, wat kan je dan doen. Het enige wat wij doen als casemanager is bevriezen (label 2.12), on hold laten, zolang ze vastzitten. Om het niet erger te laten worden. (label 6.11) Schuldhelpverlening is gewoon niet mogelijk omdat ze geen inkomen hebben. (label 4.4) En het is erg, want we sturen ook gedetineerden, die binnenkwamen zonder schulden, naar buiten met schulden.

Schulden bevroren

Niet erger laten
worden

Schuldhelpverlening
niet mogelijk

In DPAN wordt de omvang van de schulden genoteerd, doet u en de andere casemanagers dit op een serieuze manier?

Nee, dat denk ik niet. Niet door iedereen. En dat komt denk ik ook omdat niet iedereen weet hoe het moet.

Hoe moet het dan volgens u?

Ik denk, en ik weet ook niet of dat goed is, dat je alle schulden mee moet

nemen. Er zijn ook collega's die van mening zijn, dat alleen de CJIB-boetes of de Justitiële boetes genoteerd moeten worden. uhh, en verder staat er in DPAN, het is heel vaag, het is een bedrag van tot. En als je wilt, kan je het wel heel specifiek gaan beschrijven, maar dat wordt meestal niet gedaan ook vanwege tijdgebrek.

Hoe is het contact met gemeenten over schulden?

Ik weet wel dat er een aantal projecten lopen tussen verschillende PI's in samenwerkingsverband met een aantal gemeenten. Maar hoe dat precies gaat, dat weet ik niet.

Heb je zelf contact met gemeenten over de schuldenproblematiek van een gedetineerde?

Geen terugkoppeling
DPAN

Via DPAN alleen, maar je vult dat DPAN-formulier in en dan is het weer klaar. (label 5.6)

Worden er daar vanuit geen stappen ondernomen met de gemeente?

Afspraken maken
voor na detentie

Nee niet veel. Soms aan het einde van de detentie, dat er gekeken wordt naar wat er alvast geregeld kan worden voor als hij buiten komt. Je kan dan wel alvast afspraken gaan maken. (label 5.1) Je verwijst dan weer door naar bijvoorbeeld Juridische Dienstverlening, die dan verder met zo iemand aan de slag kan gaan.

Zijn er acties, die je met gedetineerden zou willen ondernemen in het kader van schuldhulpverlening, maar die niet kunnen?

Te weinig tijd

Uh, ja, maar daar heb je meer tijd voor nodig. De schulden zouden meer in kaart gebracht moeten worden, daar moet de tijd voor genomen worden. Samen met zo'n gedetineerde kunnen bellen, zo veel mogelijk proberen om ervoor te zorgen dat hij in ieder geval niet met meer schulden de deur uitgaat. Hier is gewoon geen tijd voor. (label 6.8)

Wat u noemt, valt dat onder het takenpakket van de casemanagers?

Begeleiden

Nee, een casemanager is iemand die de regie voert, maar is niet de uitvoerder. De casemanager heeft de taak van het doorverwijzen, maar voordat je doorverwijst kan je natuurlijk wel al helpen en begeleiden (label 6.11) in het op een goede manier verzamelen van de gegevens.

Verzamelen gegevens

(label 2.11)

Voldoende
ondersteuning

Wat vindt u van de ondersteuning, die nu geboden wordt?

Het kan altijd beter, maar het is al een stuk beter dan hoe het vroeger was. **Goed genoeg in ieder geval. (label 6.5)** Het in kaart brengen en de begeleiding kan wel beter, maar dan hebben we ook meer tijd nodig.

U zei net, de casemanagers hebben er te weinig tijd voor. Hoe denk je dat dat opgelost kan worden?

Meer casemanagers en dus een lagere caseload. Ook denk ik dat het een stuk beter zou gaan als alle casemanagers een soort opfriscursus of iets zouden krijgen, zodat ze ook meer thuis zijn in de materie. Nu moet je iedere keer uit gaan zoeken hoe iets gaat, en als je daar allemaal cursus in hebt gehad, gaat het misschien wat sneller en beter.

Wat vindt u van de samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn? Er komt ook iemand van Nazorg binnen van gemeente Alphen.

Dat is goed. Ze komen binnen en praten met gedetineerden uit gemeente Alphen aan den Rijn. We krijgen een terugkoppeling, dus dat is prima. Van Nazorg Den Haag krijgen we ook altijd een goede terugkoppeling, dan wordt het daar bij de gemeente weer opgepakt. Het is onduidelijk wat ze er verder mee doen, maar het DPAN-formulier wordt daar in de gemeente besproken.

Wat vindt u van voorlichting in detentie over schuldhulpverlening?

Ik weet dat PI Zoetermeer in samenwerking met gemeente Zoetermeer begonnen is met voorlichting geven in detentie. Ik heb hier positieve berichten van gehoord. Hier in Alphen wordt het nog niet gegeven, maar ik denk wel dat het voor de gedetineerden in ieder geval ook positief zou zijn.

Casemanager (respondent 5)

Hoe lang bent u werkzaam als casemanager, en als u MMD'er bent geweest, hoe lang in totaal?

Uhm, ik ben in 1999 begonnen bij Justitie en sinds 2008 begonnen bij de afdeling MMD en sinds 2014 doorgestroomd als casemanager.

Als u een gedetineerde in u caseload krijgt, hoe gaat u dan na of hij schulden heeft?

CJIB-overzicht
opvragen

De eerste die wij opvragen is via het CJIB (label 1.2), omdat het een Justitieel Incassobureau is. Daarvan wordt standaard een overzicht van opgevraagd om te kijken of er verkeersboetes of andere vormen van schulden zijn.

Gesprek met
gedetineerde

De tweede manier om te achterhalen of de gedetineerde schulden heeft, is in gesprek met de gedetineerde zelf. (label 2.5) Dit

Screening

gebeurt bij de screening in het begin. (label 1.1) Om kijken van goh heb je schulden bij telefoonaanbieders, is er sprake van huurachterstand of bij de Belastingdienst, dat soort zaken. Op het moment dat hij dat aangeeft, vragen we eigenlijk eerst een globale schatting. Als je alle schulden op een hoop gooit, hoe groot is de problematiek dan. Dat is eigenlijk onze eerste input. Als een gedetineerde wat langer gestraft zit, kan je ook verder gaan achterhalen waar de schulden zitten.

Hoe is dan regelmatig de reactie van een gedetineerde? Zijn zij zelf op de hoogte van hun schuldenproblematiek?

Nou de precieze hoeveelheid op de euro niet. Maar over het algemeen hebben ze wel een beeld van de schulden die ze hebben. Wat heel erg actueel is, is het wanbetalen van de zorgverzekering, want dat is het eerste waar op bezuinigd op. Ze zeggen vaak van ja ik heb een zorgverzekering, maar als je vraagt hoe lang heb je al geen premie betaald, ja al anderhalf jaar niet meer. Ja dan weet je dat ongeveer.

Wat voor stappen onderneemt u dan als de omvang van de schulden ongeveer duidelijk is?

Schulden bevriezen

De eerste stap die je neemt is de schulden bevriezen, zodat de schulden niet verder oplopen. (label 2.12) Op het moment dat je dat inzichtelijk

Betalingsregeling

hebt, dan ga je eigenlijk kijken wat voor mogelijkheden er zijn voor een betalingsregeling. (label 2.1) Het is ook een beetje afhankelijk van de gedetineerde zelf en waartoe hij bereid is. Want soms zijn de schulden

Doorverwijzen
schuldhulpverlening

dermate hoog dat een realistische betalingsregeling van 12 euro in de maand niet opschiet. Het geeft wel de intentie om te werken aan de schulden en dat is al een hele stap voorwaarts. **En anders verwijzen we ze door naar de schuldhulpverlening. (label 2.13)**

Hoe doet u dat dan?

Afspraak maken
gemeente voor na
detentie

Dat doen wij vaak middels de gemeente. Via DPAN hebben we informatie-uitwisseling met alle gemeenten van de vijf basisvoorwaarden van de gedetineerden. **Daarin kaarten we aan dat er sprake is van schuldenproblematiek, om in ieder geval afspraken te maken voor op het moment dat hij buiten komt. (label 5.1)** Dat hij dan in ieder geval verder kan gaan met de gemeentelijke instanties.

Hoe is het contact met de gemeente?

Ja dat is nog wel wat wisselend. Is ook maar net hoeveel energie je daar als casemanager in steekt denk ik. Uhm, vaak werkt het persoonlijk contact, even bellen, en de zaak verder uitlichten, dat werkt over het algemeen wel goed.

Je zegt: is maar net hoeveel energie je daar als casemanager in steekt.

Hoe zit dat? Zitten de casemanagers op één lijn als het gaat om hoe zij de gedetineerden ondersteunen bij het aanpakken van de schulden?

Verskil
ondersteuning MMD-
achtergrond

Nou daar zit echt wel verschil in. Dat heeft ook te maken met waar men vandaan komt qua functie. Als je kijkt naar de nieuwe functie casemanager, waarin drie functies zijn samengesmolten, **waarvan één functie MMD, die waren daar veel meer bij betrokken. En die weten ook wat makkelijker de wegen, het in contact treden met de gemeenten, het doorverwijzen, maar ook de zelfredzaamheid bij de gedetineerde neerleggen. (label 6.1 / label 6.2)** Van hij stelt de brief op, ik controleer

het, ik voeg er dit bij, maar jij stuurt het op. Dat werkt wel redelijk.

Minder expertise

Terwijl een voormalig BSD'er daar wel meer problemen bij ondervindt. **Zij weten minder goed welke wegen te bewandelen. (label 6.7)**

Oke dus je zegt: Er is ook een verschil in kennis, klopt dat?

Ja precies. En het is ook een beetje van in hoeverre prioriteit je de schulden. Ik bedoel als iemand morgen naar buiten gaat, maar hij heeft ook geen identiteitsbewijs en kan dus geen uitkering aanvragen, dus er ook geen vorm van inkomen, dan is schulden wel een wezenlijk

Schulden geen
prioriteit

onderdeel, maar daar kan je nu toch niet aan werken. **Dan ligt de prioriteit bij de legitimatie om een inkomen te krijgen en dus aan de schulden te kunnen werken. (label 6.6)** Zo moet je wel gaan denken.

Je hebt uitgelegd, wat je doet als er een gedetineerde in je caseload zit met schulden. Wijkt dat af van de werkwijze, die is opgesteld door de PI?
Nee voor mijn gevoel niet. Het staat wel degelijk beschreven, hoe om te gaan met schulden. Dat kan je dan vinden in het detentie- en reïntegratie en nazorg, dat is een handleiding waarin de vijf basisvoorwaarden stapsgewijs door het proces wordt geleid. Of die bij iedereen op een gelijk niveau is, dat zou ik niet durven zeggen, maar ik als oud MMD'er ben redelijk op de hoogte.

In DPAN wordt de omvang van de schulden genoteerd, wordt die naar jouw mening serieus gedaan door de casemanagers? Kan je er vanuit gaan, wat daar is genoteerd?

Ja dat is heel moeilijk te beoordelen. Je ziet het wel vaak aan de manier waarop het geschreven is. Als er alleen staat er is een opvraag gedaan CJIB, totale schuldenlast is 560 euro, maar er staat niet hoe dat bedrag is opgebouwd, kan je nog niet verder. Dan moet ik het alsnog zelf gaan uitzoeken. Dus op het moment dat je een DPAN leest van een collega, waarin die collega in detail beschrijft met wie hij/zij contact heeft gehad, hoe hoog de schulden op een bepaalde peildatum is, dan ben je wel serieus bezig geweest met de schulden.

Heeft dat dan ook invloed op het contact met de gemeenten?

Het geeft de gemeente minder overlast, want als ik zeg hier heb ik een gedetineerde met schulden, zoek het maar uit, dan werkt het niet. Maar op het moment dat ik zeg, ik heb een boef met schulden en we hebben al dit geïnventariseerd, hij is hier mee bezig geweest, wat kunnen jullie daarin betekenen? Dan is het voor de gemeente een signaal van hoe serieus ermee omgegaan wordt. **En waartoe de gedetineerde zelf bereid is, ook al is het een hele kleine betalingsregeling. (label 3.5)**

Bereidheid
gedetineerde

Wat voor dingen zou u zelf nog willen doen om de gedetineerde te ondersteunen bij de schulden, maar die niet mogelijk zijn in detentie?
Uhm, nou eigenlijk zou het idealiter zijn als de detentietijd ook wordt benut om de schulden echt volledig in kaart te brengen. Met

dossiernummers, met contactpersonen, met actuele stand van zaken, zodat het in de laatste fase van detentie met die gegevens in contact kan worden getreden met de gemeente. Om te zeggen van is er al contact met de schuldhulpverlener van de gemeente mogelijk of kom eens een keer binnen. Ook in het kader van het aanvragen van een uitkering en dat soort zaken. Ik zou zeggen, gebruik de laatste fase van zijn detentie absoluut om de schulden helemaal in kaart te brengen, om vanuit die context naar buiten te richten. Iemand die tien jaar te gaan heeft, kan ik wel alles in kaart gaan brengen, maar hij zit toch nog 10 jaar binnen .

Hoe zie je dat dan voor je? Is die taak voor de casemanagers of ligt dat meer bij de gemeenten?

Verantwoordelijkheid
gedetineerde

Nou, ik denk dat de verantwoordelijkheid in de eerste instantie ligt bij de gedetineerde. (label 3.3) Wij kunnen wel heel veel willen, maar als de gedetineerde niet wil, schiet het ook niet op. En de intentie moet altijd zo zijn, dat hij alles zelf in kaart moet brengen, dat hij moet weten hoe hij aan de schulden is gekomen, en wat hij eraan zou willen doen. (label 3.7)

Zelf in kaart brengen

En vanuit die context zouden wij kunnen kijken wat we ermee kunnen doen. Het zou wel fijn zijn als de gemeente in ieder geval daarin ondersteuning kan bieden, middels voorlichting of informatie geven. Zo wordt de gedetineerde ook gestimuleerd van goh als ik bij de gemeente aanklop om die en die reden, is de kans aanwezig dat ik geholpen word.

Hoe zie je de voorlichting dan voor u?

Wat helpen zou bij de gedetineerde is, dat op het moment dat de schuldenproblematiek in kaart is gebracht, dat ze weten bij welke loket hij moet zijn en welk contactpersoon. Wat hebben zij dan specifiek nodig. En wat is dan te realiseren tijdens detentie, zodat in ieder geval de jongens die uit detentie komen met schuldenproblematiek, direct weten van oke we kunnen een afspraak maken al tijdens, twee dagen na ontslag kan ik me melden, dit heb ik bij me, dit weten ze al van me, en nu kunnen we verder. Dus eigenlijk waar moet je zijn, bij wie moet je zijn en wat moet ik bij me hebben. Dat is de ideale lijn.

*Wat vind je van de samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn?
De nazorgmedewerkster komt hier ook binnen. Wat voegt zij toe aan
ondersteuning op het gebied van schulden?*

Uhm, ja ik heb zelf nog niet zoveel met een schuldhulpvraag bij haar terechtgekomen, dus daar kan ik niet over oordelen. Wat ik over het algemeen wel ervaar van de gemeente Alphen, is dat zij toch zeker erg betrokken willen zijn. Dat is aan de ene kant wel logisch bij de eigen gedetineerden, maar ook op andere vlakken hoe we bepaalde dingen kunnen verbeteren en waar zij extra ondersteunend in kunnen zijn, dus er is wel een degelijk bewustzijn, dat zij wat moeten met de gedetineerden uit hun gemeente.

Casemanager (respondent 6)

Hoe lang bent u werkzaam als casemanager en als u ook MMD'er bent geweest, hoe lang in totaal?

In totaal ben ik 11 jaar in dienst, waarvan ik 2 jaar op de rechtbank heb gezeten. 9 jaar dus binnen de PI, waarvan 1 jaartje BSD'er. In tussentijd ben ik ook nog drie jaar trajectbegeleider ISD geweest. Dat was een tijdelijke functie. Maar dan is het 5 jaar in totaal casemanager en MMD'er.

Als u een gedetineerde in u caseload krijgt, hoe gaat u dan na of hij schulden heeft?

De screening

Wij doen eerst een intake als iemand binnenkomt. Dat heet **de screening (label 1.1)** eigenlijk, via DPAN. Daarin komt het onderwerp schulden ook aan bod. **De vraag of er schulden zijn en daar vraag ik dan wel op door. (label 2.5)**

Gesprek met gedetineerde

Hoe doet u dat dan?

De vraag vanuit DPAN vind ik vrij summier of er sprake is van schuldenproblematiek. Dan vraag ik welke onder andere. Sommige casemanagers gaan daar heel snel doorheen. Het is niet alleen dat iemand CJIB-boetes heeft of een BKR-registratie. Dus dan vraag je inderdaad ook telefoonabonnementen, huis, dat soort dingen. En als je daar op doorvraagt, kom je er wel achter dat er wel meer is dan alleen CJIB-boetes.

Wat ga je dan doen, als er wel sprake is van schulden bij verschillende schuldeisers?

Schulden registreren

Uh, **die registreer ik allemaal. (label 2.11)** En ik vraag de gedetineerde altijd, van als je post binnenkrijgt, waarvan je denkt oh dit is nieuw, laat het me dan weten. Bewaar die of stuur een kopietje, dat we dat samen door kunnen lopen. Die probeer ik te registreren. **Het is lastig als mensen hier en daar wonen, dat ze een overzicht hebben van waar ze allemaal schulden hebben lopen. (label 7.3)** Dus het is een beetje afhankelijk van wat je van de gedetineerde terugkrijgt.

Papieren moeilijk te verzamelen

Als ik het goed begrijp, probeer je een overzicht te maken van de schulden. Wat kan je daar precies mee tijdens detentie?

Weinig mogelijkheden

Ja weinig. (label 4.9) Het is voornamelijk het beperkt houden, zodat de schulden niet oplopen. Dat staat ook in het Nazorg-convenant, dat we verantwoordelijk zijn voor het niet hoger op laten lopen van de schulden.

Taak om schulden stabiel te houden

Verantwoordelijk vind ik wel een hele grote, **maar het is mede een taak om het stabiel te houden. (label 6.11)** Het enige wat je kan doen, al jaren, is een detentieverklaring sturen naar de schuldeisers, om ze te laten weten dat iemand in detentie zit. **Ik schrijf er altijd een**

Bevriezen schulden

standaardtekstje bij van dat iemand niet aan zijn betalingsverplichting kan voldoen en dat we een verzoek doen voor opschorting van de vordering. (label 2.12) Nou sommige gaan daar wel in mee en zeggen dan ook van een kale kip kan je niet plukken, dus dat is goed. Dan komt er geen verhoging op. En sommige zeggen echt ja daar kunnen we niet aan beginnen, maar kunnen wel een betalingsregeling doen. En dan heb je al een ingang om iets te regelen met een organisatie. Dat verschilt heel erg. **Het CJIB staat daar niet voor open (label 7.5),** deurwaarders weer wel.

CJIB staat niet open voor

Wat zou je meer willen doen, dan alleen het niet verder op laten lopen van de schulden?

Ik zou wel meer willen doen, dus meer de schuldenproblematiek aanpakken. Maar binnen onze functie mogen we dat niet, want we zijn dienstverlenend en niet hulpverlenend. **En de dienstverlening is puur, dat je het kan beperken, het minimaliseren en zorgen dat het niet hoger oploopt. Echt schuldhelpverlening hoort niet tot het takenpakket van de casemanager. (label 6.12)**

Dienstverlenend, geen schuldhelpverlener

Hoe reageren gedetineerden op het aanpakken van de schulden qua bereidheid?

Sommige zijn er wel echt toe bereid en storten zich dan helemaal op je en gaan er vanuit dat je alles voor ze doet. Maar dan geef ik altijd aan van nee we doen een verzoek, maar de rest zal je op den duur zelf moeten regelen. Daar begeleid je ze wel in. Want velen hebben er geen kaas van gegeten en hebben geen idee hoe het werkt en hebben het nooit aangeleerd. **De begeleiding is wel de rol van de casemanager. (label 6.13)**

Begeleiding

Zit er verschil in de werkwijze, dat de PI heeft opgesteld en hoe het wordt uitgevoerd door de casemanagers?

Uhm, het is opgesteld zoals ik net schetste. Het niet op laten lopen van de schulden. Maar ik denk dat het in de praktijk niet altijd lukt en niet altijd loopt zoals we zouden wensen.

Waar heeft dat dan mee te maken?

Schuldeisers werken niet mee

Uhm ik denk met de schuldeisers en met de casemanagers. Er zijn schuldeisers die denken ja jammer dan, hij gaat hoe dan ook betalen.

Onvoldoende expertise

(label 7.7) Het verschilt zo per organisatie. En de casemanagers hebben niet de kennis voor schuldhulpverlening (label 6.7), wat ook niet in onze functieomschrijving staat. Er zijn zat collega's die de kennis wel hebben, maar hebben ook de middelen niet om het te mogen doen. Dan spreek ik meer over de mandaten, de bevoegdheid, om stappen te ondernemen. Dat ligt buiten onze macht, als je echt binnen de vier muren blijft kijken. (label 7.8) Ik denk dat het echt een meerwaarde zou zijn als dat wel de inrichting in zou komen.

Niet de middelen voor uitvoeren schuldhulpverlening

Hoe zie je dat dan voor je? Wat zou er dan wel gedaan kunnen worden tijdens detentie?

Ik heb in 2012 onderzoek gedaan naar schuldhulpverlening tijdens langdurige detentie van ISD'ers. Mijn conclusie was, dat casemanagers nu, dat waren MMD'ers toen, om die volledig of beperkt op te leiden tot schuldhulpverleners of in ieder geval meer handvaten geven, zodat ze dat kunnen uitvoeren, maar dat kost geld. Of haal schuldhulpverleners naar binnen in de inrichting.

Maar als een gedetineerde buiten bij de schuldhulpverlening liep, mag het dossier maar 3 maanden bewaard blijven als het stilstaat. Dus als het dossier mee naar binnen genomen kan worden, de casemanagers eraan kunnen blijven werken, kan het dossier na detentie weer mee naar buiten, zodat de gedetineerde gelijk weer verder kan met de schuldhulpverlening. Alleen dan ben je ook beperkt tot het brieven schrijven naar schuldeisers, dat de gedetineerde niet aan zijn betalingsverplichting kan voldoen.

Wat zijn belemmeringen, waar je nu tegenaan loopt?

Dat je niet kan uitgaan van wat de gedetineerde zegt qua schulden. Dus je weet niet altijd alles. Er zal altijd wel wat blijven liggen. Je kan ook niet alles aanpakken, dat kan gewoon niet. Je kennis en je kunde belemmeren ook. (label 6.7) Je kan en mag niet alles als casemanager. **Gedetineerden weten soms zelf ook niet waar ze schulden hebben. (label 7.2)** Er zijn ook gedetineerden die zich ervoor schamen, die vertellen ook niet alles. Dat merk ik als er opeens een boete binnenkomt van 15.000 euro en meneer langer moet zitten, terwijl meneer over 2 dagen naar buiten zou gaan met een heel traject. Dat wist de gedetineerde dan echt wel, dat die boete boven zijn hoofd hing. Dat zijn wel dingen, communicatie. **Maar**

ook psychische gesteldheid kan een belemmering zijn, omdat je dan te maken kan hebben met niet-kunners. Dat zijn mensen die psychisch en met persoonlijkheidsproblematieken, gewoon niet weten hoe. (label 7.9)

Het is heel lastig daarmee om te gaan. Je kan zoveel mogelijk achterhalen waar de persoon schulden heeft of kijken of hij buiten ergens bekend bij is. Bijvoorbeeld bij zorginstellingen. **Als hij bij de screening**

bijvoorbeeld al heeft aangegeven, dat hij begeleid wonen heeft gehad of hij heeft een reclasseringsmedewerker, dan contact ik hen meestal om te vragen of zij nog iets weten. (label 2.14)

Hoe is het contact met de gemeenten over schulden?

Nu momenteel gaat het goed. Goed in die zin, we zijn een aardige weg aan het slaan. Het zou meer kunnen. **Ik merk dat we weinig terugkoppeling krijgen via DPAN. Het is erg summier. (label 5.6)**

Wat staat er precies in DPAN?

De vragen over schulden zijn heel erg algemeen. Je kan niet specifiek aangeven waar iemand schulden heeft. Dat zou beter zijn, nu blijft het te algemeen. **Maar door tijdgebrek gaan we ook te weinig in op de schulden en houden we het ook zelf algemeen. (label 6.8)**

Stel je zou meer tijd hebben, wat zou je er dan meer mee kunnen?

Je zou meer dossieronderzoek kunnen doen en meer contact kunnen leggen met buiten om erachter te komen welke schulden er daadwerkelijk zijn in plaats van alleen summier een CJIB-overzicht opvragen.

Wat is jouw ideaalbeeld van hoe je schuldhulpverlening tijdens detentie ingericht zou moeten zijn?

Ik zou de casemanagers meer opleiding geven in het kader van schuldhulpverlening, maar ook schuldhulpverlening naar binnen halen. Maar dat heeft allemaal met geld te maken. Het ideale zou ook zijn en dat beeld staat ook wel beschreven in het Nazorg-convenant, dat bijvoorbeeld de uitkering van een gedetineerde al tijdens detentie geregeld wordt, zodat het direct na detentie gestart wordt. Want als ze het na detentie nog moeten aanvragen, moeten ze ongeveer 6 tot 8 weken wachten op hun geld. Waar moeten ze dan van leven. De kans dat iemand dan een strafbaar feit pleegt in de tussentijd is groot. Dus meer vanuit detentie werken, waardoor die lange wachttijden er niet zijn na detentie, ook voor schuldhulpverlening.

Het contact met de gemeenten zou ook strakker kunnen. We zouden veel meer kunnen communiceren wie wanneer naar buiten gaat, zodat er gelijk afspraken gemaakt kunnen worden. Sommige casemanagers doen dat wel af en toe, maar het gebeurt nog niet strak en concreet door iedereen. Er zouden goede afspraken over gemaakt kunnen worden.

Wat zouden schuldhulpverleners van buiten dan kunnen doen?

Ze zouden al trajecten kunnen opstarten tijdens detentie, zodat ze dat buiten makkelijker over kunnen nemen. Dus het voorwerk, wat wij ook allemaal niet weten hoe dat moet, zouden zij al kunnen doen tijdens detentie.

Casemanager (respondent 7)

Hoe lang bent u werkzaam als casemanager, en als u MMD'er bent geweest, hoe lang in totaal?

Ik ben sinds 2014 casemanager. Daarvoor ben ik geen MMD'er geweest, dus in totaal anderhalf jaar.

Als u een gedetineerde in uw caseload krijgt, hoe gaat u dan na of hij schulden heeft?

Screenen

Als ik een gedetineerde krijg toegewezen, **ga ik hem eerst screenen. (label 1.1)** Dit doen we aan de hand van het DPAN-formulier. Daarin komt het onderwerp schulden ook aan bod. Ik vraag de gedetineerde dan of hij schulden heeft en waar die dan zijn.

Wat voor stappen onderneemt u als er sprake is van schulden?

Doorverwijzen RIC
CJIB-overzicht
meegeven
Verantwoordelijkheid
gedetineerde

Ik verwijz hem naar het re-integratiecentrum (label 2.9) en geef een CJIB-overzicht mee. (label 2.10) **Ik vind het de verantwoordelijkheid van de gedetineerde om wat aan de schuldenproblematiek te doen. (label 3.3)** **Hij kan bij me komen met vragen, maar hij gaat eerst maar zelf kijken of er iets te regelen valt. (label 2.4)** Vanuit detentie is er meestal weinig te regelen.

Helpen indien nodig

Hoe doet u dat dan?

Gesprek

Ik leg hem dat uit in een gesprek. (label 2.5) Ze begrijpen vaak wel dat ik een ondersteunende rol heb voor als het niet zelf lukt, maar dat ze zelf ook actie moeten ondernemen.

Wijken de stappen die u onderneemt af van de werkwijze, die is opgesteld door de PI?

Nee, het RIC is aangewezen om de schuldregeling brieven uit te sturen. Naar mijn idee is het de bedoeling dat de gedetineerde het zelf doet om zelfstandiger te worden, dat is ook beter voor de re-integratie.

Hoe is het contact met de gedetineerde over zijn schuldenproblematiek? Hoe kijken zij daar over het algemeen tegenaan? Hebben zij zicht op de omvang van de schuldenproblematiek?

Geen zicht op
schulden

Vaak hebben zij hier geen zicht op. **Ze hebben meestal geen idee waar ze allemaal schulden hebben (label 7.2),** daardoor is het ook bijna onmogelijk om er wat aan te doen. **Daarnaast geven zij er ook niet veel**

Ontbreken motivatie	om, dat ze schulden hebben. (label 7.4) Een reactie die ik vaak van gedetineerden krijg is: Van een kale kip kan je niet plukken. En daar hebben ze ergens ook wel gelijk in.
Ontbreken geld	Al zou je heel graag je schulden aan willen pakken, maar je hebt geen geld, dan houdt het alsnog op. (label 7.6)
	<i>Hoe is het contact met de betreffende gemeente over de schulden van de gedetineerden, bijvoorbeeld met gemeente Alphen aan den Rijn?</i> Ik heb zelf nooit samengewerkt met gemeente Alphen aan den Rijn over schulden van een gedetineerde. Dus daar heb ik geen ervaring mee. De nazorgmedewerker van gemeente Alphen is wel goed bereikbaar, maar daar heb ik ook nog niet echt andere praktische zaken mee geregeld.
Geen prioriteit	Schulden zijn ook niet de prioriteit als een gedetineerde naar buiten gaat (label 6.6) en bijvoorbeeld geen huis heeft. Met grotere gemeenten, zoals Den Haag, heb ik vaak wel contact, maar ook dan gaat het bijna nooit over de schuldenproblematiek van een gedetineerden, maar over huisvesting en inkomen voor na detentie. Dat is het belangrijkste.
	<i>Zijn er acties die je zou willen nemen om de gedetineerde te ondersteunen, maar die niet mogelijk zijn?</i>
In kaart brengen niet mogelijk	Graag zou ik de schulden in kaart willen brengen, maar vaak zijn niet alle schuldeisers bekend. (label 4.8) Daarnaast kan er geen regeling getroffen worden als er geen geld beschikbaar is. Dit maakt het lastig om daadwerkelijk wat te doen aan de schulden tijdens detentie. Er zijn geen mogelijkheden om af te lossen. Als de gedetineerde zelf niet weet bij welke schuldeisers hij schulden heeft, kunnen we echt weinig doen.
	<i>Wat vind je van de huidige ondersteuning, die op dit moment geboden wordt aan gedetineerden in het kader van gedetineerden?</i>
Voldoende ondersteuning	Genoeg ondersteuning vind ik. (label 6.5)
Niet veel mogelijk	Er is niet veel mogelijk als er niet afgelost kan worden. (label 4.9)
	<i>Wat kan beter? Wat zijn dingen die u zou willen om gedetineerden beter te kunnen ondersteunen op het gebied van schuldhulpverlening, maar die niet kunnen of er niet zijn?</i> Er zou een schuldhulpverlener intern kunnen komen, zodat er ook expertise is op dit gebied binnen de PI. De casemanagers zijn over het algemeen niet opgeleid tot schuldhulpverlener en weten ook niet precies

Casemanagers
onvoldoende
expertise

wat ze allemaal zouden kunnen doen aan de schulden tijdens detentie en wat de mogelijkheden zijn. (label 6.7) Door een schuldhulpverlener van buiten naar binnen te halen, kan er serieus naar de schulden gekeken worden en als het mogelijk is, ook meer acties ondernomen worden.

Hoe denkt u dat het dan het beste ingericht kan worden in de PI, de schuldhulpverlener?

Een schuldhulpverlener, die alle gedetineerden die er behoeften aan hebben, helpt bij de schulden. Dus verwijzen, uitleggen hoe het werkt, waar ze terecht kunnen etc. Helpen bij het in kaart brengen van de schulden en bijvoorbeeld uitleggen hoe ze hun administratie bij kunnen houden. Bij de cursus Mijn geld goed geregeld wordt dit eigenlijk ook al gedaan.

Wat vindt u van voorlichting?

Voorlichting is welkom. Ik denk dat gedetineerden daar wel heen zouden gaan om vragen te kunnen stellen, maar dat kunnen ze ook bij een schuldhulpverlener. Ik weet niet of het dan dubbelop is.

In DPAN wordt de omvang van de schulden genoteerd, doet u en de andere casemanagers dit op een serieuze manier?

Ik kan alleen voor mijzelf spreken en ik doe dit op een serieuze manier. Dus aan de hand van het CJIB-overzicht en aan de hand van wat de gedetineerde mij vertelt, vul ik het in. Op die manier vul ik het in.

Casemanager (respondent 8)

Hoe lang bent u werkzaam als casemanager, en als u MMD'er bent geweest, hoe lang in totaal?

Ik ben nu bijna 2 jaar casemanager. Daarvoor ben ik BSD'er geweest. Ik ben nooit MMD'er geweest.

Als u een gedetineerde in uw caseload krijgt, hoe gaat u dan na of hij schulden heeft?

De screening
CJIB-overzicht

Dit blijkt uit **de screening (label 1.1) en het CJIB-overzicht (label 1.2)**. Bij de screening stellen we de gedetineerde vragen over de vijf leefgebieden, zodat we een beeld krijgen van de situatie. Daarvan is schulden één onderdeel. Ik vraag de gedetineerde of hij schulden heeft en of hij ook weet waar en ongeveer hoeveel.

Wat voor stappen onderneemt u als er sprake is van schulden?

Gesprek gedetineerde
stappen ondernemen

Ik vraag dan aan de gedetineerde of hij regelingen heeft getroffen met een van de schuldeisers en of hij gemotiveerd is om zelf stappen te ondernemen. (label 2.5) Hierdoor merk ik gelijk of hij gemotiveerd is om aan zijn schulden te werken.

Hoe doet u dat dan?

Stimuleren zelfstandig
schuldeisers
benaderen
Helpen wanneer nodig
Helpen als er
motivatie is

Ik verwijs hem door naar het re-integratiecentrum om contacten te leggen met de schuldeisers. (label 2.3 / label 3.1) Komt hij hier niet uit of heeft hij verdere hulp van mij nodig dan zal ik hem waar ik kan helpen. (label 2.4) **Als hij niet gemotiveerd is en niet laat merken dat hij zelf van plan is eraan te werken, ga ik ook niks voor hem doen. (label 6.4)** Als hij zijn motivatie laat zien en daarna vragen heeft, ben ik er voor hem.

Wijken de stappen die u onderneemt af van de werkwijze, die is opgesteld door de PI?

Nee dat denk ik niet.

Hoe is het contact met de gedetineerde over zijn schuldenproblematiek?

Hebben zij zicht op de omvang van de schuldenproblematiek?

Dat is wisselend. Over het algemeen vind ik de gedetineerden vrij laconiek en hebben vaak, niet altijd, geen of onvoldoende zicht op de omvang. (label 7.2) Of ze willen het niet weten. Dit is ook ene deel van de motivatie die ontbreekt om aan de schulden te werken. (label 7.4)

Geen zicht omvang schulden
Ontbreken motivatie

Hoe is het contact met de betreffende gemeente over de schulden van de gedetineerden, bijvoorbeeld met gemeente Alphen aan den Rijn?

Ik heb tot nu toe geen contact gehad met gemeente Alphen aan den Rijn. Ik ben een lange tijd ziek geweest, dus heb ook nog weinig ervaring met het oude MMD-werk zegmaar.

Worden er afspraken gemaakt met de gemeente over stappen na detentie? Zo ja, wat houden deze precies in?

Ik heb geen ervaring met het maken van afspraken met gemeenten voor na de detentie van een gedetineerde. (label 5.5)

Geen ervaring afspraken gemeente

Zijn er acties die je zou willen nemen om de gedetineerde te ondersteunen, maar die niet mogelijk zijn?

Het CJIB zou in ieder geval meer open moeten staan voor het treffen van regelingen. Zij doen meestal zo moeilijk over een minimale betalingsregeling. (label 7.5) Terwijl er gewoon niet meer mogelijk is, omdat er gewoon geen inkomsten zijn. De gedetineerden blijven in de problemen als er geen regelingen getroffen kunnen worden, waardoor de kans op recidive vergroot wordt.

CJIB staat niet voldoende open betalingsregeling

Wat zijn belemmeringen?

De gedetineerden hebben weinig of geen inkomsten. (label 7.6) Dus sommigen willen wel, maar dit is een belemmering. Er kan gewoon niks gedaan worden zonder geld.

Geen inkomsten

Wat vind je van de huidige ondersteuning, die op dit moment geboden wordt aan gedetineerden in het kader van gedetineerden?

Ik vind dat de ondersteuning goed is (label 6.5), maar gedetineerden zelf wel gemotiveerd moeten zijn. Hij moet laten zien, dat hij eraan wil werken. (label 3.5) Anders heeft hulp van ons geen zin.

Ondersteuning goed

Initiatief gedetineerde

Wat kan beter? Wat zijn dingen die u zou willen om gedetineerden beter te kunnen ondersteunen op het gebied van schuldhulpverlening, maar die niet kunnen of er niet zijn?

Het CJIB zou dus meer mee moeten werken, zoals ik al zei. Dat lijkt me een hele belangrijke stap. Verder zou ik niet zo weten wat er meer gedaan aan zou kunnen worden.

Wat vindt u van voorlichting?

Goed idee, maar hoe dit vorm zou moeten krijgen, geen idee.

In DPAN wordt de omvang van de schulden genoteerd, doet u en de andere casemanagers dit op een serieuze manier?

Ja, ik vul dit serieus in en ik ga er vanuit dat anderen dat ook doen.

Wat vindt u van een samenwerkingsverband met de gemeente Alphen op het gebied van schuldhulpverlening ?

Ik heb geen idee. Ik heb er geen ervaring mee. Ik ben niet zo thuis in dit onderwerp.

BIJLAGE III

Topiclist interviews medewerker gemeente Amersfoort en gemeente Zoetermeer

- Wat is uw functie bij de gemeente?
- Op welke wijze bent u betrokken bij de samenwerking?
- Wat houdt de samenwerking met de betrokken PI in?
- Wat doen jullie als gemeente aan schuldhulpverlening in de PI?
- Hoe worden de gedetineerden aangemeld?
- Wat is de doelgroep?
- Hoe is het ingericht?
- Wat zou je tijdens detentie nog meer kunnen doen aan schuldhulpverlening?
- Wat zou je nog meer willen doen tijdens detentie aan schuldhulpverlening, maar is niet mogelijk?
- Hoe verloopt de samenwerking?
- Wat zijn belemmeringen waar jullie tegenaan lopen of zijn gelopen in de samenwerking?
- Wat bevordert de samenwerking?
- Hoeveel medewerkers zijn erbij betrokken?

BIJLAGE IV

Interview medewerker gemeente Amersfoort (respondent 9)

Procesondersteuner
nazorg ex-
gedetineerden

Wat is uw functie bij de gemeente?

Mijn functie is procesondersteuner voor de nazorg van ex-gedetineerden. Ik werk voor de gebieden eenland Zuid eenland Noord en die bestaan uit een aantal kleinere gemeenten. Ik verzamel eigenlijk alle informatie over gedetineerden uit deze gemeenten wanneer zij in detentie zitten. De bedoeling is dat van elke gedetineerde een zo compleet mogelijk plaatje ontstaan, van wat de problemen zijn op de leefgebieden, dus zo ook bijvoorbeeld schulden. Wij houden dat bij, hoe iedereen er voor staat. Op basis daarvan verwijzen wij mensen door of kunnen wij ze helpen om die problemen op te lossen.

Hoe bent u betrokken bij de samenwerking met de PI?

Wij werken heel nauw samen met de PI. Wij delen ook een applicatie via Internet, dat heet DPAN. Wij vullen DPAN ook met onze gemeentelijke informatie.

Gericht op
Amersfoortse
gedetineerden

Wat houdt de pilot, die nu opgezet is met PI Nieuwegein precies in?

Uh, die pilot over de schuldhulpverlening is echt gericht op Amersfoortse gedetineerden. En dat doen wij samen met de PI Nieuwegein en dan hier de Stadsring 51. Dat is de plaatselijke schuldhulpverleningsinstantie. Wij hebben Nieuwegein gekozen, omdat de meeste Amersfoortse gedetineerden daar vastzaten, voordat de pilot ging draaien.

Stadsring 51
plaatselijke
schuldhulpverlenings-
instantie

Hoeveel zijn dat er ongeveer?

Nou, ik heb geen cijfers paraat van wat Nieuwegein er toen had. Maar wij hebben per jaar een uitstroom van ongeveer 250 gedetineerden. Voordat de pilot begon, zat een heel groot gedeelte daarvan in PI Nieuwegein.

Wat doen jullie nu precies als gemeente nu in die pilot?

Bijna geen
gedetineerden
schuldhulpverlening
na detentie nu

Wij hebben het initiatief genomen voor de pilot, omdat wij zagen dat heel veel gedetineerden schulden hebben, bijna allemaal. Maar als we dan gingen kijken wie er nou eigenlijk aanklopte bij Stadsring 51, was dat bijna niemand, waardoor de schulden dus eigenlijk niet worden opgelost. Dus wij hebben samen met de PI en Stadsring 51 het probleem besproken en toen is de pilot eigenlijk ontstaan. De praktische uitvoering

Praktische uitvoering Stadsring 51	wordt helemaal door Stadsring 51 gedaan in de PI, in het re-
In het re-integratiecentrum	integratiecentrum. De gemeente is partner in de pilot. Stadsring 51 krijgt ook subsidie van de gemeente, maar wij doen zelf niks aan de schuldhulpverlening in de PI. Dat is echt iets wat Stadsring 51 doet.
	<i>Waarom is daarvoor gekozen?</i>
Kennis	Zij hebben de kennis en dat is hun dagelijks werk. Zij hebben een
Screening	instrument ontwikkeld, waarmee ze iemand helemaal gaan screenen en daaruit komt de beste oplossing voor die persoon om met de schulden om te gaan. Ze maken een soort foto van de stand van zaken. Ze hebben een instrument ontwikkeld met de Universiteit van Leiden. Het is een vragenlijst. Ze houden een interview met de persoon, over alle
Alle leefgebieden in kaart	leefgebieden van de persoon. Ze vragen niet alleen naar de schulden, maar bijvoorbeeld ook hoe doe je je boodschappen, wat zijn je hobby's.
Foto Plan van aanpak	Hierdoor ontstaat een soort foto van de cliënt, waar de Stadsring 51 een plan van aanpak aan koppelt. Dus als dat iemand is, die bijvoorbeeld auto rijdt en rookt en alcohol gebruikt, dan is de kans op een geslaagd schuldhulpverleningstraject al heel klein. Als iemand zegt, ja heb mijn auto verkocht, is het al anders. Ze maken echt per persoon een soort
Mogelijkheden schuldhulpverlening	foto en kijken wat er echt mogelijk is qua schuldhulpverlening. En dan gaan ze met de persoon in gesprek, van voor u is misschien
Advies	schuldsanering mogelijk of voor een andere persoon is misschien
Schuldsanering	schuldsanering niet mogelijk, omdat er bepaalde boetes openstaan. Dan maken ze voor die persoon een plan wat wel mogelijk is, bijvoorbeeld
Stabilisatie schulden	stabilisatie van schulden. Of ze geven een advies dat iemand een schuldhulpmaatje moet krijgen. Die kijkt samen met die persoon iedere
Schuldhulpmaatje	week de post na en maakt een soort kasboekje samen met die persoon.
	Voorheen werd er eigenlijk standaard een schuldhulpverleningstraject opgestart en het bleek dat er eigenlijk heel veel mislukten. Uit die foto nu kan komen, dat een schuldhulpverleningstraject niet haalbaar is. Dus er wordt echt gekeken, wat is er mogelijk, om de kans van slagen ook zo groot mogelijk te maken.

In welke fase van de detentie gaat Stadsring 51 de Amersfoortse gedetineerden spreken?

Intake 3 maanden
voor einde detentie

De intake voor de schuldhulpverlening vindt ongeveer drie maanden voor het einde van de detentie plaats. Zodat er nog wel tijd is om wat tijdens detentie te regelen, wat mogelijk is. Als iemand nog 5 jaar gedetineerd zou zijn, dan heeft het niet zoveel zin om al een intake te doen, omdat de situatie na 5 jaar helemaal anders zou kunnen zijn.

Wat wordt er na detentie gedaan met het dossier wat tijdens detentie wordt opgemaakt?

Warme overdracht
Dezelfde
contactpersoon na
detentie

De gedetineerden beginnen eigenlijk het traject al tijdens detentie en dat loopt bij Stadsring 51 door na detentie. Het is een warme overdracht, de gedetineerde blijft ook bij dezelfde contactpersoon na detentie. Het gaat eigenlijk gewoon helemaal mee buiten de muren.

Wordt er wat gedaan aan voorlichting in de pilot?

Algemene voorlichting
re-integratiecentrum

Algemene voorlichting wordt door het re-integratiecentrum gedaan in de PI, maar niet specifiek door Stadsring 51. Het zou wel kunnen zijn dat uit deze pilot naar voren komt, dat ze daar wel behoeften aan hebben.

Wat kan Stadsring 51 aan schuldhulpverlening bieden tijdens detentie?

Schuldhulpverlening
niet mogelijk
In kaart brengen
Bewindvoering
aanvragen

Schuldhulpverlening zelf is niet mogelijk, maar de problematiek wordt helemaal in kaart gebracht. Maar als uit de gesprekken het advies bewindvoering komt, kan dat wel tijdens detentie aangevraagd worden.

Schuldhulpmaatje
aanvragen

Het opstarten van bewindvoering duurt ongeveer 3 maanden, dus als dat al tijdens detentie opgestart kan worden, is dat alvast geregeld voor na detentie. Er kan eventueel ook contact met een maatje opgestart worden.

Geen inkomen

Het daadwerkelijk oplossen van schulden kan niet, omdat mensen daar geen inkomen hebben. Het plan kan voornamelijk alleen opgesteld worden. Als het advies is om iemand aan te melden voor schuldsanering, kan dat wel alvast aangevraagd worden.

Schuldsanering
aanvragen

Maar echt afspraken met schuldeisers kan niet gemaakt worden vanwege het ontbreken van inkomsten. Nu met die pilot hopen wij dat al het voorwerk tijdens detentie wordt gedaan, zodat ze na detentie direct aan de slag kunnen.

Voorwerk

Hoe ervaart u de pilot tot nu toe?

Veel Amersfoortse
niet in PI Nieuwegein

Geen motivatie

We hebben toevallig twee weken terug een tussenevaluatie gehad. Daaruit kwam, wij wilden eigenlijk 15 gedetineerden mee laten doen met de pilot en hadden verwacht dat we heel snel dat aantal zouden hebben, maar het blijkt dat **heel veel Amersfoortse niet meer in PI Nieuwegein zitten**, maar elders in het land, en dat **mensen niet heel erg gemotiveerd zijn om mee te doen**. Dus daardoor hebben wij de pilot nog niet vol. Dat hadden wij helemaal niet verwacht.

Selectie personen

Casemanager
benadert
gedetineerden

Wat is de rol van de casemanagers in PI Nieuwegein in de pilot?

In principe **maak ik een eerste selectie van personen**. Dan kijk ik wie er bijna vrijkomt en schulden hebben. **De casemanager gaat die gedetineerden benaderen**, van goh doe je mee met de pilot, en dan blijkt heel vaak dat mensen op een of andere manier afhaken.

Heb je een idee waar dat door zou kunnen komen?

Ik spreek ze natuurlijk niet zelf, maar ik hoor dan van de casemanager dat ze toch niet gemotiveerd zijn om mee te doen. Sommige zeggen ja ik ga me gewoon nergens inschrijven na detentie en dan vinden de schuldeisers me toch niet. Dat vinden ze dan makkelijker dan een traject doorlopen. En we hebben op dit moment gewoon minder Amersfoortse in Nieuwegein. Wat dat betreft is de spoeling heel dun geworden voor ons om uit te kiezen.

Nog maar één niet
verder met traject
gegaan na detentie

Nog geen afgeronde
traject

Hoe loopt de pilot bij de gedetineerden, die wel meedoen met de pilot?

We hebben bij de mensen die nu de intake hebben gedaan, daarvan is er maar eentje die na zijn detentie niet verder is gegaan met het traject.

Dus die niet is komen opdagen bij Stadsring 51. Ik weet op het moment niet hoeveel trajecten er lopen, maar het zijn er ongeveer 10. Dat is op zich wel positief, maar er is **nog geen één traject afgerond**, dat loopt allemaal nog. Dus daar kunnen we nog niks over zeggen.

Twee medewerkers
Stadsring 51

Hoe loopt de samenwerking met Stadsring 51 en PI Nieuwegein?

Zij werken heel nauw samen. **Twee medewerkers van de Stadsring gaan naar het re-integratiecentrum in de PI en die hebben daar een eigen ruimte**, waar zij hun eigen ding kunnen doen. In het begin was het even faciliteren met Internet en computers en dergelijke. Ze komen met zijn tweeën en bij elke intake zit ook een casemanager van de PI. Die kijkt

In toekomst
misschien CM
screening doen

Gedetineerde na
detentie met die
uitkomst melden bij
Stadsring 51

Eén contactpersoon
gemeente
Twee medewerkers
Stadsring 51
Eén casemanager die
meedraait
Medewerkers re-
integratiecentrum

Weinig Amersfoortse
gedetineerden in PI
Nieuwegein

mee hoe dat loopt en hoe ze de intake doen. En stel dat de pilot succesvol is, dan zou het kunnen zijn dat PI Nieuwegein ook op die manier de schulden gaat screenen bij gedetineerden. Dus dat het een standaard onderdeel wordt van de screening van de casemanagers. Dan gaan zij dat dan al in de PI doen en dan gaat de gedetineerde met de uitkomst daarvan zich melden bij Stadsring 51 na detentie. Dat is een beetje het ideaalbeeld, maar we weten niet of we dat uiteindelijk echt gaan doen op die manier.

Hoeveel medewerkers zijn er bij de pilot betrokken?

Van de gemeente ben ik de contactpersoon op dit moment. Van de Stadsring 51 zijn er twee vaste medewerkers, die naar de PI gaan. En vanuit de PI is er één vaste casemanager, die meedraait bij de intake.

Dan zijn er nog medewerkers van het re-integratiecentrum, die nog eventuele acties daar kunnen uitvoeren.

Wat zijn belemmeringen waar jullie tegenaan zijn gelopen bij het opzetten van deze pilot?

Dat we nu eigenlijk weinig Amersfoortse gedetineerden in PI Nieuwegein hebben. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie houdt te weinig rekening met de resocialisatie, door de gedetineerden overal in het land te plaatsen. Mensen uit Amersfoort zouden in PI Nieuwegein gedetineerd moeten zitten, dichtbij de gemeente van herkomst, zodat het resocialisatietraject, waaronder de pilot schuldhelpverlening, veel beter vorm kan geven. Onze gedetineerden zitten in het hele land. Dat is wel echt een knelpunt. Dit is iets wat pas een jaar speelt. Voorheen was dat eigenlijk niet zo.

Interview medewerker gemeente Zoetermeer (respondent 10)

Op welke wijze bent u betrokken met de samenwerking met PI Zoetermeer?

Preventiemedewerker
gemeente Zoetermeer

De PI heeft ons benaderd. **Ik ben voornamelijk bezig met preventie in gemeente Zoetermeer**, dus paste wel in mijn straatje.

Wat doen jullie als gemeente Zoetermeer aan schuldhulpverlening in PI Zoetermeer?

Voorlichting

Eén keer in 2
maanden

Wij geven voorlichting. Dat doen wij nu een jaar denk ik. We geven dat zo **eens in de 2 maanden**. En het uitgangspunt was in eerste instantie dat gedetineerden die in vrij korte termijn vrij gaan komen, om die alvast voor te bereiden van dadelijk kom je vrij, hoe zorg je er nou voor om niet in financiële problemen te komen en als je dat wel hebt, hoe pak je dat aan. Het stukje schuldhulpverlening is echt aan het einde van de voorlichting. In eerste instantie gaat het echt puur om, hoe zorg je nou dat je je inkomen en uitgaven in kaart hebt.

Hoe vaak wordt de voorlichting aan dezelfde groep gegeven?

Eenmalige
bijeenkomst 2 uur

Dat is eenmalig. **Eén bijeenkomst van twee uur.** Dan denk je twee uur is best lang om de concentratie vol te houden, maar ik vind het verbazingwekkend hoe goed dat gaat. De jongens concentreren zich goed en stellen vragen.

Hoe worden de gedetineerden aangemeld voor de voorlichting?

Zelf opgeven

Ze kunnen zich er zelf voor opgeven. Op een gegeven moment had ik er een paar en die moesten nog jaren in detentie blijven. Waarvan ik dacht ja wat moet je hier dan. En die zeiden dat ze van hun casemanager een briefje hadden gekregen dat ze hier naar toe moesten. Ja, dat is niet de bedoeling. Dat ging niet helemaal lekker. Maar ondanks dat stonden zij er ook positief in.

Wat zijn uw ervaringen van de voorlichting?

Goede ervaringen

Geconcentreerde
deelnemers

Ik heb de voorlichting meerdere keren gegeven en ik **vond het echt goed gaan. Beter dan verwacht.** De gedetineerden hadden veel vragen, maar waren de hele bijeenkomst **geconcentreerd en deden goed mee**. Ik denk dat de gedetineerden **een beter beeld krijgen van hoe de**

Beter beeld
schuldhulpverlening
en instanties

schuldhulpverlening werkt en waar zij terecht kunnen. Ook leren ze hoe ze een kasboekje bij moeten houden.

Mijn collega geeft momenteel de voorlichting, omdat ik zwanger ben was het geen goed idee dat ik het bleef doen. Hij had wel andere ervaringen dan ik. Dat komt denk ik, dat dacht hij zelf ook, dat hij zich niet goed had voorbereid op wat het idee was. **Ik heb het helemaal uitgeschreven, ik**

Leidraad

heb een leidraad op wat behandeld wordt. Hij ging meer op de **schuldhulpverlening zitten en kijken wat er speelt, waardoor er weerstand ontstond, door bijvoorbeeld belemmeringen voor schuldhulpverlening.**

Weerstand door
belemmeringen
schuldhulpverlening
bespreken

Hoe groot is de groep ongeveer?

Groepen van 7/8

Uhm ik heb **groepen van 7/8** gehad.

Zijn dat gedetineerden uit verschillende gemeenten of alleen uit Zoetermeer?

Gedetineerden uit alle
gemeenten

Nee, **dat zijn gedetineerden uit allerlei gemeenten.** Nee, als je het alleen voor Zoetermeerse inwoners zou doen, had je niet zo vaak een voorlichting. Het is voor iedereen die in PI Zoetermeer gedetineerd zit.

En de schuldhulpverlening apart, is dat ook voor gedetineerden uit verschillende gemeenten?

Schuldhulpverlening
voor Zoetermeerse
gedetineerden.

Nee, **die is alleen voor gedetineerden uit gemeente Zoetermeer.**

U gaf net aan dat het niet de bedoeling is, dat gedetineerden die nog jaren in de gevangenis zitten de voorlichting bijwonen, wat is ongeveer het maximale wat een gedetineerde nog moet zitten om de voorlichting te kunnen volgen?

Geen jaren voor
einddatum detentie
voorlichting

Er is niet echt een termijn voor. Maar geen jaren in ieder geval. We kijken er niet heel erg naar.

Hoe is de voorlichting ingericht?

Uhm, ik heb een leidraad met wat ik wil vertellen. Maar ik gebruik geen PowerPoint, want dan zit je zo aan de volgorde vast. Als iemand een vraag stelt in het begin, behandel ik dat gedeelte vaak gelijk. Verder mogen en kunnen ze **alles vragen wat ze willen vragen.** Ik deel niks uit, maar ze schrijven zelf vaak wel dingen op.

Vragen stellen

Ik heb een voorbeeld gemaakt van een maandbudget van een alleenstaande ook om dat te laten zien en om ze er op te laten reageren.

Bewustwording	Wat valt je op? En ook een beetje bewustwording, van hoe weinig een uitkering is. En als ze na detentie niet gelijk aan het werk gaan, is dat wel een beetje de realiteit. Ik schrijf regelmatig wat dingen op een flipover en zoek veel interactie.
Kost weinig tijd	<i>Hoeveel tijd ben je gemiddeld tijd aan de voorlichting geven?</i> Die voorlichting is uitgeschreven, dus ben van te voren niet veel tijd kwijt. Hooguit wat printen, maar verder niks. En alleen die 2 uur dat ik de voorlichting geef en het heen en weer reizen. Het kost me naast het geven van de voorlichting weinig tijd.
Individuele begeleiding nog niet opgestart in PI	<i>Wat is er naast de voorlichting al opgezet in het kader van schuldhulpverlening?</i> Mijn collega, medewerker schuldhulpverlening, is dat gaan opzetten. Maar er hebben nog geen gesprekken plaatsgevonden met gedetineerden. We hebben nu namelijk net gehoord dat de PI volgend jaar dichtgaat. Dus wij staan sinds januari in de startblokken voor de individuele begeleiding, maar dat duurt maar en dat duurt maar.. Ik vermoed dat dat daarmee te maken heeft. Op dit moment hebben ze andere prioriteiten.
Casemanagers stukken verzamelen	<i>Ondanks dat het nog niet gestart is, wat zou je tijdens detentie al kunnen doen, naast de voorlichting, ter voorbereiding van?</i> De casemanagers hebben aangegeven dat ze kunnen zorgen dat alle papieren en stukken alvast binnen komen. Zonder stukken kunnen we niks beginnen. Het voortraject kunnen we ze zo veel mogelijk opstarten
Dossier maken	als de stukken aanwezig zijn. Een dossier maken en bijvoorbeeld kijken of er een partner is die thuis zit. Als er een partner is, dan kan er tijdens detentie al contact opgenomen worden om te kijken wat er al tijdens
Mogelijk partner benaderen	detentie mogelijk is. Er kan dan ook contact worden gelegd met schuldhulpmaatje. Zij gaan dan naar iemand zijn huis toe, om daar in het
Contact schuldhulpmaatje	gezin ondersteuning te bieden.
Casus leren Administratie bijhouden	Dus aan voorbereiding kan er tijdens detentie een dossier worden opgemaakt, contact worden gezocht met de partner en als het kan met een schuldhulpmaatje. De casus leren kennen. Daarnaast is het ook belangrijk dat de administratie bijgehouden wordt. Op het moment dat ze vrijkomen, heb je ze dan beet. Als je daar een eenmalig gesprek hebt, en

Na detentie direct
contact consulent

je zegt nou we zien het wel weer als je vrij bent, en we sluiten je dossier, missen we wat we juist willen hebben. Ze lopen straks naar buiten en vinden ons niet. Dat willen we voorkomen en **willen dat ze na detentie juist gelijk bij de consulent zijn.**

Twee casemanagers
betrokken

Wie zijn er allemaal betrokken bij de samenwerking?

Er zijn twee casemanagers van de PI waar ik veel contact mee heb gehad. Verder zal er veel contact met schuldhulpmaatjes opgenomen worden als de individuele begeleiding gaat starten.

Combinatie
voorlichting en
individuele
begeleiding ideaal

Wat is het is uw ideaalbeeld van schuldhulpverlening tijdens detentie?

Ik denk dat het ideaal is als we de voorlichting kunnen combineren met de individuele begeleiding. De gedetineerden zullen dan eerst een voorlichting gevolgd hebben en hebben daardoor iets meer kennis, daarna kunnen ze met de individuele begeleider aan de slag. Meer dan het voorwerk kunnen we niet doen tijdens detentie, dus dit is het ideale beeld naar mijn mening.

BIJLAGE V

Topiclist interview medewerker gemeente Zoetermeer en gemeente Amersfoort

- Wat is uw functie bij de gemeente?
- Op welke wijze bent u betrokken bij de samenwerking?
- Wat houdt de samenwerking met de betrokken PI in?
- Wat doen jullie als gemeente aan schuldhulpverlening in de PI? → doorvragen
- Wat houdt dat precies in?
- Hoe worden de gedetineerden aangemeld?
- Wat is de doelgroep?
- Hoe groot is de doelgroep?
- Hoe is het ingericht?
- Wat zou je tijdens detentie nog meer kunnen doen aan schuldhulpverlening?
- Wat zou je nog meer willen doen tijdens detentie aan schuldhulpverlening, maar is niet mogelijk?
- Waarom is dat niet mogelijk?
- Hoe verloopt de samenwerking?
- Wat zijn belemmeringen waar jullie tegenaan lopen of zijn gelopen in de samenwerking?
- Wat bevordert de samenwerking?
- Hoeveel medewerkers zijn erbij betrokken?

BIJLAGE VI

Interview casemanager PI Zoetermeer (respondent 11)

Wat is er precies opgezet en ingericht in de PI in samenwerking met de gemeente?

Er worden voorlichtingen gegeven door de afdeling schuldhulpverlening van gemeente Zoetermeer. Dit wordt gegeven aan alle gedetineerden in de PI Zoetermeer die daar behoefte aan hebben. Daarnaast zijn wij bezig met het opzetten van een loket in de PI. De bedoeling is, dat gedetineerden met schulden daarheen kunnen om hun schulden in kaart te brengen en doorverwezen worden naar de voor hen juiste instantie of organisatie die hen kunnen helpen. Bij het loket wordt dan gekeken wat de gedetineerde nodig heeft voor de schuldhulpverlening die het beste bij hem past. Het voorwerk moet dan tijdens detentie gedaan worden. Dat is het idee, maar we zijn nu bezig dat van de grond te krijgen. Echte schuldhulpverlening tijdens detentie is namelijk niet mogelijk, omdat de gedetineerde geen inkomen heeft. Het afbetalen van schuldeisers kan daarom niet. Van een kale kip kan je niet plukken.

Hoe is het ingericht? Kunt u dit in detail beschrijven?

De voorlichting wordt eens per twee maanden gegeven. De afdelingen waar de gedetineerden verblijven, worden geïnformeerd door middel van een pamflet. In de KVV training is er ook aandacht voor deze voorlichting en in de training omgaan met geld ook. De gedetineerden worden op die manier voldoende ingelicht over de voorlichting en ook gemotiveerd en gestimuleerd. Daarnaast worden de gedetineerden ook aangemeld door de casemanagers, als er bij de screening wordt geconstateerd dat de gedetineerde schulden heeft en hij behoefte heeft aan informatie. Ook via het re-integratiecentrum kunnen ze aangemeld worden.

Hoeveel medewerkers van de gemeente voeren het uit en zijn erbij betrokken?

Op dit ogenblik zijn er twee mensen van de afdeling schuldhulpverlening van gemeente Zoetermeer betrokken. Zij wisselen af met het geven van de voorlichting en regelen verder alles wat daarbij nodig is en zijn ook de contactpersonen.

Hoe ervaren gedetineerden de extra ondersteuning?

Gedetineerden
ervaren voorlichting
fijn
Missen volgende stap
Opzetten loket

Zij vinden de voorlichting fijn, maar missen de volgende stap. Daar zijn we nu mee bezig door het inrichten van een schuldhulpverleningsloket in de PI waarbij gedetineerden ook eventueel geholpen kunnen worden door een schuldhulpmaatje.

Hoe ervaart u het als casemanager?

Concrete afspraken
duurt lang door
onzekerheid sluiting
PI

Ik vind dat het lang duurt voordat er concrete afspraken kunnen worden gemaakt, maar dat heeft ook te maken met de tijd van onzekerheid waarin we nu leven met betrekking tot sluiting en dergelijke. Daarnaast

Hoge werkdruk

speelt de hoge werkdruk van de casemanagers ook een rol. De caseload is eigenlijk zo groot, dat het te veel wordt om dit soort dingen ernaast op te zetten.

Wat werkt er goed?

Goed bezocht
Contact gemeente
goed
Iedereen bereidwillig

De voorlichtingen worden goed bezocht en het contact met de gemeente is goed. Iedereen is bereidwillig er iets mee te gaan doen en dat werkt heel erg fijn.

Wat kan er beter?

Tijdsduur afspraken
sneller
Opzetten loket sneller

De tijdsduur waarin afspraken gemaakt worden kan sneller naar mijn idee. Het opzetten van het loket gaat nu erg langzaam.

Wat zijn belemmeringen, waar tegenaan is gelopen?

Mogelijkheden
aanvragen uitkering

De mogelijkheden voor het aanvragen van een uitkering, dit belemmert een SHV aanvraag.

Schulden in kaart
brengen verloopt niet
goed

En het op orde brengen van een map om de schulden in kaart te brengen, dat zijn vooral praktische belemmeringen, maar dat verloopt niet goed.

Dat zal eerst nodig zijn om überhaupt stappen te kunnen nemen.

Wat is de rol van de gemeente en wat is de rol van de casemanager in de samenwerking?

Gemeente
voorlichting en
doorverwijzen

Wij vragen de gemeente de rol op zich te nemen van preventie en voorlichting en daarnaast het doorverwijzen naar bijvoorbeeld een schuldhulpmaatje.

De casemanager kan vanuit de screening en het traject iemand verwijzen. Daarnaast kan de casemanager het integreren in een traject in samenwerking met de reclassering. Ook de reclassering is al in een vroeg

stadium betrokken. Zij gaan het aanpakken van de schuldenproblematiek verwerken in het plan, wat opgesteld wordt voor de gedetineerde. Zij zijn ook bezig om dit misschien te verwerken in één van de voorwaarden, wanneer een gedetineerde met een traject naar buiten gaat.

Verlicht de rol van de gemeente het werk van de casemanager?

Op dit moment nog niet, het staat nog in de kinderschoenen en zal in eerste instantie eerst een verzwaring opleveren, is mijn inschatting.

Welke gedetineerden komen in aanmerking?

Voor de voorlichting iedere gedetineerde die gemotiveerd is deze te volgen. Voor een traject, daar moet naar gekeken worden maar het idee is iemand met een langere strafrestant van 6 maanden. Dan is er namelijk voldoende tijd om daadwerkelijk iets te doen aan de schulden voordat de gedetineerde naar buiten gaat.

Verloopt dat soepel onder de gedetineerden?

De aanmelding voor de voorlichting wel.

Wat zou u nog meer willen inzetten in samenwerking met de gemeente in het kader van schuldhelpverlening?

Schuldhelpmaatjes. Dat is waar we nu mee bezig zijn met het loket. Ik denk dat dat al heel veel gaat opbrengen als het goed georganiseerd wordt. Dat is denk alles wat kan helpen tijdens detentie.

Wat raadt u PI Alphen aan den Rijn aan?

Om te kijken hoe het in PI Zoetermeer is ingericht en wat de plannen zijn hier. Maar ik denk zeker dat het verstandig is de voorlichting te starten met gemeente Alphen aan den Rijn. **De gedetineerden heb daar op een vrij simpele en laagdrempelige manier best veel aan** en leren daar bijvoorbeeld hoe ze een kasboekje bij moeten houden en waar je terecht kan na detentie.

Aanmelding verloopt goed

Voorlichting laagdrempelig

Interview casemanager PI Zoetermeer (respondent 12)

Wat is er precies opgezet in de PI in samenwerking met de gemeente?

Op dit moment worden er voorlichtingen gegeven door gemeente Zoetermeer. Dit wordt gedaan door de afdeling schuldhulpverlening van de gemeente. Alle gedetineeerden, uit alle gemeenten, kunnen zich aanmelden voor de voorlichting als ze dat willen. Naast de voorlichting zijn we ook bezig met het opzetten van een soort schuldhulpverleningsloket in de PI.

Hoe is de voorlichting ingericht?

Ongeveer één keer in de twee maanden wordt de voorlichting gegeven door een medewerker van de gemeente. Eerst werd dit gegeven door een mevrouw die zich bezighoudt met preventie in Zoetermeer, nu wordt het gegeven door een medewerker schuldhulpverlening. De voorlichting wordt gegeven in een onderwijslokaal. Het zijn geen grote groepen, ongeveer 7 gedetineerden tegelijk. We hebben op de afdelingen de gedetineerden geïnformeerd over de voorlichting en hebben een poster opgehangen. De casemanagers informeren de gedetineerden ook apart over de voorlichting als zij denken dat de gedetineerde behoeften heeft aan informatie over schuldhulpverlening. Tijdens de voorlichting kunnen gedetineerden ook vragen stellen. De medewerker van de schuldhulpverlening legt vooral uit waar de gedetineerden terecht kunnen met schulden en wat ze nodig hebben voor schuldhulpverlening. Ook leren ze hoe je administratie moet bijhouden en dat soort praktische dingen.

Hoeveel medewerkers van de gemeente zijn erbij betrokken?

Er zijn twee medewerkers van de gemeente die het uitvoeren en erbij betrokken zijn. De voorlichting is uitgewerkt door de mevrouw van de preventie en zij is ook de contactpersoon.

Hoe ervaren de gedetineerden de extra ondersteuning?

De voorlichting wordt goed ervaren. De gedetineerden hebben vaak geen idee hoe schuldhulpverlening in elkaar zit en dit wordt met de voorlichting wel duidelijk. Maar er wordt verder niks aan de persoonlijke schuldenproblematiek gedaan, dit wordt wel gemist. Daarom moet het

Voorlichting goed ervaren

Geen hulp schulden

schuldhulpverleningsloket en de individuele begeleiding zo snel mogelijk opgezet worden.

Hoe ervaart u het tot nu toe als casemanager?

Goed initiatief

Ik vind de voorlichting een goed initiatief. Het is een goed begin van de schuldhulpverlening tijdens detentie. Het verloopt ook vrij soepel de

Verloopt soepel

samenwerking met de gemeente. Zij komen gewoon binnen en dat gaat allemaal goed. Wij als casemanagers hoeven er weinig aan te doen,

Casemanagers weinig taken

behalve de gedetineerden informeren, motiveren en dan aanmelden. Wel vind ik het jammer dat het opzetten voor individuele begeleiding of een

Opzetten duurt lang

loket zo lang duurt. Maar dit komt ook doordat de casemanager het heel

Casemanagers druk

druk hebben met hun caseload en geen tijd hebben om dat allemaal ernaast nog te regelen.

Hoe is het contact met gemeente Zoetermeer?

Voorlichting goed voorbereid
Goede inzet

Uhm, het contact met de gemeente verloopt erg goed. De contactpersoon van de gemeente is duidelijk het heeft de voorlichting goed voorbereid. De gemeente zet zich er volledig voor in.

Wat kan er beter?

Stappen na voorlichting maken

De stappen na de voorlichting zouden ook gemaakt moeten worden, het opzetten daarvan duurt naar mijn mening te lang. Dit is iets wat echt

Sneller na elkaar opzetten

wel sneller moet. Als je het in Alphen op wil zetten, zou je de voorlichting en de individuele begeleiding sneller na elkaar op moeten zetten, zodat de gedetineerden die de voorlichting volgen er ook daadwerkelijk wat mee kunnen doen.

Wat is de rol van de gemeente en wat is de rol van de casemanager in de samenwerking?

Het werk van de voorlichting ligt vooral bij de gemeente. De casemanagers informeren alleen en constateren bij de screening of een gedetineerde schulden heeft. Het idee is om het aanpakken van de schulden in het traject van de gedetineerde op te gaan nemen. Het is nog niet duidelijk of het als een voorwaarden toegevoegd kan worden, maar de Reclassering wil er in ieder geval ook iets mee gaan doen.

Later met individuele begeleiding minder werk CM

Verlicht de rol van de gemeente het werk van de casemanager?

Nu nog niet, maar ik denk dat het wel minder werk wordt qua schuldhulpverlening als het loket en begeleiding wordt opgezet door de gemeente. Uiteindelijk zullen wij dan minder werk hoeven doen verwacht ik. En als het werkt, zal het de gedetineerden ook echt helpen.

Welke gedetineerden komen in aanmerking voor de individuele begeleiding?

De minimale en maximale strafrestant is nog niet echt afgesproken. Het idee is dat gedetineerden, die langer dan 6 maanden nog in detentie moeten verblijven, in aanmerking komen voor een schuldhulpverleningstraject.

Wat zou u nog meer willen inzetten in samenwerking met de gemeente in het kader van schuldhulpverlening?

Sowieso eerst de begeleiding en iets van een loket. Dan zullen er meer instanties en organisaties bij betrokken raken, zoals schuldhulpmaatjes. De gedetineerden kunnen dan naar de juiste organisatie verwezen worden.

Wat raadt u PI Alphen aan den Rijn aan?

Ik raad Alphen aan om allereerst voorlichting in te zetten. Dit is in principe simpel om op te zetten in samenwerking met de gemeente, als zij daartoe bereid zijn dan. Daarvanuit kan individuele begeleiding opgezet worden. Dit is denk het beste wat je als inrichting kan doen.

Interview casemanager PI Nieuwegein (respondent 13)

Wat is er precies opgezet in PI Nieuwegein in samenwerking met gemeente Amersfoort in het kader van schuldhulpverlening?

Ik kan je eventueel de evaluatie opsturen, die we laatst hebben gehad. Daar staat ook in hoe de pilot werkt. Dan weet je dat een beetje. Het is eigenlijk de bedoeling dat Stadsring 51 hier één keer per maand binnenkomt. Voor alleen de mensen die uit gemeente Amersfoort komen en ook weer daar naartoe terugkeren. Dan houden ze een soort intakegesprek om te kijken wat voor schulden iemand heeft en heeft hij ooit schuldhulpverlening gehad in het verleden. En dan komt er eventueel nog een tweede vervolgesprek, waar ze het plan van aanpak op papier gaan zetten. En dan heb je nog een derde gesprek, maar dat vindt pas plaats op het moment dat iemand uit detentie gaat.

Er zijn twee gesprekken met Stadsring 51 tijdens detentie, klopt dat?

Ja precies. Zo lang men er nog blijft wel. Het eerste gesprek is sowieso een soort intakegesprek dat is in de PI. Mocht hij tussentijds toch eerder weggaan, dan krijgt hij het volgende gesprek buiten zal ik maar zeggen. En zit hij nog binnen, dan wordt die ook gewoon nog binnen gedaan. Dat is in het kort hoe wij er mee te werk gaan. Het intakegesprek duurt anderhalf uur. Met iets van zeventig vragen. Zowel over het heden als het verleden over de schulden. Dan wordt de hele situatie in kaart gebracht. Hoe de persoon in het verleden met schulden is omgegaan. Hoe hij er nu denkt mee om te gaan, of ze openstaan voor hulpverlening, of ze ooit hulpverlening, bewindvoering of andere hulpverlening hebben gehad. Dus dat is het meestal. Ik krijg de namen door van de gemeente, van de coördinator van nazorg van gemeente Amersfoort. Dan vraag ik eigenlijk direct de casemanagers, die de gedetineerden in hun caseload hebben, of de gedetineerde daartoe in staat is. Heeft het zin om iemand hiervoor te benaderen. En als zij zeggen ja, dan benader ik zo'n jongen zelf ook en dan pas geef ik de informatie door aan Stadsring 51. Dat de meneer interesse heeft en dat geef ik BSN-nummer en dat soort zaken door.

Wat wordt er precies gewonnen met deze manier van werken?

Het voordeel is dat er nu toch iets opgestart is tijdens de detentie en er toch wat zaken in kaart gebracht hebben kunnen worden. Als er

Zaken in kaart brengen tijdens detentie

bijvoorbeeld in een intakegesprek naar voren komt, dat iemand niet precies weet of hij schulden heeft en waar, dan wordt dat met toestemming van hem uitgezocht, zodat bij het tweede vervolggerek de gedetineerde daar dan informatie krijgt van Stadsring zelf.

Wat kan er dan al tijdens detentie opgezet worden qua schuldhulpverlening?

Nee, dat is lastig. Ze hebben nu natuurlijk niet echt inkomsten. Maar je kunt wel kijken of bepaalde zaken bevroren zijn. Soms kom je erachter dat toch niet alle zaken bevroren zijn, ook al zijn ze gescreend. Dan nog kan er altijd iets door glippen. Dat wordt dan weer opgepakt. Er wordt dan contact gelegd met een instantie, van we zijn van plan om een bepaald traject in te gaan met betrokkene. Dat doet Stadsring 51 dan.

Wat maakt het nu een verschil? Werd het bevroren van schulden nog niet gedaan?

Ja, dat gebeurt wel. Maar dat gebeurt ook heel veel via het re-integratiecentrum bij ons. Ik ben de contactpersoon voor Stadsring 51. De andere casemanagers zijn er verder niet bij betrokken en hebben niet met Stadsring 51 te maken. We hebben het juist klein gehouden, omdat het al druk genoeg is. Ik deel de informatie met de casemanagers en Stadsring 51.

Hoe ervaart u de pilot tot nu toe?

Het hangt heel erg af van de gedetineerde zelf. Als je ze benadert, sommigen zeggen meteen ja, andere twifelen en ja we kunnen niet echt zeggen hoeveel het er precies worden. Bijvoorbeeld van de negen, die we vorige maand benaderd hebben, zijn er misschien vijf die daadwerkelijk iets willen. In het gesprek zelf merk je dan toch, dat het de andere kant uitgaat. Die willen dan toch liever niet dat ze een soort check krijgen van hun geldzaken.

Waar heeft dat dan mee te maken?

Het heeft te maken met motivatie en ook het ontbreken van vertrouwen in instanties. En ook het idee van straks ben ik eindelijk vrij en dan wordt ik alsnog een beetje aan de teugels gehouden. Dat hebben ze meer. Met een tientje rond moeten komen terwijl ze anders dertig euro hebben, omdat ze nog schulden. Dat is wat ze zwart-wit denken. Dan

Uitleggen en motiveren doen ze het liever niet. Soms als je dan met de doorpraat en Stadsring 51 ook uitlegt dat het misschien toch wel slim is om mee te doen aan het traject, soms draaien ze dan wel weer bij. Maar we hebben nu ook een paar, die er dan toch uit zijn gegaan. Die zijn uiteindelijk niet meer geweest op het tweede gesprek en dat is wel zonde. We hebben een evaluatiegesprek gehad, met alle betrokken partijen. En nu dachten we om hulpverlening in te schakelen bij het vervolggesprek. En als dat dan buiten plaatsvindt, dat de hulpverlening de persoon er dan aan kan helpen herinneren. Want de gedetineerden gebruiken zelf geen agenda, dus dat ze dat dan eventueel met een hulpverlening samen doen. Zodat de gedetineerde ook gestimuleerd wordt om naar het gesprek te gaan.

Stoppen Omdat ze het toch vergeten of te veel aan hun hoofd hebben, noem maar op.

Hulpverlening inschakelen vervolggesprek

Helpen herinneren

Stimuleren

Nu is de pilot ingericht, wat zou u nu anders gedaan hebben?

Doelgroep minder dan verwacht Uhm, de gedachte vanuit de gemeente was, dat we heel veel mensen uit Amersfoort zouden hebben. Maar dat is helemaal niet zo blijkt nu. En aangezien de gedetineerden best wel gespreid in het land worden geplaatst, hebben we niet zo veel mensen uit Amersfoort in PI Nieuwegein. Als we het breder aan hadden gepakt, dan had je ook meer mensen kunnen bereiken. Er zijn bijvoorbeeld ook omliggende dorpen van gemeente Amersfoort. Die zouden er ook bij betrokken kunnen worden. Dat zou misschien wel handig zijn. Gemeente Utrecht is weer wat groter. Dan heb je veel meer mensen. De doelgroep is op dit moment eigenlijk een beetje te klein. Je probeert wel allerlei manieren om de gesprekken te kunnen krijgen, vier of vijf per maand, maar dat is toch lastig. Het is zeker wel de moeite waard. Het aanbod is minder dan verwacht. Het kan natuurlijk meer kunnen worden, maar dat weet je niet. Dan zou je het toch breder moeten kijken dan gemeente Amersfoort. Of te kijken waarom mensen uit gemeente Amersfoort niet geplaatst worden in PI Nieuwegein maar in andere PI's. En daar wordt niet de pilot gedraaid, die wij nu draaien, dus dat is wel jammer. Dat is iets waar ze vanaf boven met elkaar in gesprek over moeten gaan.

Omliggende dorpen betrekken

Breder kijken

Amersfoortse gedetineerden in PI Nieuwegein plaatsen

Wat vind u van een schuldhelpverlener voor gedetineerden uit alle gemeenten?

Schuldhelpverlener alle gemeenten niet te doen Ja dat is denk niet te doen. Dat zijn te veel gemeenten en te veel verschillende regeltjes en dergelijke.

Wat vind u op dit moment juist wel goed werken aan de pilot?

Bewust maken van problematiek

Nou ik denk dat het wel goed is dat iemand bewust is van zijn schuldenproblematiek. En dat hij er ook van bewust is dat er wat aan gedaan kan worden. Dat ze ook wel merken dat er een gesprek is, maar dat er ook aan gewerkt wordt. Dat er een plan wordt gemaakt. Dan kunnen ze het er niet mee eens zijn, maar dan zien ze wel dat er serieus aan gewerkt wordt. En ik denk dat dat ook goed is voor iemand die het vertrouwen kwijt is in instanties. Dat ze dan toch zien van nou er zijn nog steeds wel mensen die mij proberen te helpen. Ik denk dat dat wel belangrijk is.

Merken dat er geholpen wordt

Vertrouwen

Welke rol spelen de casemanagers in de pilot?

1 CM in samenwerking met RIC

Ik ben dan de contactpersoon en ben er nauw bij betrokken, maar de andere casemanagers spelen geen rol in de samenwerking. Misschien als de pilot straks definitief is en het wordt ingezet in de PI, dat het dan wel breder getrokken kan worden naar alle casemanagers. Maar op dit moment doe ik het alleen in samenwerking met het re-integratiecentrum en dat verloopt goed.

De gedetineerden zitten ook in de caseload van andere casemanagers, hoe is de communicatie daarover?

Ik communiceer de stand van zaken met de casemanager van de gedetineerde. Dit koppel ik gewoon terug.

Wat zou u nog meer willen opzetten in de samenwerking met de gemeente?

Hulpverlening buiten

Ja, wat ik zei, wat breder durven te denken. En wat meer met hulpverlening buiten, zichzelf kenbaar maken. Dat Stadsring 51 bestaat en wat ze doen binnen de inrichting. We zijn er ook achter gekomen dat sommige reclasseringsmedewerkers een gedetineerde nog niet willen aanmelden bij Stadsring 51. Maar wij vinden dat juist goed. Je weet nu waar die jongen is, dus moet je juist nu binnen de inrichting wat proberen. Maar dan moet het wel bekend zijn bij alle partijen, wat doet Stadsring 51 dan. Wat kunnen we dan bieden. Dat is nu nog niet helemaal duidelijk bij alle reclasseringsmedewerkers. Bij de hoge bazen wel. Daarom heb ik ook voorgesteld om een nieuwsbrief uit te brengen, zodat het kenbaar wordt gemaakt. Wat het kan betekenen voor beide partijen.

Kenbaar maken wat te bieden

Is dit allen ook wat u PI Alphen aan den Rijn aanraadt om in samenwerking met gemeente Alphen aan den Rijn te doen?
Ja ik zou dat zeker doen.